

α. Αρμενιάδου

Στοιχεία

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΘΑΛΑΤΤΕ
1895

9

1/0
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΩ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

πρώην γυμνασιάρχου

ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΗΤΟΙ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1821 ΕΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑ

ΔΡΑΜΑ

ΕΙΣ ΓΛΩΣΣΑΝ ΔΗΜΩΔΗ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΤΕΣΣΑΡΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΩΛΑΤΑΤΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

Ὅδός Περικλέους ἀρ. 40.—Ὅδός Ῥόμης ἀρ. 16

—
1890

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑ

Τὸ ἀνὰ χεῖρας δρᾶμα ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐξῆς παραδόσεως, ἣν εὐμενῶς ἀνεκοίνωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ βουλευτῆς κύριος Δ. Τζάνες.

Τῷ 1808 ἔτος ἦρχεν ἐν Μωρέᾳ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Βηλαετίου (Μωρχιζὴν Βιαλετλή) ὁ εὐπαίδευτος, νουνεχῆς καὶ μεγαλοπρεπῆς ἄρχων Δημητράκης Ἰωάννου ὁ Τζάνες, ἔχων τὴν ἐδρὰν αὐτοῦ ἐν Καλάμαις. Τοῦτον ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, διαβληθέντα καὶ ῥαδιουργηθέντα ὡς συνήθως ὑπὸ τῶν ἄλλων τοῦ Μωρέως ἀρχόντων, ἀπεφάσισε νὰ καθαιρέσῃ, ἐξολοθρεύσῃ καὶ ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλου· πρὸς τοῦτο δ' ἀπέστειλε Μπουπασήρη ἥτοι κομιστὴν τοῦ φερμανίου τῆς καθαιρέσεώς του, ἥτις συνήθως ἐγίνετο τότε δι' ἀποκεφαλίσεως.

Ὁ ἄρχων ὅμως οὗτος ἐγκαίρως εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ τινος ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντος ἰσχυροῦ φίλου του περὶ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν τοιούτου κινδύνου, τὴν παραμονὴν τῆς ἀφίξεως τοῦ κομιστοῦ τοῦ φερμανίου, ἀφοῦ πρῶτον συνεκάλεσε μυστικῶς ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς οἰκίας του τοὺς ἀδελφούς του καὶ πάντας τοὺς συγγενεῖς καὶ εἰδοποίησεν αὐτοὺς περὶ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, συνέστησε δὲ αὐτοῖς καρτερίαν, πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, ἀνεχώρησε λάθρα ἐν καιρῷ νυκτός, ἰππεύσας ἓνα τῶν καλλιτέρων ἵππων του, συνοδευόμενος δ' ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Παναγιώτου. Ἐσπευσε δὲ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἄνωθι τῆς Θουρίας

Μονήν, τὴν λεγομένην τοῦ Γαρδικίου. Φεύγων δὲ οὕτω, καὶ ἀναρριχώμενος ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν εἰρημένην Μονὴν ἀνωμάλου καὶ ἀνωφεροῦς ὁδοῦ, κατεκρημνίσθη μετὰ τοῦ ἵππου του· τρυματισθεὶς δὲ τότε ὑπὸ τοῦ πετάλου τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου καιρίως εἰς τὸ περίνεον, καὶ ἐκ τοῦ τραύματος τούτου, δι' ἔλλειψιν καταλλήλου ἱατροῦ, μετὰ τεσσαρκκονθήμερον διάστημα ὁδύνης, ἀπεβίωσε κεκρυμμένος ἐν τῇ εἰρημένῃ Μονῇ ὁ ἔκπτωτος ἄρχων.

Ἡ τοιαύτη πτώσις ἐκ τῆς ἐξουσίας, ὁ τοιοῦτος θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς τότε δυνατῆς οἰκογενείας Τζάνε κατελύπησε πᾶσαν αὐτὴν καὶ ὥς εἰκὸς ἀπεθηρίωσε τὸν νέον Παναγιώτην, ὀρκισθέντα ἐπὶ τοῦ τάφου του νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατόν του, νὰ δικτηρήσῃ δὲ ἀδιάλλακτον πρὸς τοὺς τυράννους μῖσος.

Ἐκτοτε οὗτος οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτετο καὶ ἐνήργει, ἢ πῶς νὰ ἐκδικηθῇ καὶ τίνι τρόπῳ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ὥραν τῆς ἐκδικήσεως· πρὸς τοῦτο δ' ἐργαζόμενος συνετairίζετο ὁσημέραι μετὰ τῶν ἰσχυροτέρων τοῦ τόπου νέων, καὶ συνεκάλει ἐν τῷ οἰκογενειακῷ Πύργῳ μυστικῶς αὐτούς· εἶχε δὲ ἐμπιστευμένους καὶ φίλους δύο ἐκ τῶν συγγενῶν του, καλουμένους Ἰωάννην Κ. καὶ Σπυρίδωνα Α.

Τρία ὅλα καὶ πλεόν παρῆλθον ἔτη ἕκτοτε, ὅτε ἡμέραν τινὰ ἔμαθε παρὰ τινος ἐμπιστευμένου ὑπηρετοῦ του, ὅτι ὁ Βοεβόδας τῶν Καλαμῶν, Τοῦρκος νέος, ὠραῖος καὶ πλούσιος Βέης, Ῥεστὲμ καλούμενος, ἠνώχλει τὴν ἐρωμένην του Σ., ἔχων πρὸς αὐτὴν ἐρωτικὰς ἀξιώσεις· εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἔφριξε καὶ ἐξεμάνη, καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ πρὸς οὐδένα οὔτε λέξιν, τὴν αὐτὴν νύκτα, παραμονεύσας ἔσωθεν τῆς μεγάλης θύρας τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας

ἐκείνης, κειμένης ἀπέναντι τοῦ Πύργου του, συνέλαβε τὸν Βοεβόδαν διερχόμενον μετημφιεσμένον ἐκείθεν μόνον· καὶ μὴ θέλων νὰ τὸν φονεύσῃ, ἵνα μὴ ἐπισύρῃ καθ' ὀλοκλήρου τῆς ὑπὸ δυσμένειαν πλέον διατελούσης οἰκογενείας τὴν ὀργὴν τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας, ἔσυρε τὸν ἀκκινάκην αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀπέκοψε τὴν γενειάδα, ἀπευθύνας πρὸς αὐτὸν τὰς ἐξῆς λέξεις· «Μουρτάτη! . . . ἔχε χάρι . . .»

Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁ Παναγιώτης ἀνῆλθεν εἰς τὸν Πύργον του ἀνασύρας τὴν γέφυραν· ἐν αὐτῷ δὲ βαρυθυμῶν ἔλαβε τὸ ἀγαπητόν του μπουζούκιον, καὶ καθίσας ἐπὶ ἐνὸς παρχθύρου βλέποντος πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς ἐρωμένης του ἤρχισε νὰ παίζει.

Μετὰ παρέλευσιν ὅμως ὀλίγων ὥρων ὅτε ἐγνώσθη τὸ γεγονὸς πάντες οἱ Τοῦρκοι τῶν Καλαμῶν περιεκύκλωσαν τὸν Πύργον, περὶ ὃν μέχρι τῆς πρῶτης ἀπέμειναν ἀπειλοῦντες· δὲν ἐτόλμησαν ὅμως οὔτε νὰ κρούσωσι τὴν ἔξω τῆς αὐλῆς τοῦ Πύργου θύραν, οὔτε νὰ ἐγγίσωσι τὸ ῥόπτρον αὐτῆς, διότι ἡ οἰκογένεια Τζάνε τότε ἐκέκτητο φερμάνιον, δι' οὗ ὁ Σουλτάν Μαχμούτ ἐκήρυσσεν αὐτὴν ἀσύδοτον καὶ ἀπαρχβίαστον ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ διέτασσε πρὸς τοὺς ἄλλοις δι' αὐτοῦ, ὅστις Τοῦρκος εἰσῆρχετο ἄνευ τῆς ἀδείας οἰουδήποτε μέλους τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῆς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πύργου ἢ ἐπάτει τὸν οὐδὸν τῆς θύρας αὐτοῦ, οὗτος ἐκηρύσσεται ἐκτὸς τοῦ Νόμου καὶ τῆς προστασίας τοῦ Δοβλετίου, καὶ ἡ οἰκογένεια εἶχε τὸ δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ ζωῆς καὶ θανάτου.

Οὕτω παρῆλθεν ἡ νύξ, τὴν δὲ πρῶταν αὐτῆς ἡ μήτηρ

τοῦ Παναγιώτου, Μαρίας καλουμένη, ὀρφανή δ' ἐκ τοῦ χωρίου Δολῶν τῆς Λακωνίας καὶ θυγάτηρ οὖσα μονογενὴς τοῦ ἀποκεφαλισθέντος ἐν τῷ ἐν Μεσσηνίᾳ Πύργῳ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπὶ Ὀρλώφ ἐπανάστασιν, Χαντζῆ Γεώργη Πληθούρη καλουμένου, ἰσχυροῦ ἄρχοντος καὶ πλουσίου, πολλὰ δὲ προσενεγκόντος ὑπὲρ τῆς διατροφῆς τοῦ τὰς Μεσσηνικὰς θαλάσσας περαπλέοντος τότε Ῥωσικοῦ στόλου, ἐπαγγελλομένου τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, ἣ Μαρίας λέγομεν, ἰδοῦσα τοὺς πέριξ πολιορκοῦντας τὸν Πύργον Τούρκους, καὶ μαθοῦσα τὸ γεγονός, ἔσπευσε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ Πύργου, ἐν οἷς διέμενεν ὁ Παναγιώτης, ἀνεῦρε δ' αὐτὸν κοιμώμενον, τοὺς δὲ τῆς ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας αὐτῶν ὑπηρετάς ἀγρυπνοῦντας μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας.

Ποῦ εἶναι, ἠρώτησεν αὐτούς, ὁ Ἀφέντης; κοιμᾶται ἀρχόντισσα, ἀπῆντησαν σιγαλὰ οὕτοι· χωρὶς δὲ νὰ ἀνταλλάξῃ μετὰ τοῦτο ἡ δέσποινα λέξεις ἄλλας, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ υἱοῦ τῆς, ὃν εὖρον ἐτοιμάζοντα τὰ ὅπλα του· «τί ἔκαμες» εἶπεν αὐτῷ, «καὶ διὰ ποῖον λόγον οἱ Τούρκοι πάντες τῆς πόλεως πολιορκοῦσι τὸν Πύργον;»—«Μητέρα μου», ἠθέλησε νὰ εἴπῃ οὗτος, καὶ αὖτις, λαβοῦσα τοῦτον ἐκ τῆς χειρός, καὶ ὀδηγήσασα αὐτὸν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Πύργου παράθυρον, «Ἰδού! τῷ εἶπεν, ἐκεῖ!» δεικνύουσα τὰ ὄρη τοῦ Ταυγέτου, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ἰδιαιτέρα πετρὴς τῆς, τὸ χωρίον Δολοί, «ἐκεῖ πρέπει νὰ μεταβῇς ταχέως»—«εἴσαι ἄφρων, Παναγιώτη,» τῷ προσέθηκε, «ἔπρεπε νὰ συλλογισθῇς τὰς συνεπείας, ἀφοῦ μάλιστα ἡ οἰκογένεια εὐρίσκεται προγεγραμμένη εἰς τὴν ὀργήν»

τοῦ Δοβλετίου.» — «Μητέρα μου,» ἠθέλησε καὶ πάλιν νὰ εἴπῃ ὁ νέος, ἵνα δικαιολογηθῇ, ἀλλ' ἡ δέσποινα διέκοψεν αὐτὸν καὶ πάλιν, εἰποῦσα· «σιώπα, δὲν εἶνε καὶρὸς δικαιολογιῶν· ἐτοιμάστου νὰ φύγῃς·—ἀλλὰ μητέρα μου... πῶς;... ἐγὼ θὰ σοῦ ὑποδείξω τὸν τρόπον.» Ἐκρουσε τὰς πηλάμας κατὰ τὸ τότε ἐπικρατοῦν ἔθιμον παρὰ τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐνεφανίσθη εἰς τῶν ὑπηρετῶν, πρὸς ὃν εἶπε μυστικὰς τινὰς λέξεις εἰς τὸ οὖς, καὶ εἶτα, «ὑπάγε» διέταξε πρὸς αὐτόν. Οὗτος δ' ἐπιστρέψας μετὰ τινὰς στιγμὰς, ἔφερεν ἀνὰ χεῖρας σχοινίον χονδρὸν καὶ ἐκ πολλῶν ὀργυιῶν συγκείμενον. Λαβοῦσα δ' αὐτὸ ἡ δέσποινα καὶ δεικνύουσα πρὸς τὸν Πανναγιώτην, «τοῦτο θὰ εἶνε», εἶπεν αὐτῷ, «τὸ μέσον δι' οὗ θὰ δυνηθῇς νὰ κατέλθῃς ἐκ τοῦ Κουλαῖ τοῦ Πύργου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Βαρσχαμᾶ ἀφοῦ νυκτώσῃ.—Μετὰ τοῦτο ἡ δέσποινα στραφεῖσα νὰ κατέλθῃ τοῦ Πύργου, «φύγε εἶπε πρὸς τὸν υἱὸν τῆς, στρέφουσα τὸ πρόσωπον ἵνα κρύψῃ τὴν συγκίνησίν τῆς, «φύγε καὶ ὁ Θεὸς μὲξί σου, καὶ ἡ Παναγία ἡ Ὑπανπαντὴ ἧς εἶνε σύντροφός σου». Ταῦτα εἰποῦσα ἡ ἀρχαῖκή αὕτη μήτηρ, κατήλθε τοῦ Πύργου, σπογγίζουσα ἐν δάκρυ, κυλινδούμενον ἐπὶ τῆς παρειᾶς τῆς ὑπὸ μυρίου πόθους καὶ φόβους.

Ἄμα δὲ τῇ καθέδῳ τῆς μητρός του καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε οἱ πολιορκοῦντες Τοῦρκοι τοῦ Πύργου εἶχον ἀποχωρήσει λόγῳ τῆς προσευχῆς τοῦ γεύματος, ἀφήσαντες πέριξ αὐτοῦ ὀλίγους μόνον φρουρούς, ὁ Πανναγιώτης καλῶς ὀπλισθεὶς καὶ τοῦ σχοινίου τὴν ἄκρην δώσας εἰς δύο τῶν ὑπηρετῶν, οὓς προέστρεψε νὰ κρατήσωσιν αὐτὴν ἰσχυρῶς, λαβὼν αὐτὸ καὶ ποιήσας τὸ ση-

μεῖον τοῦ σταυροῦ ὡς ὄφρις ὠλίσθητε κατερχόμενος ἐκ τοῦ Κουλα τοῦ ὑποδειχθέντος ὑπὸ τῆς μητρός του. Ἐν ἀκαρεὶ δὲ κατῆλθεν εὐρεθεὶς ἐπὶ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ πηγάδι, τοῦ Βαρσαμαῶ λεγομένου, ὄντος ὅλου ἀπροφυλάκτου καὶ ἐρήμου. Καὶ πάλιν ποιήσας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἀνέσυρε τοὺς λύκους τῶν δύω αὐτοῦ πιστολίων καὶ ταχεῖ τῷ βήματι ἐτράπη τὴν πρὸς τὸν Ἅγιον Γεώργιον ὁδόν, ἄγουσαν πρὸς τὰ ἔξω μέρη τῆς πόλεως. Μόλις δὲ προεχώρησεν εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς, καὶ ἤκουσε γυναικα τινὰ λέγουσαν ὀπισθεν αὐτοῦ διὰ γλώσσης κορακιστικῆς «φύγε! σὲ κυνηγοῦν Τοῦρκοι, Ἀφέντη» — τὴν στιγμὴν ταύτην ἔκαμπε τὴν γωνίαν τῆς τελευταίας οἰκίας τῆς συνοικίας πρὸς τὸν καλούμενον μπαζέ τοῦ Τζάνε, ὅτε, μόλις ἤθελε νὰ κυρδῇ ὀπισθεν τῆς γωνίας τοῦ μεγάλου τοίχου αὐτοῦ, διὰ νὰ γείνη ἄφαντος πλέον εἰς τοὺς διώκοντας αὐτὸν Τοῦρκους, οὗτοι καταφθάσαντες ἐξεκένωσαν κατ' αὐτοῦ πάντες τὰ ὅπλα των. Ἐκ τοῦ φοβεροῦ τούτου πυροβολισμοῦ ὁ Παναγιώτης ἔμεινεν ἀβλαβής, καὶ μόνον αἱ σφαῖραι προσέβαλον τὴν γωνίαν τοῦ εἰρημένου τοίχου, ἐφ' οὗ μέχρι τοῦ νῦν φαίνονται τὰ σημεῖα.

Ἀσφαλισθεὶς τέλος ὀπισθεν τοῦ εἰρημένου τοίχου — «Νά!» ἐφώνηξε πρὸς τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν Τοῦρκους, «ἔτσι βαροῦν, μουρτάτη!» ἐκένωσε δὲ ἀμφότερα τὰ πιστόλιά του κατ' αὐτῶν, ἐξ ὧν ἐπληγώθη εἷς, ὁ μᾶλλον εἰς τὰς ὀψεις του ἐκτεθειμένος. Οἱ Τοῦρκοι ἐξερμάνησαν ἰδόντες νὰ πέσῃ πληγεὶς ὑπὸ τοῦ γκιαοῦρ ὁ σύντροφός των, καὶ πάντες παράφρονες σχεδὸν ὥρμησαν διώκοντες τὸν νέον, ὅστις μὴ ἔχων καιρὸν νὰ γεμίσῃ

τὰ κενωθέντα ὄπλα του ἀμέσως, ἤρξατο ὑποχωρῶν ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον, γεμίζων τὰ πιστόλια καὶ βάλλων κατὰ τῶν διωκτῶν του, μέχρις οὗ κατὰδιωκόμενος οὕτως ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἔφθασεν εἰς τὸν πύργον τοῦ Λάκωνος Καβηλιέρη κείμενον παρὰ τὸ χωρίον Γιαννιτζάνικα καὶ ἐπὶ τοῦ Λακωνικοῦ μεθορίου.

Ἀφικόμενος δὲ καὶ κατ' ἀγαθὴν τύχην εὐρὼν τὴν γέφυραν αὐτοῦ μὴ ἀνασυρμένην εἰσῆλθεν ἀνασύρας αὐτὴν καὶ ἀσφαλισθεὶς.

Ἐν τῷ Πύργῳ του ὁ ἰσχυρὸς Λάκων Καβηλιέρης εὐρέθη μόνος, τίς οἶδεν ἔνεκα τίνος αἰτίας· ὅτε δὲ εἶδε εἰσερχόμενον τὸν διωκόμενον νέον τετραρχγμένον ἀλλὰ ψυχρὸν μετὰ τὸν ὁποῖον ὑπέστη κίνδυνον, ὑπεδέχθη αὐτὸν καὶ μαντεύσας ὅτι σπουδαῖόν τι συνέβαιnen εἰς αὐτόν, «Πῶς ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας», ἠρώτησεν αὐτόν, «ἐπισκέπτεσαι τὸν Πύργον μου, Ἀρχοντόπουλο;» ὁ νέος διηγήθεις τὸ συμβάν.—«Ἰδοὺ μὲ διώκουσιν εἰσέτι», προσέθηκεν «οἱ Μουρπάτοι». Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ δὲ τούτῳ ἠκούσθησαν φωναὶ καὶ ὕβρεις ἔξωθεν τοῦ Πύργου, ὃν ἤρξαντο πολιορκοῦντες οἱ διώκοντες Τοῦρκοι. Ὁ δὲ Καβηλιέρης προκύψας ἐξ ἐνὸς παραθύρου τοῦ Πύργου καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἠρώτησε τίνα ζητοῦν καὶ τίνα θέλουν. «Τὸν γκιοὺρ τὸν γκιοὺρ», ἀπήντησαν, «τὸν εἰσελθόντα εἰς τὸν Πύργον σου, Καπετάνιε· αὐτὸν ζητοῦμεν καὶ θὰ μᾶς τὸν παραδώσης.»—Ὁ Καβηλιέρης «δὲν ἔχω», ἀπήντησεν αὐτοῖς, «νὰ παραδώσω κανένα καὶ σὰς προτρέπω νὰ ἀπομακρυνθῇτε τοῦ Πύργου, ἐνθυμούμενοι, ὅτι εὐρίσκεσθε εἰς ὄριον Λακωνικόν, τὸ ὁποῖον δὲν δύνασθε νὰ ὑπερβῇτε» . . . Οἱ Τοῦρκοι ὁμῶς ἐπέμειναν πολιορκοῦντες

τὸν Πύργον μέχρις ἐσπέρας, συνέρρευσαν μάλιστα ἔνοπλοι πᾶντες οἱ τῶν Καλαμῶν Τοῦρκοι, ἀλαλάζοντες, ὑβρίζοντες καὶ ἐπιμόνως ζητοῦντες τὴν παράδοσιν τοῦ γκικαούρ. Ὁ δὲ Καβηλιέρης εὐρεθείς, ὡς προεῖρηται, μόνος ἐν τῷ Πύργῳ αὐτοῦ, καὶ βλέπων ὅτι ὑπὸ σπουδαίου ἀπειλεῖται κινδύνου ἤρξαντο νὰ σκέπτηται καὶ ἴσως νὰ προτρέπη τὸν νέον νὰ παρὰδοθῇ ἢ νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ μέσου τῶν πολιορκούντων. Ὁ νέος ὁμῶς ὑποπτευθεὶς ἐκ τοῦ σκεπτικοῦ τρόπου τοῦ Λάκωνος, καὶ ἐννοήσας ὅτι πρέπει νὰ προλάβῃ αὐτὸν εἰς τὰς σκέψεις του, τὸν ἐκέλευσεν ἐντὸς τοῦ δωματίου τῶν ὄπλων (ὀπλοθήκης). «Ἐὰν σκοπὸν ἔχῃς νὰ μὲ παρὰδώτῃς, Καπετὰν Καβηλιέρη», εἶπε λαμβάνων ἐκ τῶν ἐν τῷ τοίχῳ κρεμασμένων δύο πιστόλια πλήρη, καὶ πρὸς ἐκεῖνον στρέφων τὸ ἓν, τὸ δὲ ἕτερον κατὰ τῆς κεφαλῆς του, «ἰδοὺ καὶ οἱ δύο ἐδῶ θὰ τελειώσωμεν· ἄφες νὰ ἔλθῃ ἡ νύξ καὶ θελῶ φύγει ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἐχθρῶν». Ἐν τοιούτῃ θέσει εὐρεθείς ὁ Καβηλιέρης, σκεφθεὶς δὲ ὅτι ἄτιμον ἤθελε πράξει πράξιν παρὰδίδων τὸν νέον διεβεβαιώτε τὸν Παναγιώτην ὅτι εὐρισκόμενος ἐν τῷ Πύργῳ Λάκωνος εἶνε ἀσφαλῆς καὶ δύναται νὰ πράξῃ ὅ,τι θέλει· μάλιστα δὲ προκύψας καὶ πάλιν ἐκ παραθύρου τοῦ Πύργου, αὐστηρῶς ἀπέτεινε τοῖς πολιορκοῦσι Τούρκοις παρὰτήρησιν νὰ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ Πύργου καὶ νὰ παύσωσι πυροβολοῦντες καὶ ἐπιτιθέμενοι κατ' αὐτοῦ, εἰ δὲ μὴ ἐσκόπει νὰ πυροβολήσῃ κατ' αὐτῶν. Πρὸς ἐξαπάτησιν δὲ τούτων ὁ εὐφυῆς Λάκων ἤρξατο δηθεὶς διατάσσων τοὺς ἐν τῷ Πύργῳ ὑπ' αὐτὸν ἀνθρώπους νὰ παρὰσκευάσωσι τὴν ἀπόκρουσιν ἐκφύων δυνατῇ τῇ φωνῇ ὀνόματα διάφορα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι

φοβηθέντες καὶ ἀναμετρήσαντες τὰς συνεπείας ἔπχυσαν τὴν ἐπίθεσιν, ἀραινόμενοι μάλιστα κατὰ τὸν πέριξ τοῦ Πύργου ἐλαιῶνα. Οὕτως ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ὅτε ὁ νέος Παναγιώτης διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου δι' οὗ ἔφυγε ἐκ τοῦ ἰδίου ἐν Καλάμεις Πύργου ἐσώθη καὶ διὰ τοῦ εἰς τὰ πέριξ πυκνοῦ ἐλαιῶνος διαφυγὼν τὴν προσοχὴν τῶν πολιορκούντων, περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἀφίκετο ἀσφαλῆς καὶ ἡρεμος ἐν τῷ χωρίῳ Δολῶν. Φεύγων ἐν τούτοις πολλοὺς ἐκ τῶν χωρίων, δι' ὧν διῆλθε, φίλους καὶ ἀνθρώπους τοῦ Καβηλιέρη ἀπέστειλεν εἰς τὸν Πύργον αὐτοῦ ἀνακοινῶν τὰ περὶ τῆς πολιορκίας καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ Καπετά-νιου των· οὗτος δὲ ἀφικόμενος εἰς τὸν Πύργον καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν συσσωματωθέντες, ἐξεδίδωξαν τοὺς Τούρκους καὶ εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ Πύργου, συντελέσαντες εἰς τὸ νὰ μείνῃ ἄγνωστον εἰς τοὺς Τούρκους ἂν ὁ νέος ἔμε-
νεν ἐν τῷ Πύργῳ ἢ ἀνεχώρησεν.

Ἄμα δ' ἀφικόμενος ὁ Παναγιώτης ἐν Δολοῖς, τὴν πρῶτην τῆς ἐπιούσης ἀπέστειλε τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀνθρω-
πον δι' οὗ ἀνήγγειλε λεπτομερῶς τὰ συμβάντα καὶ ὅτι ἀβλαβῆς κατέφυγεν εἰς τὸ χωρίον ἐκεῖνο· ἐζήτησε δὲ παρ' αὐτῆς χρήματα καὶ ὁδηγίας τί νὰ πράξῃ, πρὸς δὲ νὰ μάθῃ καὶ τί ἐγένετο μετὰ τὴν φυγὴν του. Ἡ δὲ μή-
τηρ ἔπεμψεν αὐτῷ διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου χρήματα, καὶ τῷ ἔγραψε νὰ παρκαμείνῃ ἐν Δολοῖς μέχρις οὗ σκε-
φθῶσιν περὶ τῆς τύχης του. Τῷ συνέστησε δὲ φρόνησιν καὶ καρτερίαν διαβεβαιώσασα αὐτὸν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς οἰκογενείας.

Ἀφοῦ παρῆλθον ὀλίγοι ἡμέραι, πλοῖον, ἀναχωροῦν ἐκ Κυτρίῳ, ὅρμου τοῦ Δήμου Ἀβίας, λάθρα μετέφερε τὸν

νέον Παναγιώτην εἰς Ζάκυνθον πολλὰς κομίζοντα συστάσεις πρὸς τοὺς αὐτόθι ὑπηρετοῦντας ὡς ἀξιωματικούς φυγάδας Ἑλλήνας εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς συσταθὲν Ἑλληνικὸν εὐζωνικὸν σῶμα, καλούμενον κοινῶς τῶν Ἀλμπανέζων. Ἀμα δ' ἀφικόμενος ἐκεῖ κατετάχθη ἐν αὐτῷ ὡς ἀνθυπολοχαγὸς καὶ ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ ἔτους 1820 προαχθεὶς μάλιστα εἰς τὸν βχθμόν τοῦ λοχαγοῦ, λαβὼν δὲ μέρος εἰς τὰς κατὰ τῶν Γάλλων μάχας καὶ ιδίως εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ἀγίας Μαύρας.

Ἐν Ζακύνθῳ λοιπόν, ἐν τῷ Πρυτανείῳ ἐκείνῳ τῆς συλλήψεως καὶ πρaxyματώσεως τῆς ἱερᾶς ιδέας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ νέος Παναγιώτης ἐμυήθη τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Μετὰ τέσσαρα δὲ ἡ καὶ πλέον ἀπὸ τῆς ἐκεῖσε ἀφίξεως αὐτοῦ ἔτη ἀπεστάλη εἰς Καλάμας, ἵνα κατηχήσῃ τοὺς συγγενεῖς του καὶ τοὺς προκρίτωτέρους ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως ἐκείνης. Ἀφικόμενος δ' ἐκεῖ ἤρξατο τοῦ ἱεροῦ ἔργου μετ' ἐπιτυχίας. Πολλοὺς δ' ἐκ τῶν συγγενῶν, φίλων καὶ συμπολιτῶν του εἰσήγαγεν εἰς τὸ μυστήριον τῶν Φιλικῶν, ἐν οἷς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τινὰ ἀδελφὴν του Ἀντωνίαν καλουμένην κατὰ σύμπτωσιν ὡς κατωτέρω θέλομεν διαλάβει. Ἐπεχείρησε δὲ νὰ κατηχήσῃ καὶ τὸν τότε, ἀντὶ τοῦ ὡς προεῖρηται καθαιρεθέντος ἄρχοντος Δημητρίου Τζάνε, διορισθέντα ἄρχοντα Πανάγον Τζάνε, ἀλλ' οὗτος, δεχθεὶς κατ' ἀρχὴν τὴν τοιαύτην πρὸς τὴν Παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος μεγίστην θυσίαν, καὶ ἀκροασάμενος μετ' εὐλαθείας τὴν ὑπόθεσιν, συνέστησε φρόνησιν, εἰπὼν ὅτι ἐὰν τὸ Δουβλέτι μάθῃ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, θὰ κατα-

στρέψη τοὺς χριστικινούς. « Ἄς σκεφθῶμεν καλῶς », εἶπεν ὁ ἄρχων, « τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, διότι ὅσον εἶνε ἱερά, τοσοῦτον καὶ ἐπικίνδυνος ». Τοῦτο ὁμῶς προεκάλεσε τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ ἰδοὺ πῶς. Κατὰ σύμπτωσιν ὁ ἐν Τριπόλει Πασσᾶς τὰς ἡμέρας ἐκείνας συνεκάλεσε συμβούλιον ἐκ τῶν ἀρχόντων τοῦ Μωρέως, ἐν ᾧ ἔδει νὰ παρευρεθῇ καὶ οὗτος· ἀνεχώρησε δ' εἰς Τρίπολιν ὅπου ἅμα ἀφικόμενος κατώκησε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ του Τούρτουλα, ἄρχοντος καὶ αὐτοῦ. Τὴν ἐπιούσαν δὲ ὅτε ἀπεσύρθη τοῦ γεύματος ἐν τινι δωματίῳ, πρὸς ἀνάπαυσιν ὠρισμένῳ, τῷ προσεφέρθη καφφές καὶ τζιμπούκιον· περικεκλυμμένος δὲ ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτοῦ μηλωτῇ (γούνᾳ) μετὰ τὴν πόσιν τοῦ καφφέ, ἔγυρεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἐνὸς διθανίου (ἀνακλίντρου) ῥοφῶν τὰ νέφη τοῦ διὰ τοῦ τζιμπουκίου ἀνερχομένου καπνοῦ, καὶ ἐντροφῶν, ὡς πάντες οἱ ἄρχοντες τοῦ καιροῦ ἐκείνου κατὰ τὰς ὥρας τὰς μετὰ τὸ γεῦμα. Εἶχον δὲ παρέλθει ὦραι ἱκαναὶ ἔκτοτε, ὅτε ἡ ππρακολουθοῦσα αὐτὸν ὑπηρέσις, ἐκ τοῦ ἐμπιστευμένου θαλαμηπόλου καὶ τοῦ σείζῃ (ἵπποκόμου) αὐτοῦ συνισταμένη, δὲν ἤκουσε κατὰ τὸ σύνθητες νὰ κληθῇ διὰ τῆς κρούσεως τῶν χειρῶν παρ' αὐτῷ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του· ἐφάνη δὲ τοῦτο παρὰδοξον αὐτοῖς, καὶ παρὰ τὸ σύνθητες γενόμενον· ὁ θαλαμηπόλος λοιπόν, πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος, περίεργος δὲ διὰ τὴν σιωπὴν τοῦ αὐθέντου, βαδίζων ἐπὶ τῶν δακτύλων ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ἣν ἔκρουσεν ὀλίγον καὶ μετὰ τοῦτο πλειότερον, ἔπειτα δὲ ἤνοιξεν αὐτὴν προχωρῶν καὶ βλέπων πρὸς τὸν ἐπὶ τοσαύτας ὥρας κοιμώμενον ἄρχοντα. Τέλος ἦλθε πλησίον

εἰς αὐτὸν κεκλιμένον ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου καὶ κρατοῦντα τὸ τζιμπούκιον, ἀλλ' ὥχρον ὡς τὸν θάνατον. Ὑποπτεύσας δὲ θάνατον κεραυνοβόλον, γονατίσας ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ τὴν ἄκραν τῆς μηλωτῆς λαβὼν «κοιμᾶσαι, αὐθέντα» εἶπεν; Ἀλλ' ὁ ἄρχων, νεκρὸς πρὸ ὠρῶν, ἔμενεν ὡς ἐρρίφθη ἐκεῖ πρὸς ἀνάπαυσιν· διότι δξύτατον δηλητήριον, τεθὲν ἐν τῷ καπνῷ τοῦ λουλα τοῦ τζιμπουκίου τῷ ἐπέφερε τὸν θάνατον. Ἡ δ' ὑπὸ τοῦ Παναγιώτη πρὸς ἄλλους ἀνακοίνωσις τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄρχοντος Πανάγου ὁμιλίας ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ δυστυχήματος τούτου, οὗ ἐργάζεται ὑπῆρξαν διὰ τινος παρὰ τῷ Πασσᾷ ἱατροῦ οἱ ἐκ φθόνου πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον καὶ λίαν πεφωτισμένον ἄρχοντα ὀρμηθέντες. Οὕτως ὁ Παναγιώτης ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ μεταξὺ τῶν ἀρχόντων τῆς Πελοποννήσου ὑφιστάμενα μίσση, ὑποπτευθεὶς δὲ τὰ ἀπαίσια κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐξαδέλφου του, ἔσπευσε νύκτωρ καὶ λάθρα μετημφιεσμένος νᾶναχωρήσῃ εἰς Τρίπολιν· ἀφίκετο ὁμῶς δυστυχῶς ἐκεῖ, καίτοι σπεύδων, λίαν ἄργά. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ παραμείνῃ ἐν Τριπόλει ἐπέστρεψεν εἰς Καλάμας, ὅπου καίτοι φέρων βεθμὸν ἀξιομαχτικοῦ μεγάλῃς καὶ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἐπεβλέπετο καὶ ἐκινδύνευεν ἢ νὰ φονευθῇ ἢ νὰ φονεύσῃ. Ἐνεκα τούτου ὁ Παναγιώτης, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀπιάν εἶχε φέρει ἐκ Ζακύνθου θεραπείαν, ἐπανέκαμψεν ἐκεῖ.

Δύω προεῖπον ὑπέστη τιμωρίας ἡ οἰκία τοῦ Παναγιώτου· νὰ πληρώσῃ λόγῳ τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ Βοεβόδα 90,000 γροσίων, νὰ ποσταλῇ δὲ μέχρι τῆς πληρωμῆς αὐτῶν ἐν Τριπόλει βεχέμι (ὁμηρος) ὁ ἀδελφός του Διονύσιος. Πρὸς εἰσπραξίν τοῦ ποσοῦ τούτου, μεγίστου ἐν

τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία ἐπώλησε τὸ πλεῖστον μέρος τῶν οἰκογενειακῶν ἀδαμάντων καὶ λοιπῶν πολυτίμων πραγμάτων, ἱκανὰ δὲ ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῆς ἔδωκεν ὡς ὑποθήκην, καὶ λόγῳ ἐγγυήσεως προσεφέρθη ὡς ὄμηρος ὁ υἱὸς τῆς Διονύσιος, ὅστις ὦν ὠραῖος καὶ νεώτατος, διὰ τὸ μὴ κρατηθῆ εἰς τὸ σεράγιον τοῦ Πασσᾶ ὑπεβλήθη εἰς τὸ ἐξῆς μαρτύριον· ἐπὶ 40 ἡμέρας ἀλειμμένος κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ἐκ βρασμένου καφῆ ἔμενεν ἐκτεθειμένος εἰς τὸν ἥλιον, εἰς τρόπον ὥστε ὁ δεκαεπταετὴς οὗτος παῖς κατέστη λίχν δυσειδής. Μετὰ τοῦτο ὁ πατήρ αὐτοῦ Ἀθανάσιος, παραλαβὼν τὸν Διονύσιον καὶ ἐν Τριπόλει μεταβάς ἤγαγε τὸ παιδίον ἐνώπιον τοῦ Πασσᾶ, ὅστις μόλις ἰδὼν αὐτό, τρέψας τὸ πρόσωπον ἄλλοσε ἐξ ἀηδίας, διέταξε νὰ πέλθῃ καὶ εἶπε, «πάρ' τὸ παιδί σου, Κοτζάμπαση, καὶ φεύγα». Οἱ δ' ἐν Τριπόλει ἰσχυροὶ φίλοι τῆς οἰκογενείας εἶχον προδιαθέσῃ τὸν Πασσᾶν, ἵνα μὴ δεχθῇ τὸ παιδίον ἐν τῷ Σαραγίῳ αὐτοῦ, εἰπόντες αὐτῷ ὅτι εἶνε ἀκατάλληλον διὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀνάξιον διὰ τὴν ἐγγύησιν. Περὶεργον σχετικὸν ἐπεισόδιον εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην εἶνε τὸ ἐξῆς·

Ἦτο μεγάλη Παρασκευὴ καὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον πρὸς τὰ χαράγματα περιήρχοντο τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν οἱ Ἐπιτάφιοι, ὡς ἦτο συγκεχωρημένον τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπὸ τῶν Τούρκων. Πᾶσα δ' ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀθανασίου Τζάνε καὶ τῆς συζύγου του Μαρίας, πατρὸς καὶ μητρὸς τοῦ Παναγιώτου καὶ Διονυσίου, συνισταμένη ἐν ὅλῳ ἐκ 5 θηλέων καὶ 4 ἀρρένων, γονυπετῆς ἐνώπιον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἱερῶν εἰκόνων προσηύχετο κλαίονσα·

«Κλαύσατε, προσευχηθῆτε, παιδίά μου», ἔλεγεν ἡ μήτηρ Μαρία, «εἰς τὸν Χριστὸν μας καὶ τὴν Παναγίαν μας νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ πατήρ σας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σας καὶ νὰ μὴ μᾶς γίνη αὐτὴ ἡ προσβολή». Ὅποια δὲ σύμπτωσις! ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἠκούσθη τὸ ῥόπτρον τῆς μεγάλης ἔξω θύρας τοῦ Πύργου, καὶ ἰδοὺ εἰσέρχονται πατήρ καὶ υἱὸς ἐπιστρέψαντες ἐκ Τριπόλεως. Ἐκαστος δύναται νὰ συμπεράνῃ τὴν συμβᾶσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ σκηνήν.

Προείπομεν ὅτι ὁ Παναγιώτης ἐκτῆχεν καὶ τινὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καλουμένην Ἀντωνίαν, οὖσαν μάλιστα νεωτάτην. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐκ τῆς ἐξῆς συμπτώσεως· Ἡμέραν τινά, ἐνῶ αὕτη μετὰ τινος ὑπηρετρίας εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τινὰ ἰσόγειον ἀποθήκην, εὔρε χαμαὶ τεμάχιον καλάμου εἰς σχῆμα τηλυγαδίου, λαβοῦσα δὲ ἀνὰ χεῖρας τοῦτο παρετήρησεν ὅτι ἦτο ἀνοικτὸν εἰς τὰ ἄκρα, ἐν οἷς ἀνεκάλυψε χάρτην δίκην βουλῶματος. Ἐκ περιεργίας δὲ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων καὶ παρετήρησεν ὅτι ταῦτα ἦσαν κυλινδρικῶς περιτυλιγμένα καὶ περιεῖχον γράμματα ἀκατάληπτα εἰς αὐτήν. Ἐν τῷ ἅμα ἀφήσασα τὴν ἐργασίαν, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς τὴν ὑπηρετρίαν, ἔσπευσε πρὸς τὴν μητέρα της, εἰς ἣν ὑπέδειξε τὰ εὑρεθέντα ἔγγραφα, δηλώσασα ποῦ εὔρε ταῦτα. Ταραχθεῖσα δ' ἡ μήτηρ, τὴν μὲν ταραχὴν δὲν ἀπέδειξε, ἀλλὰ τὰ ἔγγραφα καὶ τὴν Ἀντωνίαν παραλαβοῦσα, ἐρωτήσασα δὲ μὴ τυχὸν ἐγκαταλείφθῃ κανέν καὶ πχρέπεσε, ἀνῆλθεν εἰς τὸν Πύργον ἐν ᾧ εὕρισκετο ὁ Παναγιώτης. Τοῦτον καλέσασα ἰδιαιτέρως ἀνεκοίνωσε μυστικῶς τὸ γεγονὸς καὶ μετ' αὐ-

τοῦ ἐσκέφθη περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπρότεινε δ' ἡ γενναία καὶ μεγαλόψυχος γυνὴ εἰς τὸν υἱὸν τῆς νὰ κρατηθῇ ἡ νεᾶνις ἐν τῷ Πύργῳ, χωρὶς νὰ τῇ ἐπιτραπῇ νὰ συγκοινωνήσῃ μετ' οὐδενός· καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα νὰ παγγχονισθῇ αὕτη καὶ νὰ διαδοθῇ ὅτι ἀπεβίωσεν ἐξ ἀπροόπτου θανάτου. Ὁ Πανχαγιώτης ὁμῶς ἀντέστη εἰς τοῦτο, ἀνέλαβε δὲ νὰ κατηχήσῃ τὴν νεάνίδα· καὶ τὴν αὐτὴν ἐσπέρην ἡ νεκρὰ Ἀντωνία κατηχηθεῖσα ἔδωκε τὸν ὄρκον τῶν Φιλικῶν, καὶ μέχρι τῆς 23 Μαρτίου 1821, ἡμέρας καθ' ἣν ἐν Καλάμας ἠγέρθη ἡ σημαία τῆς ἐπανάστασεως, ἐτήρησε σιγὴν ἄκρην. Ὅτε δ' ὁ Πανχαγιώτης ἤρξατο κατηχῶν αὐτήν, τῇ συνέστησε νὰ προσέξῃ μηδὲ εἰς τὸν πνευματικὸν νὰ εἰπῇ τι ἐξ ὧν εἶδε καὶ ἤκουσε, διότι ἂν ταῦτα γνωσθῶσι, θὰ χαθῇ ἅπασα ἡ οἰκογένεια, θὰ χαθῇ δὲ καὶ ἡ χριστιανοσύνη· προσέθηκε δὲ ἐπιτακτικῶς πρὸς αὐτήν ὅτι, ἂν καὶ τὸ ἐλάχιστον ἀκούσῃ ἐκ τοῦ στόματός τῆς νὰ ἐξέλθῃ, θὰ τὴν ῥίψῃ εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Πύργου, διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείνης, χωρὶς ποτὲ νὰ μάθῃ τις τί ἀπέγεινε. Ἡ δ' Ἀντωνία ἀναλογιζομένη τὰ παθήματα τῆς οἰκογενείας, λαβοῦσα δ' ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀπειληθέντας κινδύνους καὶ ὑπακούουσα ὡς πᾶσαι αἱ θυγατέρες τῶν τοιούτων οἰκογενειῶν τότε, ὑπερέβη κατὰ τὴν ἐχεμυθίαν τὰς προσδοκίας τοῦ κατηχητοῦ.

Ὁ Πανχαγιώτης ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον μετὰ τὸν ὥς εἴρηται ἐν Τριπόλει θάνατον τοῦ ἐξαδέλφου του, διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ ἔτους 1820, ὅτε διαλυθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐκεῖσε προειρημένου σώματος, ὑπέστρεψεν εἰς Καλάμας ἄγνωστος καὶ κρύφα, ὡς πάντες εἰς τὰς ἐαυ-

τῶν πατρίδας οἱ μεμνημένοι ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν ἐκείνων. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα ἐκρύβη ἐν τῷ Πύργῳ αὐτοῦ, καὶ ἄγνωστος ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον ἔτος ἐν τοῖς ὑπογείοις αὐτοῦ εἰργάζετο, μετὰ τῶν μεμνημένων φίλων καὶ συγγενῶν του, σκεπτόμενος περὶ τῆς εὐωδώσεως τοῦ ἱεροῦ ἁγῶνος, δένων φυσίγγια, χύνων σφαίρας καὶ συννενοούμενος μετὰ τῶν πέριξ, εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ Λακωνίαν ἐπίσης μεμνημένων.

Ὀλίγας ὁμως ἡμέρας πρὸ τῆς 23 Μαρτίου τοῦ 1821, αἱ Τουρκικαὶ ἐν Καλάμαις ἀρχαί, ἐκ περιστατικῶν τινῶν καὶ κινήσεων τῶν ἐκεῖ εἰς τὰ πέριξ κλεφτῶν, ὥς ἐκάλουν πάντας τοὺς διαμαρτυρηθέντας κατὰ τῆς τυραννίας, ὑποπεύσασαι, ἐκάλεσαν τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βέη Βοεβόδα, Ῥεστὲμ Ἐφέντη καλουμένου, ἵνα συσκεφθῶσι δῆθεν περὶ τῶν κατ' αὐτῶν ληπτέων μέτρων, ἀληθῶς ὁμως ἵνα δυνηθῶσι νὰ μάθωσι τί ἀληθῶς συνέβαινεν. Οἱ δὲ ἄρχοντες, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι μεμνημένοι, λαβόντες μετὰ θάρρους προσπεποιημένου, ἀρκοῦντος ὁμως νὰ διασκεδάσῃ τὰς ὑπονοίας τῶν Τούρκων, τὸν λόγον, εἶπον τῷ Βοεβόδᾳ· «Ἐφέντη Βέη, ἄφες τοὺς κακοποιοὺς αὐτοὺς κλέφτας, εἶνε ἀνίσχυροὶ νὰ πράξωσί τι κακόν. Τὸ Δοβλέτι καὶ ὁ πολυχρονεμένος Σουλτάνος μας ἔχει δύναμιν, καὶ πιστεύομεν νὰ τοὺς χάσῃ καθὼς τοὺς ἔχασε καὶ τοὺς παλούκωσε τότε, ὅταν εἰς τὸν Μωριᾶ ἔστειλε τὸν ὑψηλότατον Τζαχαγιάμπεην. Ἐμᾶς, Μπέη μου, εἰς ὅ,τι μᾶς διατάξῃς εἴμεθα πρόθυμοι καὶ τὸ αἶμά μας, καὶ τὰ παιδιὰ μας, καὶ τὴν κατάστασίν μας νὰ θυσιάσωμεν διὰ τὸν πολυχρονεμένο Σουλτάνο μας καὶ διὰ τὸ Δοβλέτι». Ὁ Βοε-

Βόδας ἰδὼν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξαγάγῃ λόγον τινα ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως, συντείνοντα εἰς ὑποστήριξιν τῶν ὑποψιῶν του, ἀντεῖπεν αὐτοῖς· «Μωρέ, καλὰ ἄρχοντες, μὰ ἐγὼ ἀκούω, ὅτι ἐτοῦτ' οἱ κλέφταις μὲ τοὺς Μανιάταις συννενοημένοι ἔχουν σκοπὸ νὰ κάμουν σεφέρι (ἐπανάστασιν), καὶ ὅτι καὶ σεῖς γνωρίζετε τοὺς σκοπούς των. Γιὰ τηράξετε μωρὲ καλὰ, γιατί θὰ χαθῇτε μωρέ, καὶ τίποτε δὲν θὰ κερδῆστε· θὰ χάστε τὰ παιδιὰ σας καὶ τὰ σπίτια σας». Εἰς τότε τῶν μεμυημένων ἐκ τῶν ἀρχόντων, λαβὼν τὸν λόγον μετὰ θάρρους ἀπαιτουμένου εἰς τοιαύτην περίστασιν, εἶπε μειδιῶν τῷ Βέη· «Βοεβόδα μου, εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀβανιὰ ὅπου μᾶς κάνουν, λέγοντας ὅτι πῶς θὰ γένη σεφέρι, καὶ ἐμεῖς τὴ γνωρίζομε, σὲ τέτοιο πρᾶμα δὲν ἔχομεν τίποτε ἄλλο νὰ εἰποῦμεν εἰς τὴν εὐγενεῖαν σου, παρὰ ὅτι εἰς τὴν Τριπολιτζᾷ εἶνε ρεχέμι (ὄμηροι) ἀπὸ ὅλο τὸ Μωριά καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μεγάλα σπίτια· καὶ ἂν θέλῃς, Βοεβόδα μου, γιὰ νὰ σοῦ δείξουμε πῶς εἶνε ὅλα ἀβανιὰ (συκοφαντία) καὶ ψέματα, νά! κράτησε καὶ μᾶς καὶ βάλε μας εἰς ὅποια φυλακὴ θέλεις».

Εἰς ταῦτα ὁ Βοεβόδας ἀρκεσθεὶς, διέταξε νὰ κρατηθοῦν οἱ ἄρχοντες. Καὶ περιεποιοῦντο μὲν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι πρεπόντως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφρούρουν εἰς τινα οἰκίαν πλησίον τῆς ἰδιότης του. Ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῆς 23 Μαρτίου 1821 εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν πάντες οἱ εἰς τὰ πέριξ κεκρυμμένοι ὀπλαρχηγοὶ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὀπλιτῶν, καὶ τὴν πρωτὴν τῆς αὐτῆς, ἀφοῦ ἠλευθέρωσαν τοὺς κρατηθέντας ἄρχοντας, συνέλαβον πάντας τοὺς Τούρκους τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Βοε-

βόδας ἐκ φόβου, καὶ διὰ τὴν σωθῆναι. ἔπεσεν εἰς τὸν ἀπατοῦ τῆς οἰκίας του, ἐξ οὗ τὸν ἐξήγαγον ἐλευθέρου καὶ τὸν ἐφυλάκισαν μετὰ τῶν ἄλλων Τούρκων.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῆς 23 Μαρτίου 1821, ὁ ἱερεὺς τῆς πόλεως Καλαμῶν κληρικός, ἐνδεδυμένος τὰ ἱερὰ αὐτοῦ ἄμφια, ἔψαλε δοξολογίαν ἐν τῇ κάτω Πλατεῖᾳ αὐτῆς, εὐλογήσας τὰς σημαίας καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἐκεῖ παρισταμένων προμάχων τῆς πατρίδος, οἵτινες ὑψώσαντες τὸ ἱερὸν λάβαρον τῆς ἐπαναστάσεως, ἐξεστράτευσαν ἀμέσως μετὰ τὴν δοξολογίαν ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀνάγκη ἐκάλει αὐτούς.

Ὁ Παναγιώτης, ἐνδεδυμένος τὴν ὁποίαν ἐν Ἑπτανήσῳ ἔφερε στολήν, ἀνεχώρησε καὶ οὗτος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, λαβὼν ἐκ τῶν χειρῶν τῆς μητρός του τὴν σημαίαν καὶ τὸ ὅπλον. Αὕτη δὲ ὡς ἀρχία Λάκαινα, παραδίδουσα πρὸς τὸν υἱὸν τῆς ἀμφοτέρω ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ· «Παιδί μου, συλλογίσου ὅτι ὁ πατήρ μου ὁ πάππος σου ἀπεκεφαλίσθη ἐκεῖ εἰς τὸν ἐν Μεσσήνῃ Πύργον μας, πεσὼν μάρτυς ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ τῆς πατρίδος, μὴ θελήσας νὰ ἐξομώσει εἰς τὴν ἀγίαν πίστιν τοῦ Χριστοῦ μας· ἐνθυμήσου τὸν θεῖόν σου καθαιρεθέντα ἐν Γαρδικίῳ καὶ ἀποθανόντα, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ὁποίου ὠρκίσθης νὰ ἐκδικηθῇ· μὴ λησμονήσης ποτὲ εἰς τὰς μάχας ὅτι πρέπει νὰ ἀποθάνῃς, ἂν ὁ Θεὸς τὸ θελήσῃ, ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Λάβε λοιπὸν ταῦτα καὶ νικημένος νὰ μὴν ἐπιστρέψῃς νὰ σὲ ἰδῶ. Πάρε μαζί σου τὸν ἀδελφόν σου, τὸ Γιάννη μας, θὰ σοῦ χρησιμεύσῃ, καὶ ἃ εἶνε πολὺ νέος». Ὁ Παναγιώτης ὑποσχεθεὶς πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ νὰ τηρήσῃ τὰς παραγγελίας αὐτῆς ἡσπά-

σθη τὴν δεξιάν της, ἀντησπάσθη δ' ἐκείνη, καὶ ἐπορεύθη ὅπου τὸ καθήκον τῆς πατρίδος ἀπῆτει, διχπρέψας ἐν πολλαῖς μάχαις ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς ἐγγράφων·

1821 Αὐγούστου 7 Νεόκαστρον. Φανερόνομεν οἱ κάτωθι ἐπογεγρᾶμμένοι ἀρχιστράτηγοι, οἱ καπετάνοι ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὅτι ἀπὸ τὰς 25 Μαρτίου τοῦ παρόντος χρόνου κατὰ τὴν ὑψηλὴν προσταγὴν ἡλθαμεν μὲ τὰ στρατεύματά μας τῆς ξηρᾶς, καθὼς καὶ διὰ θαλάσσης μὲ τὰ κκράβια μας, καὶ ἐπολιορκήσαμεν τὸ κάστρον, λεγόμενον Νεόκαστρον· καί, ἀφ' οὗ διάφοραις φοραῖς ἐπολημήσαμεν μὲ τοὺς ἐν τῷ κάστρῳ πολιορκουμένους Τούρκους μὲ κανόνια, μπόμπαις καὶ μὲ ντουφέκια, τοὺς ἐκαστήσαμεν μουκσερὲ σφικτά, καὶ τοὺς ἐβαστίξαμεν ἕως τὴν σήμερον αὐγούστου 7 ἀποκλεισμένους ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, χωρὶς νὰ ἡμπορέσουν οὔτε νὰ ἐμβοῦν, οὔτε νὰ εὐγοῦν. Ἐποῦτον τὸν τρόπον τοὺς ἠφέραμεν εἰς τέτοιον περесеὶ ὅπου ἔφαγαν τὰ ἄλογά τους καὶ κάθε ἄλλο εἶδος ζώων, ὅπου εὐρέθη μέσα· καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον μᾶς ἐπληροφόρησαν ὅχι μόνον οἱ καθημερινῶς ἐξερχόμενοι Τούρκοι ἀπὸ τὸ κάστρον καὶ ἐπαρχοῖδοντο, ἐκ τῆς πείνης σχεδὸν ἀποθαμμένοι, εἰς χειρὰς μας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας εὐρισκομένους μέσα ὅλα αὐτὰ ἐπληροφορήθημεν. Ἐκ τούτης τῆς ἀνάγκης λοιπὸν καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χρέος σήμερον ἐσυμφωνήσαμεν μὲ κατὰ μέρος ἀμοιβαιῶς γράμματα, καὶ μᾶς ἐπαράδωσαν τὸ κάστρον. Καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος φιλανθρωπῶς τοὺς ἐσυμφωνήσαμεν ἐλεύθερον ἀπέρασμα ξηρᾶς καὶ θαλάσσης μὲ ὅλα τους τὰ πράγματα ἐκτὸς τῶν ἀρμάτων,

νὰ τοὺς ὑπάγωμεν ὅθεν ὁ καθεὶς ἠθέλησε. Διὸ εἰς ἔν-
δειξιν τοὺς δίδομεν τὸ παρόν μας.

*Υπογεγραμμένοι.

Μεθώνης Γρηγόριος	Γαλάνης Κου(μουνδουράκης)
Πρωτόπαπας Τσώρης	Γ. Οἰκονομόπουλος (γ)
*Αναστάσιος Κατζαρός	*Αναστάσης Ἀνδροῦτζο
*Αθανάσιος Γρηγοριάδης	Κωνσταντῖνος — (δ)
Νικόλαος Πονηρόπουλος	Διχμάντης (ε)
Γιαννάκης Μέλιος	Παναγιώτης
. (α)	Τζάνες
Νικόλαος Μπόττση	*Αναστάσιος Περωτής
Καπετάν Ἀνθιμος	Γιωργάκης Παναγιώταρος.
*Αθνασούλης (β)	

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, κυρίως ὃν ἐφοδιστικὸν τῶν Τούρ-
κων, δι' ἣν εἶχον εὐθύνην πρὸς τὸν σουλτάνον παρκαί-
δοντες τὸ φρούριον, ἐπεῖχε τὸν συνθήκης. Συγχρόνως
οἱ Ἕλληνες ἐφοδιάσαν τοὺς Τούρκους καὶ δι' ἑτέρου,
τοῦ ἀκολούθου ἐγγράφου, ἀφορῶντος τὴν διχτροφὴν καὶ
ἀσφαλῆ μεταβίβασιν αὐτῶν.

1821 αὐγούστου 7. Τὴν σήμερον φανερόνομεν ἡμεῖς
οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι τρεῖς καπετανεῖοι, οἱ δύο
Πετσιῶτες ὀνομαζόμενοι ὁ καπετάν Νικόλαος Μπόττση
καὶ καπετάν Ἀναστάσης Κολαντροῦτσος, καὶ καπετάν
Γεώργιος Δενδρολίβανος, Ζακύνθιος μὲ πανδιέρχ Ἑλλη-
νική, εἰς τὰ ὅποια τρία καράβια ἱμπαρκάρονται οἱ Νεο-
καστρίτες Τοῦρκοι κατὰ τὸ δευτέρῃ, ὅπου βαστοῦν καὶ
τὰ δύο μέρη, Καπετανεῖοι καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἄνδρες καὶ

γυναικες, ὅπου γίνονται ψυχαῖς ἐπτακόσiais τριάντα τέσσαρα, μεγάλοι καὶ μικροί, Ν. 734· αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἱμπαρκάρονται εἰς τὰ ἄνωθεν καράδια μὲ ὅλον τους τὸ πρᾶγμα, ὅ,τι καὶ ἄν περιποτάζουν κατὰ τὸ δευτέρι, καὶ νὰ ἔχουμε χρέος νὰ τοὺς πηγαίνουμε εἰς τὴν Ἀρχιπιά εἰς Τούνεζι εἰς τὸ πόρτον Ἀκίλ-μπέντι μὲ τὸ ἔρτζι τους καὶ ζωήν τους καὶ βίος τους καὶ χωρὶς νυχῶλον· καὶ διὰ τὸ φχί τους, παξιμάδι ἀπὸ ὀκτὼ μισή τὴν κάθε ψυχὴν, κρέας, λάδι καὶ ὄλα, ὅ,τι κάνουν χρειαν, νὰ ἡμαστε εἰς χρέος νὰ τοὺς μαντινίρουμε, ἕως ὅπου νὰ τοὺς εὐγύλωμεν εἰς τὴν στερεά, ὡς ἄνωθεν· καὶ διὰ σιγουρητὰ ἔγινε τὸ παρὸν καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τοὺς Καπετανέους.

Μεθώνης Γρηγόριος	Κωνσταντῖνος
Πρωτόπαπας Τσώρης	Διαμάντης
Ἀναστάσιος Κιτζίχρος	Γαλάνης
Ἀθινασίος Γρηγοριάδης	Παναγιώτης
Νικόλαος Πονηρόπουλος	Γεώργιος Οἰκονομόπουλος
Καπετὰν Ἀνθιμος	Τζάνες
Γιαννάκης Μέλιος	Ἀναστάσιος Περωτής
Καπετὰν Γεωργάκης Σιράκος	Γεωργάκης Παναγιώταρος.
Νικόλαος Μπότσης	(Ἡ ἐνσφράγιστος ὑπογραφή.)
Ἀναστάσης Ἀνδροῦτσο	

(Ἰδὲ Ἱστορικὸν Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως παρὰ Ἰωάννου Φιλλήμονος, ἔκδοσις τοῦ ἔτους 1861, Τόμ. 4, Σελ. 112.)

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ [Τζάνες].

ΘΑΝΑΣΗΣ, πατέρας τοῦ Παναγιώτη.

ΜΑΡΙΑ, μητέρα του.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ, μικρὸς ἀδελφὸς τοῦ Παναγιώτη

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ, ἀρραβωνιαστικὴ τοῦ Παναγιώτη.

ΠΑΠΠΑΣ.

ΠΑΝΑΓΟΣ, ἀξάδελφος τοῦ Παναγιώτη.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ τοῦ Παναγιώτη καὶ ὁ ἀ. ἀπ' αὐτούς.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ, καπετάνιος Μανιάτης ἔς τὸν Πύργον ἔς
τὰ Γιαννιτσάνικα.

ΚΕΦΑΛΑΣ, καπετάνιος.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ, καπετάνιος.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ, καπετάνιος, πριχοῦ παππᾶς τῆς Κα-
λαμάτας καὶ Μάνης.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ)
ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ) κλέφταις.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΣ, φρόνιμος νοικοκύρης.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ τοῦ Πύργου τοῦ Πανάγου καὶ ὁ ἀ. ἀπ' αὐτούς.

ΗΛΙΑΣ)
ΚΥΡΙΑΚΟΣ) προεστοὶ Καλαματιανοί.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ, Τοῦρκος.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ, Τοῦρκος σκιᾶς.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ ἢ ΧΑΣΣΑΝΗΣ, Τοῦρκος κακός.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ, Τοῦρκος καλός.

ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ.

*Ἡ σκηνὴ ἔς τὴν Καλαμάτα καὶ τὰ γύρω χωριά
τὸ Μάρτι τοῦ 1821.*

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Μεσάνυχτα. Πύργος τοῦ Παναγιώτη 'ς τὴν Καλαμάτα.)

ΠΑΠΠΑΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ καὶ ΜΑΡΙΑ.

ΠΑΠΠΑΣ ('ς τὸν Παναγιώτη).

Τὰ μάτια μου ἅπάνω σου ξέρεις αὐτὴ τὴν ὥρα
πῶς πέφτουνε ; καμμιὰ φορὰ πῶς βλέπει τὸ ζαγάρι
κυνῆγι ποῦνε σπάνιο, ποῦχει καιρὸ νὰ τύχη ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Παππᾶ μου, σὲ καλὸ ! αὐτὰ τὰ λόγια τί θᾶποῦνε ;

ΜΑΡΙΑ.

Ἄλλη φορὰ δὲν σ' ἄκουσα, παππᾶ, μὲ τέτοια γλῶσσα.

ΠΑΠΠΑΣ.

Δὲ μ' ἄκουσες, Μαρία μου, μὴ πειὰ θὰ τὸ ξεσπάσω·
ἔχω καιρὸ ποῦ μυστικὸ 'ς τὰ στήθη μου τὸ ἔχω.

('Σ τὸν Παναγιώτη.)

Βλέπεις ἐδῶ 'ς τὸ χέρι μου ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί νὰ ἰδῶ, παππᾶ μου ;

βλέπω τὸ δακτυλίδι σου· δὲν εἶν' τῆς πρεσβυτέρας ;

ΠΑΠΠΑΣ.

Ποιὸς συλλογίζεται παιδιὰ, γυναῖκες τέτοιαις ὥραις ;

Ἐτοῦτο τὸ ὀλόχρυσο μοῦ δῶκην δακτυλίδι

ἄγγελοι, καὶ μοῦ εἶπανε, « νὰ δώσης ἄλλο ἓνα

'ς ἐκεῖνον ὅπου τὴ ζωὴ γιὰ τὴν πατρίδα δίνει ».

ΜΑΡΙΑ.

Κ' ἐγὼ τὴν δίνω, γέροντα· μόν' λέγε μας, ξηγήσου,
τεῖνε αὐτὰ ποῦ μασσητὰ λέγεις; φανέρωσέ τα.

ΠΑΠΠΑΣ.

Ἀκούσατε καμμιὰ φορὰ πῶς βρῆκαν μία πέτρα
ποῦ κάνει ἅπ' τὸ χάλκωμα τὸ μάλαμμα τάσῃμι;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὸ ἄκουσα πολλαῖς φοραῖς, κ' ἐδῶ κοντὰ μοῦ λένε
πῶς ἓνας γείτονας μ' αὐτὸ κοντεύει νὰ πλουτήσῃ.

ΠΑΠΠΑΣ.

Ἀκούσατε καμμιὰ φορὰ πῶς θέλα ἔρθ' ἡ ὥρα,
οἱ Τοῦρκοι ποῦ θὰ φύγουνε, Ῥωμαίικο νὰ γείνη;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Μονάχοι τους τὸ λέν αὐτὸ οἱ Τοῦρκοι, πῶς χαράμι
τὸ τρῶνε τώρα τὸ ψωμί.

ΜΑΡΙΑ.

Λένε ἀκόμη κι' ἄλλο,
πῶς θάνατος ἀπὸ ξανθὸ θέλα τοὺς ἔρθῃ γένος.

ΠΑΠΠΑΣ (μ' ἐνθουσιασμό).

Κ' ἐγὼ Θεοῦ ἀπόστολος καὶ τῶν Ἐλευσινίων
μυστηριώδης ἱερεὺς, εἶμαι σπχθὶ ζωσμένος·
ἔχω σταυρὸ ἔς τὸ στήθος μου, ἀπάνω σὲ κορδέλλα
ζωγραφισμένο, καὶ πατεῖ τὸ μισοφέγγαρό τους.

(Ἀνοίγει τὸ στήθος του καὶ φαίνεται ἡ κορδέλλα μὲ σταυρὸ
ἀπὸ ἄνω σὲ μισοφέγγαρο.)

Ἄκου, παιδί μου! ἀπὸ ἑκεῖ ὅπου ποτὲ δὲ λείπει
τὸ χιόνι, ἀπ' τῇ Μοσκοβιᾷ νὰ πᾶς ὡς τῇ Μαρσίλια,
ἐκάμην οἱ χριστιανοὶ μεγάλην ἑταιρεία,
νὰ διώξουν τὸν Ἀγαρηνὸ νὰ πᾶ πίσω τὸν ἥλιο.

Εἶνε κρυφὴ ἡ συντροφιά· νὰ τὴν εἰπῆς μονάχα,
εὐθὺς θὰ σὲ σκοτώσουνε οἱ ἄλλοι σύντροφοί σου.

(Εἰς τὴ Μαρία.)

Τί λές σύ, μάννα; τοῦ παιδιοῦ τὴν ἄδεια θὰ δώσης
νὰ μ.πῇ ᾽ς τὴ συντροφιάν αὐτὴ;

MARIA.

Καὶ ποιὸς ἐσυλλογίστη
ζωή, γιὰ τὴν πατρίδα του σὰν πρέπη νὰ δουλέψῃ;
νὰ μ.πῇ ᾽ς αὐτὴ τὴ συντροφιά, κι' ἂν ἔβγῃ ἀπὸ τὸ στόμα
τῶν δυὸ μας λόγος, γλήγορα νὰ ἔρθῃς νὰ μᾶς κόψῃς,
νὰ μὴ φανοῦμε πειὰ ᾽ς τὴ γῆς προδόταις ᾽ς τὴν πατρίδα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἦέ μου τί θέλεις; τί ζητεῖς; μέσα σὲ χίλιους Τούρκους
θέλεις εὐθὺς τὴν ὥρ' αὐτὴ μονάχος μου νὰ πέσω;

ΠΑΠΠΑΣ.

Δέ θέλω τώρα· τὴ στιγμή ποῦ θὰ σοῦ κάμω νέμμα,
θέλω μὲ τὸ τουφέκι σου, μὲ χίλιους συντρόφους,
ποῦ ἔχεις, ξέρω γὼ καλά, νὰ εὐρεθῇς ᾽ς τὸν τόπο
ποῦ θὰ σοῦ ᾽πῇ μία ἀρχή, ποῦ λένε Ὑπερτάτη.

MARIA.

Μὴν τὸν ῥωτᾷς αὐτόν, ἐμὲ τὴ μάννα νὰ ρωτήσῃς,
ποῦ δὲν τὸν θέλω γυιό μου πειὰ σὰν δὲ θελᾷνε τέτοιοις.

ΠΑΠΠΑΣ.

Λοιπὸν, παιδί μου, τὸ χρυσὸ πάρ' τοῦτο δακτυλίδι.
(Τοῦ δίνει τὸ χρυσὸ δακτυλίδι.)

Ὅς ἐμένα δὲν ταιριάζει πειὰ, γιὰτ' εἶμαι τώρα γέρος·
σένα ταιριάζει νὰ φορῇς τοῦ Γεδεὼν ῥομφαίαν.

(Βγάζει ἓνα σπαθί.)

Νά! ζώσου το, καὶ ξέρε το ποιὸ εἶνε τῶνομά σου,
τῆς Ἐταιρείας στρατηγὸ τῶν Φιλικῶν σὲ λένε.

MARIA.

Παιδί μου, τείνε τὸ σπαθὶ αὐτό, ποῦσαι ζωσμένος!
νὰ σ' ἔβλεπα νὰ ἔβχνες κορώνα βασιλέα,
νὰ πέφταν εἰς τὰ πόδια σου χιλιάδες προσκυνῶντας,
πειδὴ μεγαλύτερη τιμὴ δὲ θῆχες ἀπὸ τούτη.
Στάσου πιστὸς ἔς τὸν ὄρκο σου, πιστὸς εἰς τὴν πατρίδα,
κ' ἐγὼ μαζὶ σου ἔρχομαι ἔς τὸν πόλεμο σὺν πάχης.

ΠΑΠΠΑΣ.

Καὶ τὰ σημεῖα μάθες, ποῦ χρειάζονται
σὺν θέλῃς νὰ γνωρίσης ἄλλον φιλικόν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἰπέτα, παππᾶ μου, Ἰπέτα, σὺν χρειάζωνται.

ΠΑΠΠΑΣ (δείχνοντας κόνισμα).

Πάντα σου θέλα ἔχῃς τέτοιο κόνισμα,
ὅποιος δὲ δεῖξῃ τέτοιο, δὲν εἶν' φιλικός.

(Ἀκούγονται φωναὶ τῆς Σταυρούλας.)

MARIA.

Τί εἶνε τούτεις ἢ φωναὶς π' ἀκούγονται;

ΠΑΠΠΑΣ.

Θαρρῶ γυνάικεια πῶς ἀκούστηκε φωνή.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σὺν τῆς Σταυρούλας εἶνε τούτεις ἢ φωναὶς.

MARIA.

Ἐκεῖνης εἶνε· τείνε τάχα ποῦπαθε;

(Προδραίνει ἡ Σταυρούλα.)

MARIA.

Ἐκεῖνη! νὰ την! Πανηγίχ μ'! τεῖπαθε;
τὰ μάγουλά της κόκκινα σὺν τῇ φωτιᾷ,

μέ τὰ μαλλιά χυμένα πίσω ξέπλεγα,
κρατεῖ πιστόλα εἰς τὸ χέρι ! . . .

(Μπαίνει ἡ Σταυρούλα.)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τεῖπαθες,

γιά τὸ Θεό, Σταυρούλα; τί σοῦ 'κάμανε;
Μιά ὥρα εἶνε μοναχὰ ποῦ δέ σ' ἔχω 'δωμένα,
κ' εὗρήκαν οἱ ὀχτροὶ καιρὸ κακὸ γιὰ νὰ σοῦ κάμουν !

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Εὗρήκαν, Παναγιώτη· τί νὰ σοῦ εἰπῶ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Καὶ ποιοί 'νε τοῦτοι; 'πέ, Σταυρούλα, γρήγορα·
μὴν εἶν' ὁ Σωτηράκης, ποῦ τὸν ἔβρισα
χθὲς βράδῃ τουρκολάτρη;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ποῦχει' αὐτὸς ποτὲ
τὸ θάρρος μάτια νὰ σηκώσῃ κατὰ μέ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

"Ομῶς ἐγὼ δὲν ξέρω ἄλλον νᾶχ' ὀχτρόν.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ (εἰς τὴ Μαρία).

Τί λέεις, μάννα; νὰ τὸ 'πῶ; μὰ σκιάζομαι,
παίρνει ὁ Παναγιώτης εὐκόλα φωτιά.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί λέεις, θᾶχης ἀπὸ μένα μυστικό;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

"Αχ ! μυστικὸ μονάχα ἔνι εἶχα 'γώ,
τὴ φλόγα τῆς καρδιᾶς μου 'κείνη τὴ γλυκειά,
γιατὶ φοβόμουν μὴ μὲ 'δοῦν τὰ μάτια μου

ἀπάνω σου νὰ ρίχνω, μὲ μϋλλώσουνε·
μὰ τώρρα πειὰ δὲν ἔχω μυστικὸ γιὰ σέ.

MARIA (εἰς τὴ Σταυρούλα).

Ἦέ το, παιδί μου, Ἦέ το· τούτους τοὺς καιροὺς
νὰ μὴ φοβᾶσαι τίποτ'· μὲ τὸ σπαθί
᾿ς τὸ χέρι θένα τρῶμε τὸ ψωμί ξερό.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Θὰ τὸν κρατήσης, μάνα; ἔχει φονικὸ
νὰ κάμῃ, σὰν ἀκούσῃ τοῦτο ποῦ θὰ πῶ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί λές; ἀκόμη στέκεις; μὰ τὴν ἄγια
φωτιά, ποῦ καίει μέσα εἰς τὰ στήθη μας
κι' ἀνάθει μιὰ φιλία, ποῦ ποτὲ κανεῖς
᾿ς τὸ νοῦ δὲ βάννει· τώρ' αὐθὺς ἂν δὲν τὸ ᾿πῃς,
τοῦ Παναγιώτη πειὰ δὲν εἶσαι ἡ καλή.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τί λόγος πειδὲ μεγάλος ἀπὸ τὰ βουνά!
Ἄχ! Παναγιώτη, σήμερ'α περάσανε
ἀπ' τὰ παρὰ θυρά μας πέντε μπέηδες·
κ' ἐκεῖνος ὁ μεγάλος, ποῦ τὰ γένεια του
ἀπλώνοντ' ὡς τὸ στήθος, «νά! τοῦ κερατᾶ
τοῦ Παναγιώτη», εἶπε, «γὴ ἀγαπητικιά»·
τραβᾶει τὸ πιστόλι, κι' ἂν βρισκόμουνε
τὴν ὥρ'α κείνη μόνη ᾿ς τὸ παρὰ θυρο,
δὲ θᾶτ'χ' ἡ Σταυρούλα τώρα ζωντανή·
μ' ἐτρέβηξ' ἡ νταντά μου μὲ τὸ χέρι της,
κ' ἐπέρασεν ἡ μπάλλα ἀπὸ ᾿δῶ κοντά.

(Δείχνει τὴν καρδιά της.)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί λές, Σταυρούλα; τείν' αὐτὸ ποῦ ἄκουσα;

(Εἰς τὴ Μαρία.)

Δῶσέ μου τὸ σπαθί μου· πάω μονομιᾶς
νὰ τόνε σφάξω.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ (μὲ τρομάρα).

Στάσου, Παναγιώτη μου·

ποῦ θὰ τὸν εὔρης; στάσου! περπατοῦν κοντὰ
μ' ἐκεῖνον δέκα πέντε σκιάδες· μόνος σου
μὴν παῖς, θὰ σὲ σκοτώσουν.

MARIA.

Μαύρη συμφορὰ

τὴν ἄμοιρη ποῦ μ' ἤρε!

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἄχ! τὸ αἷμά του

θὰ γλείψω 'ς τὸ μαχαῖρι, ποῦ 'ς τὰ σπλάχνα του
θὰ μπήξω· τέτοιο λόγο γιὰ τὰ μὲ νάπῃ!

(Εἰς τὴ Μαρία.)

Βλόγησε, μάννα μ', βλόγα τὸ σπαθί μ' εὐθύς.

ΠΑΠΠΑΣ.

Παιδάκι μου, γιὰ στάσου λίγο.

(Εἰς τὴ Σταυρούλα.)

Βρὲ παιδί,

γιατ' ἤρθες ἔτσι μονομιᾶς νὰ τοῦ τὸ 'πῆς;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἢ μαύρη τί νὰ κάμω; θὰ μὲ σκότωναν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί λείεις! σένα νὰ σκοτώσουν! τότ' ἐγὼ
ναύρίσκωμαι τί θέλω πειὰ 'ς τὸν κόσμ' αὐτό;

τὸ αἷμά του θὰ χύσω· ἄχ! καὶ πῶς ἔμπορῶ
ἐδῶ νὰ μένω!

ΠΑΠΠΑΣ.

Στάσου! κάποιος ἔρχεται

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τότε τὸν Παναγιώτη πρῶτο ἔς τὸ σπαθί
τί λέν ἔς τὴν Καλαμάτα, σὰν μουντάτηδες
βρίζουνε τὴν καλή του;

(Κάνει νὰ φύγῃ· μπαίνει ὁ Πανάγος.)

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Κάτι μὲ θυμὸ
μεγάλο φεύγεις, Παναγιώτη;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σήμερα
ἔς τὸ σπίτι δὲν γυρίζω, δίχως μ' αἵματα
Τουρκῶν νὰ βάψω...

ΠΑΠΠΑΣ (εἰς τὸν Πανίγο).

Ξέρε το, μυήθηκε.

ΠΑΝΑΓΟΣ (εἰς τὸν Παππᾶ).

Καλῶκαμες, γιατί κοντεύει ὁ καιρός.
Ἀξίωμα τοῦ ἔχεις δώση;

ΠΑΠΠΑΣ.

Στρατηγὸς
τῆς Ἑταιρείας εἶνε, ζώστηκε σπαθί.

ΠΑΝΑΓΟΣ (εἰς τὸν Παναγιώτη).

Καὶ ποῦ θὰ πάῃς τώρα, σὰν ἐζώστηκε
σπαθί γιὰ τὴν πατρίδα, κι' ὄρκον ἔκαμες;
δική σου πειὰ δὲν εἶνε, ξέρ' το, ἡ ζωή·

μονάχα γιὰ τὴν πίστι τούτῃ χρεωστεῖς
νὰ δώσης· ποῦ πηγαίνει;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Πάγω ἄπιστο
νὰ φάγω γιὰ τὴν πίστι. Τί; ὁ στρατηγὸς
τῆς ἑταιρείας πρέπει νᾶνε σὰν λαγός;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Νὰ εἶνε πρέπει φρόνιμος, καὶ τὴν ζωὴ
νὰ μὴν πετάῃ ᾽ς τοὺς ἐχθρούς μας εὐκολα,
σὰν πρᾶγμα ποῦ νὰ εὕρῃ πάλι δύνεται.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἄν πῆγαιναν, Πανάγο, νὰ σκοτώσουνε
ἐκεῖνο τὸ χορίτσι, ὅπ' ἀγάπκῃς
᾽πὸ κάθε τι ᾽ς τὸν κόσμον περισσότερο; . . .

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Τί λέεις; τὴ Σταυρούλα θὰ σκοτώσουνε;

ΜΑΡΙΑ.

Ἐπῆγαν, ἀνηψιέ μου· ὁ ῥεστέμπεης.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Αὐτὸς ὁ Τοῦρκος ὁ σκιᾶς;
(᾽Σ τὸν Παναγιώτη.)

Καὶ λές ἐσύ

μ' ἐκεῖνον θὰ τὰ βγάλῃς; ὅπου ἕκαστὸ
συντρόφους ἔχει φοβεροὺς σὰν τὰ θεριά!

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἐχω κα' ἐγὼ συντρόφους φοβερώτερους
κα' εὐλογημένο ἀπὸ τὸ Θεὸ σπαθί.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἀξάδερφε, σὲ τέτοιαις ὥραις στέκουνε
μὲ φρένα, δὲν πηγίνουν μέσσα ᾽ς τὴ φωτιά.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σὲ τέτοιαις ὥρῃς ποῦ μαυρίζ' ὁ οὐρανὸς;
 χ' ἀστροπελέκι· γύρω δυνατὰ βροντοῦν,
 ξέρεῖς τί κάνει καπετάνιος ἄξιος;
 Βαστᾷ τὸ τιμόνι, καὶ τριγύρω του
 μουγγρίζουνε τοῦ κάκου κύματα βουνά·
 τονὲ γλυτών' ἢ τάλμη, ἂν ἀπ' τὸ Θεὸ
 εἶνε γιὰ νὰ γλυτώσῃ· ἔτσι σήμερα
 θὰ κάνωμε, ἂν εἶνε ἀπὸ τὸ Θεὸ
 πατρίδα νὰ ἰδοῦμε· θαρρετὰ ὀμπρὸς
 'ς τὸν κίνδυνον θὰ πᾶμε· σὰν οἱ πρῶτοι μεῖς
 δειλιάζωμε, τὴν πίστι νὰ μᾶς βρίζουνε
 ἀφίνωμε, κανέναν δὲ θὰ πᾶν μ' ἑμπεδόν.
 Τί λές, Παππᾶ μου, μάννα μου; τί στέκετε,
 μὲ βλέπετε 'ς τὰ μάτια; τὸ σπαθὶ μ' ἐγὼ
 'ς τὴ θήκη δὲν τὸ βάνω, ἀτιμώρητη
 σὰν εἶν' νὰ φῇσω ἀτιμία φοβερή.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Οἱ καπετάνιοι, ξάδερφε, γυρίζουνε,
 μπροστὰ σὰν βλέπουν κύμα μὲ πολλὴν ὀρμή...

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Φουρτούννα, λέγεις, τότες εἶν', Πανάγο μου·
 μὰ τώρα, βλέπεις, φθάνουν ὡς τὸν οὐρανὸ
 τὰ κύματα καὶ πλέμε μέσ' 'ς τὰ αἵματα·
 ἀπὸ τὰ μᾶς κανέναν αὔριο μπορεῖ
 'ς τὸν ψεύτη τοῦτο κόσμον νὰ μὴ βρίσκειται...

(Εἰς τὸν Παππᾶ.)

Πότε νὰρχίσουν μελετοῦν τὸν πόλεμον;

ΠΑΠΠΑΣ.

Τῇ μέρᾳ ποῦθεν ἄγγελος τοῦ οὐρανοῦ
νὰ φέρῃ ἕς τὴν Παρθέναι κρίν' ἀθάνατο.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὸ βλέπεις; θὰ ματώσῃ τώρα γλήγορα
καὶ τοῦτος ποῦνε τώρα ταπεινὸς ῥυχίᾳς,
νὰ πάρῃ πρέπει θάρος μέσα ἕς τὴν καρδιά...

(Εἰς τὴ Μαρία.)

Μαννούλα μου, δὲ λέεις τίποτα καὶ σὺ;

MARIA.

Θάπῳ.

(Εἰς τὸν Πανάγο.)

Πανάγο, θέλεις δίχως ὄνομα
νὰ εἶν' ἡ γενεά μας;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ποιὸς τὸ εἶπ' αὐτό;

MARIA.

Ἐσὺ τὸ λέεις, σὺν θάφῃσιν ἄπλυτη
τέτοια βρυσιά, ποῦ Τοῦρκος ἔρριξε σὲ μας.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἄς πάῃ τότε νὰ χαθῇ καὶ τί θαρρεῖς;
πῶς θελὰ τὸν παινέσουν, ὅταν ἀκουστῇ
γιά μιὰ γυναῖκα πῶς σκοτώθηκε ἄδικα;

MARIA.

Ποία γυναῖκα; ὁ παππᾶς τοὺς ἔβαλε
τὰ δαχτυλίδια ποῦχουν εἰς τὰ χέρια τους,
καὶ μετ' αὐτὰ γενῆκαν ἕνα· σήμερα
τοῦ Παναγιώτη, τῆς Σταυρούλας ἡ τιμὴ
δὲν εἶνε χωρισμέναις.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲν ὠρκίστηκε
γιὰ τὴν πατρίδα πῶς θὰ δώσῃ τὴ ζωή;

MARIA.

Ὁρκίστηκε. Γιὰ στάσου.

(Συλλογίζεται λίγο.)

Δῶσε τὴ ζωὴ
γιὰ τὴν πατρίδα, μὴ σκοτώσῃς τὸν ἀγᾶ·
πήγαινε νὰ τὸν εὔρῃς, μία προσβολὴ
μεγάλῃ νὰ τοῦ κάμῃς, μπρὸς 'ς τοὺς μπέηδες
τὰ γένεια του νὰ κόψῃς.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Πῶπω! καὶ μπορεῖ
αὐτὸ μαχαίρι νὰ μὴ φέρῃ κ' αἷματτα;

MARIA (ἔς τὸν Πανάγο).

Ἔτσι θὰ κάμῃ.

(Ἐς τὸν Παναγιώτη.)

Βγάλε τὸ μαχαῖρί σου
καὶ σῦρε 'ς τὸ παζάρι· σβέλτα, γλήγορα
τὰ γένεια του κόψ' ὅλα· οἱ συντρόφοί σου
ἄς σὲ προσμένουν κεῖθε σὲ καμμιὰ γωνιά.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Νὰ μάννα ποῦ ἀξίζει νὰ τὴν ἔχωμε
εἰκόνησμα! γνωρίζει τί θὰ πῇ τιμὴ·
ἐδῶ 'νε τὸ μαχαῖρι, τῶρα μονομιᾶς
θὰ πάω 'ς τὸ παζάρι.

MARIA.

Νᾶχῃς τὴν εὐχή
καὶ ὁ Θεὸς μαζὶ σου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὰ συντρόφια μου
θὰ κραῖζω νᾶρθουν ὅλκ, νὰ σταθοῦν κοντά.
(Σφυρίζει καὶ προβαίνουν αἱ Συντρόφοι.)

Α΄. ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

Τί θέλεις, καπετάνιο, τί ἐσφύριζες ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Συντρόφια ! ὅς τὸ βουνάκι πέρα τᾶψηλὸ
βλέπετε συνεφάκι ποῦνε κόκκινο ;
αὐτὸ δηλοῖ πῶς ἥλιος θᾶβγῃ γλήγορα,
κι' αὐτὸ τὸ σκότος, π' ὥς τὰ τῶρα πλάκωνε
τὸν τόπο μας, θὰ λείψῃ.

Α΄. ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

Τοὺς μουντάτηδες
κατάρχ θελὰ πάρη, τοῦτο θὰ εἰπῇ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὸ δίχως ἄλλο τοῦτο ἔχει νὰ εἰπῇ·
μὰ πρὶν ἐβγοῦμε εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμο,
τοῦ καπετάνιου τοῦ δικοῦ σας τῇ βρουσιᾷ
πρέπει μὲ τὸ μυχχῆρι νὰ ξεπλύνετε.

Α΄. ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

Τὸν καπετάνιο τὸ δικό μας ὄρισανε ;
τὸ αἶμά του θὰ πιοῦμε, ποιὸς εἶνε αὐτός ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ὁ Ῥεστεμπέης, ὅλοι τὸν γνωρίζετε·
ἀπ' τῆς Σταυρούλας πέρασε, « τοῦ κερατᾶ »,
εἶπε, « τοῦ Παναγιώτη ἀγαπητικιά ! »
κ' ἔρριξε μία μπάλλκ.

Α΄. ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

Τί μας λὲς αὐτοῦ ;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σταθῆτ', ἀδέρφια· μένα μὲ γνωρίζετε ;

Α'. ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

Τοῦ Μωρογιάννη ποιδς δὲ ξέρει τὸν ὕγιό ,

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Τὸ ξέρετε, σκοτώσαντὸν πατέρα μου
οἱ Τούρκοι· πρῶτος ἦταν τότε 'ς τὸ Μωρεῖά.

Α'. ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

Αὐτὰ τὰ ξέρομ' ὅλα.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Εἰς τὸ ὄνδρα

θὰ σὰς ὀρκίσω τῶν αἱμάτων ἐκείνων,
μὴν πατε μέσ' 'ς τοὺς Τούρκους· τῇ φαμίλιᾳ μας,
ὅλοι τὸ ξέριτε, θέλουν νὰ ξεβγάλουνε·
κι' αὐτὸν τὸν Παναγιώτη πρῶτο θέλουνε
νὰ κάμουνε κουρμπάνι εἰς τὸ πείσμα τους.

ΜΑΡΙΑ.

Ἐσένα τὸν πατέρα τὸν ἐσκοτώσαν,
καλὰ τὸ ξέρω· μὰ καὶ μένα δὲ 'ρωτᾷς;
τί κάμαν τὸ δικό μου ; τὸν ἐσούβλισαν,
κ' ἐτρόμαξα νὰ πάρω τὸ κεφάλι του,
νὰ πάω νὰ τὸ θάψω μὲ τὰ χέρια μου.
Ποιδς τέτοιᾶ λογαριάζει ; Παναγιώτη μου,
τὸν Ῥεστεμπέη σῦρε νὰ ἐκδικηθῇς,
νὰ κάμης ἔτσι τὴν ἀρχὴ ποῦ γληγορα
τῇ λευτεριά θὰ φέρῃ εἰς τὸν τόπο μας.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Γιὰ τὸ Χριστὸ σωπατε !

ΜΑΡΙΑ.

Τί «σωπήσετε»;
ἐλυώσαμ' εἰς τὰ πόδια, δὲν μποροῦμε πειά-
νὰ ἔβγωμε 'ς τοὺς δρόμους, δίχως μιὰ βρουσιὰ
νᾶκούσωμ' ἀπ' τοὺς Τούρκους· δὲν τὴ θέλομε
τέτοια ζωή· νὰ σπάσῃ τώρα πρέπει πειχ
ἐτοῦτο τὸ μαράζι.

(Εἰς τὸν Παναγιώτη.)

Σῦρε πήγαινε·
σημαία σοῦχω κεντημένη μὲ σταυρὸ
γαλάζιο· πάρε τὴν κι' ἔμε!

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἡ μετάνοιχ
δὲ θέλ' ἀργήσῃ νᾶρθῃ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἄχ! ἀξιάδερφε!
θαρρῶ, σὺ κινδυνεύεις περισσότερο.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἐγὼ τί βράζει μέσα 'ς τὴν καρδιά, καλὰ
νὰ κρύβω ξέρω· Τοῦρκοι δὲν μὲ βλάπτουνε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Οἱ Τοῦρκοι δὲ διαλέγουν τοὺς χριστιανούς·
ἐκείνους πρώτους σφάζουν, ὅπου βρίσκουνε
μπροστά τους.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲ μὲ σφάζουν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἐλα μετὰ μᾶς·
οἱ Τοῦρκοι θέλουν τὸ μυχλαῖρι 'ς τὸ λαϊμό.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Οἱ Τοῦρκοί 'νε θηρίο· δόντι σουβλερὸ
μὲ κολακεία μόνο βγάνεις ἀπ' αὐτοῦς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Οἱ Τοῦρκοι θέλουν κτύπο κατακέφχα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (ἰς τὴ Σταυρούλα).

Σταυρούλα μου, ποῦ εἶσαι; ἔλ', ἀγάπη μου!
γιὰ σένα πάω μέσῃ 'ς τὴ φωτιὰ νάμπῶ·
μὴ μὲ ξεχάσης, ἂν δὲν ἔρθω πίσω πειά.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄχ, Παναγιώτη, στάσου! τί μοῦ μέλλεται!

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἡ μάννα μου θὰ σ' ἔχη 'ς τὴν ἀγκάλη της.
Ἄν εἶν' καὶ θάποθάνω, δάκρυα πολλὰ
δὲ θέλω, θέλω μοναχὰ καμμιὰ φορὰ
καὶ μένα νὰ θυμᾶσαι, πῶς σ' ἀγάπαγα.

ΜΑΡΙΑ.

Σὲ σένα δάκρυα, γυιέ μου, δὲν ταιριάζουνε·
πήγαινε τώρα, θὰ τῆς ἔχω ἔγνοια 'γώ.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Φύλαγε τὴ ζωὴ σου . . . πάρε με κ' ἐμέ,
ξέρω κ' ἐγὼ νὰ ρίχνω.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ὑστερότερον

θενὰ σὲ πάρω, σὰν ἀρχίσ' ὁ πόλεμος.
Τότες γυναῖκες, γέροι, ἄντρες καὶ παιδιὰ
ὅλοι θὰ ζώσουν εἰς τὴ μέση τὸ σπχθί.

ΜΑΡΙΑ.

Θὰ σκοτωθοῦμε ὅλοι, ἢ θὰ κάμωμε
βασίλειο μεγάλο χριστιανικό.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τώρα, συντρόφοι, πᾶμε· θελὰ δειξώμε
τὰ παλληκάρια τί ἀξίζουν τοῦ Μωρεῖ᾽.

(Εἰς τὸν Πανάγο.)

Μακάρι νὰ μὴν ἔρθῃ ὥρα νὰ εἰπῇς·
«ὁ Παναγιώτης κερδισμένος βρίσκεται».

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἐγὼ τί θελὰ κάμω ξέρω.

(Μόνος του.)

Γλήγορα

θὰ πᾶ νυχθὺν τοὺς φίλους τοὺς Ὀθωμανοὺς
νὰ τοὺς κοιμίσω, μὴ φοβοῦντ' ἀπὸ Ῥωμηοῦς·
ἄλλοιῶς χαθήκαμ' ὅλοι.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (ἔς τοὺς Συντρόφους).

Γλήγορα, πικιδιά !

Οἱ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ (τραγουδᾶνε).

Τεῖν' ἡ ἀντάρρα ποῦ βχρεῖλ σκεπάζει τὸ βουνά μας,
ἡ λάμψι τεῖν' ποῦ φκίνεται ᾽πὸ μέσ' ἀπὸ τὰ νέφη ;
κρατοῦν ἀγγέλοι τοῦ Χριστοῦ ὁλόχρυσαις λαμπάδες,
καὶ ψάλλουν νεκρανάστασι τοῦ γένους μας μεγάλη.
Ὅμπρός, πικιδιά ! σὰν ὁ Θεὸς τὸ θέλῃ, τὸ προστάζῃ,
ἀφήσετε τᾶλέτρι σας, ἀφῆστε τὰ δρεπάνια,
καὶ πιάστε τᾶλαφρὰ σπαθιὰ καὶ τὰ βχρεῖλ τουφέκια,
νὰ βγῇτ' ἐκεῖ ποῦ θὰ φχνῇ ποιδὸς εἶνε παλληκάρι.

(Βγαίνουν· τὰ ὄργανα ἀντιλαλᾶνε.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

(Παζάρι μὲ καφφενέ.)

ΒΟΕΒΟΔΑΣ, ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ, ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ,
ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ, ΣΑΚΙΝ ΑΡΑΠΗΣ.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Μωρὲ παιδιά, τὰκούσατε τί ἔγινε χθὲς βράδῳ ;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Τί νέα πάλι σήμερα θὰ μὰς εἴπῃς, Χαμήτη ;
πολὺ φοβᾶται τοὺς Ῥωμηοὺς· δὲ δεῖχνεις λίγο θάρρος ;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ἵπέ τοῦ τ', ἀφέντη μ', Ἵπέ τοῦ τα, ποῦ κάθε μέρα τρέχει
ἐδῶ καὶ κεῖ καὶ τοὺς πιστοὺς δειλιάζει μὲ τὰ λόγια.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Τώρα δὲν εἶνε λόγια πειά, φορτώματὰ μπαρούτι·
λένε πῶς ἐξεφόρτωτε κινάβι χθὲς τὸ βράδῳ.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Καὶ δὲ θὰ τῶξερὰ ἐγώ ; τί κάθῃσαι καὶ λέγεις ;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ἐσύ, παιδί μου, χάνεσσι μὲ κεῖνον τὸν Ἀράπη
ποῦ μέρα νύχτα τρέχετε, γελάτε τοὺς Ῥωμαίους.
Ἀκούσετε ! μὴν κάθῃστε μὲ χέρια σταυρωμένα,
μὴν ἔρθῃ μέρα καὶ σὰς ποῦν· «τὰ μούλκια σας ἀφήστε,
σῦρτε ἄλλου νὰ ζήσετε»· χθὲς βράδῳ ποῦ ἐρχόμουν
ἀπ' τὸ χωριό, ἔς τὰ μνημάτὰ διάβηκα τῶν Ῥωμηῶνε
καὶ μούγκριζαν, σὰν ζωντανοὶ νὰ ἦταν ἐκεῖ μέσα.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Τώρα πρῶτ πρῶτ ἐδῶ μᾶς ἤρθες παρχμύθια
νὰ λὲς γρηάδων.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ἰέρω γὼ τί πρέπει, μπέηδές μου, νὰ κάμωμ' ὅτι ἔκαναν οἱ πρῶτοι Μουσουλμάνοι·
εἰς τοὺς γκιουρῆδες σπχθί!

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Σπχθί; σὰ σὲ βαστάη!
γιατὶ γὼ ἄκουσα, προχθὲς τὸν Παναγιώτην εἶδες,
καὶ μονομιᾶς τὸ φύσημα κατὰ τὸ σπῖτι πῆρες.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ἐγὼ ἓνα παληογκιαούρ, ἐγὼ τὸν Παναγιώτη
νὰ φρονηθῶ; ποῦ πέρασα ἐγθὲς ἀπ' τὴν καλὴν του,
χίλιαις τὸν φόρτωσα βρυτινὰ καὶ ἔσυρα καὶ μπιστόλα;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Σὺν ἔλειπεν ἐδιάβης ἡμεῖς, μὲ μπρός σου σὰν προβάλη,
εὐθύς τρυπῶνεις σὰν λαγός.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Χαμήτη, μὲ γνωρίζεις;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ποῖός δὲ σὲ ξέρει, τὸ σκίχ;

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Τὸ ξέρεις τὸ μαχαίρι
πῶς βγάνω, καὶ λογαρισμὸ γιὰ τῆς βρυσιαῖς σου δίνεις;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ῥεστέμπεη, δὲ βγαίνουνε γιὰ Τούρκους τὰ μαχαίρι.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Τὰ βλέπεις, Βοεβόδα μου; αὐτοὶ ἔνε ποῦ θὰ κάμουν
τὴν ἀνταρσία τῶν Ῥωμηῶν· πηγαίνουν καὶ τοὺς βρίζουν.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καλὰ τοὺς κάνουν· τί; μὲ μᾶς αὐτοὶ θὰ γείνουν ἴσια;
ταῦτιά τους καὶ τῆς μύταις τους, Ῥεστέμπεη, νὰ κόβης.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ναί, μὰ σὰν πάρουνε κι' αὐτοὶ μυχχαίρια, νὰ ἰδοῦμε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Κεφάλι σὰν σηκώσουνε, ὁ Παδισσὰχ μᾶς στέλνει
μερμήγκια τὰ στρατέματχ, νὰ πνίξουν τοὺς Ῥωμαίους.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Τί θέλεις τὰ στρατέματχ; τὴν ἄδει' ἄς μοῦ δώσῃ
ὁ Βοεβόδας, καὶ θαῖδ' ἑς κενένχς ἂν θὰ μείνῃ
Ῥωμῆς μὲ τὸ μουστάκι του στρημμένο κορδωμένο.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Πίσω τους τοῦτα δὲν τὰ λέν.

(Προβαίνει ὁ Πανάγος.)

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Σωπατε, κι' ὁ Πανάγος
προβαίνει ὁ πειδὸ φρόνιμος ἀπ' ὅλους τοὺς Ῥωμαίους.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Αὐτὸς ἀλήθεια θὰ μᾶς 'πῇ

(Εἰς τὸν Πανάγο.)

Καλῶς τον τὸν Πανάγο!

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Τέτοιους Ῥωμηοὺς ποιοὺς πεύραξε καλὸς ὡς τώρα Τοῦρκος;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ (᾿ς τὸν Πανάγο).

Καλῶς τονε τὸν ἄρχοντχ τοῦ ντοβλετιοῦ τὸν πρῶτο.
Ῥέ μας νὰ ζήσης· ἔβηλχν ἀλήθειχ εἰς τὸ νοῦ τους
καμπόσοι ἀπὸ σᾶς ἐδῶ νὰ ῥίξουν τὸ Σουλτάνο;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Μπέη μου, μὴν τὰ λές αὐτά, γικτ' ἔτσι μὲ προσβάλλεις·
καὶ σὰν ἀφήσω γὼ Ῥωμῆν νὰ λήῃ τέτοια λόγια,
ὑστερα μὲ τί πρόσωπο θὰ γράφω ᾿ς τὸ ντοβλέτι;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ναί, μᾶνε ἀτσαλόγλωσσοι . . .

ΑΡΑΠΗΣ.

Μαζώνουνε μπαροῦτι,
νὰ κάψουνε τοὺς μπέηδες.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἵς τοὺς Ἀρχπάδες λένε
τὰ λόγι' αὐτά, γιὰ νὰ γελοῦν.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ὅχι, τὰ λένε κι' ἄλλοι.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Μπέηδες, μὴν πιστεύετε· μπορεῖ σκιάδες νᾶνε,
ποιὸς τὸ ἀρνιέται; δὲ μποροῦν αὐτοὶ ποτὲ νὰ λείπουν.

ΑΡΑΠΗΣ (μόνος του).

Ὅπως ποτὲ δὲ λείπουνε Ἵς τοὺς βούρκους τὰ γουρούνια.

ΠΑΝΑΓΟΣ (ἐξακολουθῶν).

Μὰ βλέπετ', οἱ καλοὶ Ῥωμηοὶ πλερώνουν τὸ χαράτσι,
ἔρχονται κάνουν τεμενά . . .

ΒΟΕΒΟΛΑΣ.

Καὶ τῶντι, νοικοκύρης
κανεὶς δὲν εἶδα τίποτα νὰ κάμῃ ἀταξία.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Θέλετε κι' ἄλλο νὰ σᾶς πῶ; δῶστε μας ἐξουσία
ἐμᾶς, κοῦ τοὺς γνωρίζομε ποιοὶ εἶνε οἱ σκιάδες,
καὶ τότες νὰ ἰδῆς κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς κουνιέται;

ΒΟΕΒΟΛΑΣ.

Σεῖς ἐξουσία ἔχετε, τί ἄλλο μᾶς ζητεῖτε;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Νά! νὰ φοροῦμε τᾶρματα, νὰ ἔχωμε μπαροῦτι.

ΧΑΣΣΑΝΤΜΠΕΗΣ.

Προκόψαμε, κοτσάμπαση!

ΑΡΑΠΗΣ.

Οί σκύλοι μιὰ γενειά'νε.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ (εἰς τὸν Χατσάμπη).

Στάσου, Χατσάνη, μιὰ στιγμὴ καλὰ μιλά· τί θέλεις;
ζαρμάτωτοι νὰ κάμουνε καλὰ μαχαιροβγάλταις;

ΠΑΝΑΓΟΣ (εἰς τὸν Βοεβόδα).

Ἐφέντη μου, ἀκούστηκε ποτὲ πῶς ναικοκύρης
σὲ Τούρκο ἔκαμε κηρό, καμμίν αἰταξία;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ἀλήθεια, δὲν ἀκούστηκε.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Λοιπὸν ἀρμάτωσέ μας,
καὶ τότε ἔχεις νὰ ἰδῇς οἱ σκιαδες τί παθαίνουν·
ἐμεῖς τοὺς συμμαζώνουμε, ἂν εἶνε καὶ θηρία.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Καὶ πῶς δὲ συμμαζώνετε τὸν πρωταξάδερφό σου,
ποῦ περπατεῖ μὲ κόκκινη παπούτσια ἔς τὸ παζάρι,
πειράζει Τούρκους καὶ Ῥωμηοὺς καὶ σειέται καὶ λυγίεται;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ὁ Βοεβόδας τοῦδωκε τὴν ἄδεια νὰ ἔχη
παπούτσια κόκκινα.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ναί, ναί, τοῦ εἶπα, δὲν πειράζει.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Μὰ ξέρεις, Βοεβόδα μου, προχθὲς τί ἔχει κάμη;
ἔς τὸν καφενέ μας κάθισε μὲ ἄλλους δεκαπέντε
καὶ νεργιλέδες ἄρχισαν νὰ πίνουν, νὰ γελοῦνε
μὲ τῆς καντίναις τᾶβαλαν καὶ μὲ τὰ χανοῦμάκια.

κ' ἐκείναις μαζωχτήκανε 'πὸ πίσ' ἀπ' τὰ καφάσι·
καὶ ξέρεῖς ; τῆς μπιστόλαις μου ἂν εἶχ' αὐτὴ τὴν ὥρα,
σύρριζα θὰ τοῦ ἔκοβ' τὸ σουβλερὸ μουστάκι,
νὰ μὴ γυρίζῃ Τοῦρκο πειὰ μὲ ἄγριο νὰ βλέπῃ.

(Φαίνεται ὁ Παναγιώτης μὲ δέκα συντρόφους· πηγαίνει καὶ
κάθεται εἰς τὸν καφενὲ ἀντικρὺ ἀγριεμένους.)

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ (εἰς τὸν Πανάγο κρυφά).

Φύγε', ἄρχοντα, τί εἰμ.πορεῖ νὰ γείνη δὲν εἰξεύρω.

(Ὁ Πανάγος φεύγει σιγὰ σιγά.)

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ (βλέποντας τὸν Παναγιώτη).

Ποῦν' ὁ παληορωμῆδς αὐτός, ποῦ λέγ' ἡτυχασμένοι
πῶς κάθονται ; γιὰ φέρτε τον τὸ αἷμά του νὰ πιοῦμε.

ΑΡΑΠΗΣ.

"Εκαμὲ πόδια τοῦ λαγοῦ.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ἐγὼ θὰ τόνε πνίξω.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ποιόν, βρὲ μουντᾶτη; ποιόνε λὲς θὰ πνίξῃς σὰν τὴ γάτα;
σὰ σοῦ βαστάῃ ἔλα δῶ, γιχτ' ἄκουσα, καυχιέσαι
τὸ σουβλερὸ μουστάκι μου σύρριζα θελὰ κόψῃς.

Τί πᾶς καὶ καταπιάνεσαι μ' ἀνθρώπους ποῦ δὲν ἔχουν
μαχαίρι; ἔλα μετὰ μέ, σὰν θές, νὰ μετρηθοῦμε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Τί κάθεσαι, Ῥεστέμπεη; πιάσ' τὸν ἀξάδερφό του
καὶ ρούφ'α του τὸ αἷμά του.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ἐκεῖνος τί τοῦ φτᾶίει;

σὰν εἶνε ἄντρως ἀκουστός, νὰ τον τὸν Παναγιώτη!
ἄς τὸν ξεβγάλλῃ, ποῦνε σκιᾶς.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Χαμήτη, θά τήν πάθης
μ' αὐτὴ τήν καλωσύνη σου.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Μὲ τῇ δικαιοσύνῃ
θέλω ἐγὼ νὰ περπατῶ· δὲν ἀγαπῶ Ῥωμαίους.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (σηκώνεται καὶ στρέβει τὸ μουστάκι).
Ῥεστέμπεη ! ἔλα ἐδῶ, κόψε μου τὸ μουστάκι.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Παληγογκιαοῦρ ! ξέρεις ἐγὼ ποιὸς εἶμαι ; πῶς μὲ λένε ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ποιὸς εἶσαι σὲ γνωρίζομε· ἕνας κιότης, ποῦ πάεις
βρίζεις γυναῖκες καὶ ἔς αὐταῖς δείχνεις τὴν ἀντρεία σου.
Σὰν εἶσαι, κατὰ πῶς συχνὰ καυχιέσαι, πκλληκάρι,
ἐδῶ τὸ λέει, πρόβαλε κόψε μου τὸ μουστάκι.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Βρὲ τί θαρρεῖς ; δὲν ἔρχομαι ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (βγάζοντας τὸ μαχαῖρι).

Νά με ποῦ σὲ προσμένω !

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Χαχά ! μαὐτὰ τὰ κάνουνε πκληρωμοῖ χαμένοι,
νὰ βγάζουν τὰ μαχαίρια τους νὰ παίζουν ἔς τὸν ἀέρα.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, Ῥεστέμπεη· ἐσὺ δὲν ἐκχυώσουν
προτοῦ ἐδῶ, τὸ σουβλερὸ θά τοῦκοβες μουστάκι ;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

ὦχ, ἀδερφέ, καυχώτανε !

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Δὲν τόνε λέω μπέη
ἐγὼ 'πὸ 'δῶ κι' ὁμπρὸς βρυσιὰ σὰν θά χωνέψη τέτοια.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Τί Τοῦρκοι τότες εἵμαστε, μάς λένε ἀφεντάδες,
σάν ἔρχεται βρωμορραγιάς ἔς τὸ πρόσωπο μάς βρίζει ;

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Τὸ εἶπα, μπέηδες, κ' εὐθύς θὰ πάω νὰ τὸ κάμω.

(Εἰς τὸν Παναγιώτη.)

Βρὲ Παναγιώτη, σάν καὶ ἤμ' ἐκαυχίεσαι παλληκάρι
πῶς εἶσαι ἄλλος νὰ μὴ βγῇ, νᾶμαστ' οἱ δυό μας μόνοι.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (εἰς τοὺς Συντρόφους).

Συντρόφια, σεῖς τὸν ναργιλέ τὸν ἔχετε πιωμένα·
ἐδῶ κοντὰ μὴ στέκεστε, ἔκει πέρα τραβηχτῆτε.

(Οἱ Σύντροφοί του σηκώνονται ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ τραβιούνται
σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς σκηνῆς.)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τώρα, Ῥεστέμπεη, καμμιὰ πρόφασι νὰ μὴν εὕρης,
οἱ δυό μας θὰ παλέψωμε, νᾶδοῦμ' πειὸς θὰ νικήσῃ.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (τρέμοντας).

Παλεύουμε, κοντᾶρχομα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Κόψε μου τὸ μουστάκι.

(Τὴν ὥρα ποῦ πηγαίνει κοντὰ ὁ Ῥεστέμπεης, τοῦ κόβει
μονομιᾶς ὁ Παναγιώτης τὰ γένεια, καὶ φεύγει φωναζοντας).

Πάει ! συντρόφια, τᾶκοψα, μὲν πᾶμε ἔς τὴ δουλειά μας·
τῆς μάννας μ' τὴν πρηνγγελιὰ τὴν ἔχω καμωμένα.

Ἔτσι ἔχω ἡλίδα εἰς τὸ Θεὸ μιὰ μέρα νὰ τὰ ἰόψω
καὶ τοῦ Σουλτάνου, καὶ νᾶμπῶ ἴσια ἔς τὴν Πόλι μέσσι.

(Φεύγει ὁ Παναγιώτης μὲ τοὺς συντρόφους· ὁ Ῥεστέμπεης μένει μίᾳ στιγ-
μὴ σάν πετρωμένος κ' εὐθύς ὕστερα ξεσπαθώνει καὶ φεύγει ἀγριεμένος).

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Τί ἔπαθ' ὁ Ῥεστέμπεης ; τεῖν' τοῦτο, Μουσουλμάνοι ;

ΑΡΑΠΗΣ.

Δὲν εἶνε τίποτης αὐτά· μὴν ἄλλη πάλι μέρα
θὰ κόψη ὁ Ῥεστέμπης . . . τοῦ γάτου τὰ μουστάκια.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ἀφήσετε ! δὲν εἶν' κχιρὸς νὰ λέμε τέτοια λόγια,
γιατ' ὁ Ῥωμηὸς ἐσήκωσε πχαπολὺ κεφάλι,
καὶ πρέπει νὰ τοῦ δείξωμε πῶς ἔχομ' ἐξουσία.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Νὰ τὸν ξορίσης γλήγορα, 'πὸ 'δῶ εὐθὺς νὰ φύγη.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Δὲ σώνει τοῦτο, γιὰτ' αὐτὸ τὸ θάρρος ὁποῦ εἶχε,
θαπῇ πῶς ἄλλοι κρίθινται 'πὸ 'πίσω τοῦ καὶ πρέπει
κι' αὐτοὺς νὰ τιμωρήσωμε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Μανότι νὰ μᾶς δώσουν.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Νὰ μὴν τοὺς ἀγριέψωμε, καλᾶχτε τὸ νοῦ σας.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καταλαβαίνεις πῶς πολὺ μὲ τοὺς Ῥωμηοὺς πηγαίνεις ;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Τὸ σύμφερο μὰς εἶνε τοῦτο, μάθε το.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Σπχθὶ 'πε ὁ προφήτης νὰ τοὺς βάνωμε.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Χαράτσι μᾶς πλερώνουν, μᾶς χρειάζονται·

ΧΑΣΣΑΜΠΕΗΣ.

Ἀπὸ τὴν Πόλι γράφουν νὰ σκοτώνωμε.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ἀπὸ τὴν Πόλι δὲ θὰ ζήσουνε μ' αὐτοὺς·
μὲ μείζ γειτόνους, φίλους ἔχομε πολλοὺς,
καὶ πρῶτα βλέπεις τὸ πρῶτ' τὸ γείτονα

καὶ ὕστερα τὸν ἥλιο· τὸ σπαθὶ ἐγὼ
δὲ θὰ τὸ βάψω εὐκόλα 'ς αὐτὸν ποῦ χθεὺς
ἐτρώγαμεν ἀντάμα καὶ γλεντούσαμε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καὶ λὲς νὰ καταπιοῦμε τούτη τὴ βρυσιά ;
ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ποιὸς τοῦπε νὰ πειράξῃ τὴ γυναῖκά του ;
ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Γυναῖκα του δὲν εἶνε, ἀγαπητικιά.
ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Χειρότερα ἀκόμη· θὰ ὑπόφερνες
ἐσὺ νὰ πιστολίσουν τὴν ἀγάπη σου ;
ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Σωπαίνετε ! Χαμῆτη, τοῦτο μοναχὰ
δὲν ἔγεινεν ἀκόμη, ναῦρη ὁ 'Ρωμῆδος
κανένα δίκηρο, Τοῦρκο σὰν ἐπείραξε.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ποιὸς ξεύρει ; Τοῦρκοι μιὰ φορὰ μπορεῖ κι' αὐτοὶ
νὰ γείνουν.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Τοῦτο μόνο ποῦ δὲ γίνεται.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Χαμῆτη ! σένα πρῶτο θελὰ σφάζουνε,
ἀν τοὺς ἀφήσης χαλινάρι λεύτερο.

Πρέπει νὰ γείνουν ζάφτι, πρέπει μονομιᾶς
ὁ Παναγιώτης χωρὶς ἄλλο νὰ διωχθῇ.

Τέτοιος 'Ρωμῆδος δὲν πρέπει σκιᾶς νὰ εἶνε 'δῶ·
κι' οἱ συγγενεῖς του θὰ πλερώσουν πρόστιμο,
'νενηντα χιλιάδες γρόσσα μετρητά.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καὶ ξέρεις ἀμανάτι ποιὸ νὰ δώσουνε ;

τὸν ἀδερφὸ τοῦ τὸ Διονύσι· Σύμφωνοι
εἴστε σὲ τοῦτο μπέηδές μου ; νὰ δοθῇ ;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Γιὰ τὰ μανάντι δὲ μοῦ φαίνεται καλὸ·
θὰ τοὺς πειράξῃ τοὺς Ῥωμηνοὺς ὅς τὸ κόκκαλο,
καὶ ξέρετ', ἡ φαμίλια τούτη σήμερα
λογιέται πρώτη.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καὶ γιατίι προτῆτερα,
παίρναμε τὰ παιδιὰ τους, τὰ τουρκεύαμε ;
Ἔτσι νὰ κάμῃς, Βοεβόδα· κέψιμο
ὅς αὐτὸ τὸ σπίτι, ποῦ κεφάλι σήκωσε,
γιὰ νὰ ζαρῶσουν καὶ οἱ ἄλλοι σὲν γατιά.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ναίσκε, μὲ νάτοιμάσης ἀπὸ σήμερα
καλὰ τὰ ἄρματα σου, γιατίι τὰ γατιά
αὐτὰμποροῦν νὰ γείνουν ἀγριόγατοι·
καὶ τότες δὲν εἰξεύρω ποῦ θελὰ κρυφτῆς.

ΑΡΑΠΗΣ.

Σὲ μιὰ κοφίνα τῆς μπουγάδας κρύβεται.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ (ἐξακολουθῶν).

Ναί, Βοεβόδα, καὶ τὸν ἄλλο ποῦ κρυφὰ
ἐχάθ' ἀπὸ ὅδῳ πέρα, τὸν ὑποκριτῇ,
ἐκεῖνο τὸν Πανάγο, π' ὅλο ἔρχεται
μὲ κολακείαις νὰ μᾶς γλύφῃ, ξέρω ὅγῳ
τί θὰ τοῦ κάμω· μέσχα ὅς τὸ τσιμποῦχί του
ἓνα φαρμάκι θὰ τοῦ βάλω, ποῦ σὲ μιὰ
στιγμὴ θὰ πέσῃ κάτω

(Εἰς τὸν Βοεβόδα).

Μόνο νὰ σοῦ ἴπῳ,

καὶ τὸ Χαμήτη νὰ κρατήσης, γιὰ τ' αὐτὸς
φοβοῦμαι, μὰς προδίνει· τᾶκουσες καλὰ ;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ (Φεύγει).

Νὰ μὴ σὲ μέλη.

(Εἰς τὸν Χαμήτμπεη)

Σήμερ, Χαμήτμπεη,

θὰ μείνης νὰ γευτοῦμε· τὸ γνωρίζω γὼ
πῶς Τοῦρκος δὲν προδίνει, μὰ δὲ θέλ' αὐτοὶ
νᾶχουν τὴν ὑπόψιν οἱ συντρόφοι μας.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Πύργος τοῦ Παναγιώτη.)

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ καὶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄχ ! Παναγιώτη, ποῦ θὰ πᾶς ; πάρε καὶ μὲ μαζί σου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί νὰ σὲ κάμω ; 'ς τὰ βουνὰ δὲ θὰ μπορῆς νὰ τρέχης.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μαζί σου, Παναγιώτη μου, φτερὰ 'ς τὰ πόδια θᾶχω.

Μὰ μεῖν' ἀκόμη μιὰ στιγμή· ἐγὼ θελά σὲ κρύψω·

ποῦ θὰ σὲ βροῦν ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ταλαίπωρη ! λέει, ποῦ θὰ μ' εὑροῦνε !

μέσα 'ς τὴ γῆς κατὸ ὀργυιχτὶς νᾶμπῶ μὲ ξετρυπώνουν.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Όταν ζωστῶ κ' ἐγὼ σπαθί, λές δὲν μπορῶ νὰ κάμω ; .

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σώπαιν', ἀθῶο θηλυκό, τὸν κόσμο δὲ γνωρίζεις.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τί μαύραις μέραις ποῦρθανε ! δὲ μένει τίποτ' ἄλλο,
θὰ φύγης, Παναγιώτη μου !

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Θὰ φύγω, τί θὰ κάμω ;
δὲ βλέπεις τὸ ἱλάμι μου πῶς ἔχουνε βγαλμένο ;
δὲ βλέπεις πῶς κηρύζανε νενῆντα χιλιάδες
γρόσσα πῶς θὰ πληρώσωμε ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἡ μάννα σου τί λέει ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ξέρω τί λέει ; . . . τί μπορεῖ κι' ἡ δολι' αὐτὴ νὰ κάμῃ ;

(Μπαίνει ὁ Πανάγος.)

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός ! ὁ κύρ Πανάγος φτάνει·
αὐτὸς μπορεῖ, ποῦ τῶν Τουρκῶν εἶνε κομμάτι φίλος,
νὰ τοὺς μερέψῃ κ' ἥσυχὰ τὸ πρᾶγμα νὰ περάσῃ.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Τᾶφτειαξες πάλι', ἀξάδερφε· τοῦ κάκου σοῦ τὰ εἶπα,
σ' τὰ φώναξα τόσκις φορτίς. Τώρα τί νὰ σοῦ κάμω,
ποῦ βγῆκε τὸ ἱλάμι σου, θέλουνε νὰ σὲ διώξουν ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Κύτταξε νὰ γλυτώσῃς τὸ κεφάλι σου.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲν εἶπαν γιὰ τὰ μένα τὸ πρᾶγμα κρό.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Δὲν εἶπαν, μὰ θὰ κάμουν· δὲν ἐγνώριτες

τοὺς Τούρκους, βλέπ' ἀκόμα· κρῖμας ποῦμαθες
τὰ γράμματα, σὲ λένε τόσο φρόνιμο.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲ θὰ μ' ἀφήσῃ ὁ Χαμήτης νὰ χαθῶ.
Τόσαις φοραῖς μοῦ τῷπε, καὶ τὸ εἶδαμε
δύο φοραὶς ὡς τώρα, ποῦ φοβέριζαν,

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἀξάδερφέ μου, νῆρθης νὰ πηγίνωμε·
σὲ Τούρκους μὴν πιστεύῃς· μία μοναχὰ
ἔχουνε πίστι, πῶς νὰ σφάζουν τοὺς Ῥωμηνοὺς.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σὰν θές καὶ σὺ νὰ μείνης, δίνω γγύησι
ς' τὸ Βοεβόδα· καὶ σὰν πάψῃ ὁ θυμὸς
τῶν μπέηδων, γλυτώνεις

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί; νὰ μείνω ἴγώ!

Τὸ κῖμα δὲ μὲ τρώει ς' τὸ κεφάλι μου·
τοῦ χάκου τὰ διαβάζεις τόσα γράμματα.
Ἐδῶ καὶ δύο μῆνες δὲν ὠρκίστηκαν
πῶς δὲν πειράζουν τὸν Κκαμρινό; μὲντὸς
ἐχάθηκε, τὸν πνίξανε οἱ ἄπιστοι!

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Π' αὐτὸν φοβοῦνταν, καθὼς λένε, κίνδυνο.
(Μπαίνει ἡ Μαρία).

ΜΑΡΙΑ (εἰς τὸν Παναγιώτη).

Γιὰ πέ μου τί φωνάζουν οἱ τελάληδες;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Μκννούλα μου, θὰ φύγω, μ' ἐξωρίτκανε.

ΜΑΡΙΑ.

Οἱ Τοῦρκοι σ' ἐξωρίσαν;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Γιγτὶ κούρεψε
τὰ γένειχ τοῦ Ῥεστέμη, καθῶς τοῦπετε.

MARIA.

Τοῦ χριστιανομάχου ; ναί; ἀληθινὰ
τοῦ ἔκοψες τὰ γένεια ; τότε πήγαινε
σὲ χίλιαις ἐξορίαις· γρήγορα θάρθῃς,
ἂν ὁ Θεὸς τὸ θέλῃ, σ' τὴν πκτρίδα σου.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἄχ, θειά μου, θειά μου ! τεῖν' αὐτά; τὸ τέκνο σου
θὰ πάρουν τὸ Διονίσι ἀμχνάτι τους·
χιλιάδες ἐνενῆντα μᾶς ζητοῦν ποινή.
Κατκλαθαίνεις τῶρα πῶς βουλιάζαμε ;

MARIA.

Βουλιάζαμε ! τί λές; ; γιγτὶ χάσχαμε
τὰ γρόσσα μας ; δὲν εἶνε τοῦτο βούλιαγμα.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σὰν ἀτιμάσουν τὸ Διονίσι ; τί μοῦ λές !

MARIA.

Αἶ ! δὲν τὸν ἀτιμᾶζουν· ἀσχημότερο
καὶ πλέον συχχμένο θὰ τὸν στείλω ἔγω
ἀπὸ τοὺς γύρτους· πρὶν γκνώνουν τέντζερ·
κ' ὕστερα στέλνω τὸν πκτέρ· του μαζί.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δυστυχισμένη ! τὸ πκιδί σου κυνηγοῦν
νὰ τὸ σκοτώσουν τᾶλλο.

MARIA.

Δὲν ἀφίνω ἔγω
τὸν Παναγιώτη νὰ σκοτώσουν· φυλακτὸ
ἔχω νὰ τοῦ φορέσω, πρὶν θὰ τρέμουνε
οἱ Τοῦρκοι νὰ τὸ βλέπουν.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲν περνοῦν αὐτὰ

ἔς τὰ βόλικ, ἔς τὰ ντουφέκια.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Καὶ ποιοῦ, μάννα μου,

εἶνε τὸ φυλακτό μου;

MARIA

Τώρα θὰ τὸ ᾄδῃς.

(Καταιδάζει ἀπὸ τὸν τοῖχο τὴν περικεφαλαία του.)

Τὴν περικεφαλαία τούτη μιὰ φορὰ

δὲν ἐφοροῦσες; ἴπέ μου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ναί, σὰν ἤμουνε

ἔς τὴ Ζάκυνθο, ἔς τὸ σῶμα τὸ Ἐγγλέζικο.

MARIA.

Σ' ἔπιασαν τότε Τοῦρκοι, ποῦ ἐσκότωτες

ἓνα μεγάλον ἀπὸ τὸ χωριὸ ἁγᾶ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ὅχι μονὸ περπάτουν καὶ καμάρων

μὲ περικεφαλαία καὶ χρυσὸ σπχθί.

MARIA.

Φόρεσ' τὴν πάλι τώρα, γίνου λοχαγός,

ὄχι τῶν Ἀλμπανέζων, ὅπως μιὰ φορὰ,

νὰ γείνης τῆς πατρίδος

(Βάζει τὴν περικεφαλαία ἔς τὸ κεφάλι τοῦ Παναγιώτη.)

ἴπέ μου τώρα πειλὶ

ἔς τὸ στῆθος ἔχεις φόβο;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ὅχι, μάννα μου·

τὴν περικεφαλαία τώρα ποῦδχλα,

θαρρῶ πῶς εἶμι· πιθχμῇ ψηλότερος,
σάν ἀετὸς πηδᾶω 'πάνω ς' τὰ βουνά.

ΜΑΡΙΑ.

Σῦρε, μαζὶ θὰ παμε· δὲν θὰ μείνω 'γὼ
'δῶ πέρα μὲ τρομάρα πάντα ς' τὴν καρδιά,
μὴν τύχη κι' ἄλλον ἓνα σφάζουν ἀπὸ μᾶς.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

'Εμένα δὲν πειράζουν, μὴ φοβᾶσ' αὐτό.

ΜΑΡΙΑ.

'Εσένα δὲν πειράζουν! ἀνηψιέ, τί λές;
ἄχ! δύστυχε, φοβοῦμαι μὴπως θὰ χαθῇς
ὅπως ἐχάθη κι' ὁ τρηνὸς πατέρας σου,
σάν ἦρθε μουμπατίρης μὲ σουλτανικό
φιρμάνι, ὅπως ἐχάθη ὁ πατέρας μου,
ὅταν τὸν ψῆσαν εἰς τοῦ πύργου τὸν κουλά.
Πανάγο, ἔ! Πανάγο! ἄνοιξε καλὰ
τὰ μάτια σου, τὸ ξέρουν ὅτι γλήγορα
τὸ πρᾶγμα θὰ ξεσπάσῃ.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲν φοβοῦμ' ἐγώ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

"Ασ' τὸν ἀξάδερφόν μου· δὲν εἰξέρω τι
μοῦ λέει, πῶς στεφάνι μάρτυρα χρυσὸ
σήμερον θὰ φορέσῃ.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Βρ' ἀδερφοῦλή μου,
οἱ Τοῦρκοι δὲν πειράζουν, σάν δὲν πειρχθοῦν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σάν ἔτσι λέης, κάποιος, φαίνεται, ἄγγελος
θὰ πάρῃ τὴν ψυχὴ σου· μεῖς θὰ ζήσωμε,
γιαὶ νὰ ἰδοῦμε τὴν πατρίδα λεύτερη,

κ' ὕστερα νὰ εἰποῦμε· « νῦν τὸν δοῦλόν σου
δέσποτα, ἀπολύεις »· Τὸν Πανάγο πειὰ
δὲν τὸν λυποῦμαι· μόνο, μάννα μ' ἀκριβή,
τί θελὰ κάμω τῇ Σταυρούλα, λέγε μου.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄχ! πάρτε με καὶ μένα ἔς τὰ βουνὰ μαζὶ
ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σώνει ποῦ σεῖς θὰ πᾶτε εἰς τὴν ἄβυσσο,
μὴν πρίννετε κι' ἀθῶα πλάσμητα μαζὶ

MARIA (εἰς τὴ Σταυρούλα).

Παιδί μου, σὲ λυποῦμαι, μὲ τὰ πόδια σου
δὲν εἶνε γιὰ τοὺς τέτοιους δρόμους· μεῖνε σύ.

ΠΑΝΑΓΟΣ

Νὰ μείνη, ναί, νὰ μείνη· δὲν χρειάζεται
ποτάμια θολωμένα καὶ ψηλὰ βουνὰ
ἓνα κορίτσι νὰ διαβρίνη τρυφερό.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄχ! θάποθάνω, Παναγιώτη· πάρε με
πάρε με, καὶ θὰ κάμω σὰν πουλὶ φτερά,
μαζὶ σου γιὰ νὰ τρέχω· μοναχὴ ἐδῶ
θὰ μαρχθῶ σὰν κρίνος, θὰ γενῶ χλωμή.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σταυρούλα μου, μὴν κάνης ἔτσι· γλήγορα,
σὲ δύο τρεῖς ἡμέραις, θὰ γυρίσωμε.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

Μία στιγμὴ δὲν κάνω νὰ μὴ σὲ ἰδῶ.

MARIA (εἰς τὴ Σταυρούλα).

Σώπα, παιδί μου· κάνε πέτρα τὴν καρδιά
καὶ μεῖνε· ὁ Πανάγος θά'νε μετὰ σέ·
εἶν' ἄρχοντας μεγάλος, θὰ τὸν σεβαστοῦν
οἱ Τοῦρκοι.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

"Αχ ! Χριστέ μου.

(Εἰς τὸν Παναγιώτη).

Νὰ τ' ἀλλάξωμε

πάλι τὰ δακτυλίδι, Παναγιώτη μου,
νὰ μὲ θυμᾶσαι κάνεμ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Δὲν σ' ἀλησμονῶ,

ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Πάρε τὸ σταυρὸ

αὐτόν, θὰ σὲ φυλάγῃ· ξύλο τίμιο
ξέρω πῶς ἔχει μέσα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Θὰ τὸν προσκυνῶ

καὶ θὰ τὸν θρέψω ὅλη μέρα δάκρυα.

(Τὸν ἀσπάζεται).

MARIA.

Πᾶμε, παιδί μου· ποῦ θὰ πᾶμ' οἱ ἄμοιροι ;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σὲ φίλο νὰ μὴν πᾶτε, τοὺς γνωρίζουνε
τοὺς φίλους μας οἱ Τούρκοι, καὶ σὰς βρίσκουνε·
εἰς τὸν ὄχτρον τὸν πρῶτον σῦρε νὰ κρυφτῇς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Καλὰ τὸ λές, νὰ πᾶμε πρέπει 'ς ἄνθρωπο,
ποῦ νὰ μὴν πᾶρουν μυαδιὰ οἱ μπέηδες.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σ' τὸν Καθηλιέρη ἄμ' εἰς τὰ Γιαννιτσάνικα.

MARIA.

Σ' τὸν Καθηλιέρη, τῆς γενειᾶς μας τὸν ὄχτρον,
νὰ πᾶμε λείεις ; φόβος εἶνε κι' ἅπ' αὐτόν.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Αὐτοῦ δὲν εἶνε φόβος· κ' ἂν τὸ μάθουνε
οἱ Τοῦρκοι τοῦτο, πίστει δὲ θὰ δώσουνε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Πωπώ, τί μαύραις ὥραις ! ς' τὸν ἀντίδικο !
Καὶ δὲ θὰ μὲ σκοτώσῃ λές, ἀξάδερφε ;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δὲ σὲ σκοτώνει· ξέρω πῶς μυήθηκε
'ς τὴν Ἑταιρεία, κι' ὅτ' ἐν δείξῃς τὸ σπαθὶ
ποῦ ἔχεις, ὅτ' ἐν τὰ σημεῖα κάμετε,
τῆς ἔχθρας θελαῖρήσῃ, νᾶσαι βέβαιος·
γιατ' ἔτσι τῆς πατρίδος εἶνε προσταγή.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί μοῦπ' ἐν ! ὁ ἐχθρὸς μου ἔγειν' ἀδερφός.

MARIA.

Βέβαια, σὰν μυήθῃ, εἶνε ἀδερφός.

Ὅμπρός ! ἐκεῖ νὰ πᾶμε·

('ς τὸν Πανάγο).

Τῇ Σταυρούλα μας

κύτταξε παρηγόρα

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Μάννα, μάννα μου,
ἤθελε τῇ Σταυρούλα γιὰ γυναῖκα τοῦ !
καὶ ἐγὼ τὸ χέρι θὰ τοῦ σφίξω !

MARIA.

Δύστυχε !

σὰ δὲν τὸν λένε Τοῦρκον, ἄπιστη φυλή,
σοῦ λέει ὁ Χριστὸς μ' ἐν τὸν ἀγαπᾷς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σὰν ὁ Χριστὸς τὸ θέλῃ, πᾶμε, μάννα μου·
ὁ Παναγιώτης δὲν ἀρνιέται τὸ σταυρό.

ΜΑΡΙΑ.

Νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴ μου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (᾿ς τὸν Πανήγο).

Κάθου σπίτι σου,

μὰ νὰ θυμᾶσαι πῶς οἱ Τοῦρκοι ᾿ς τὸ ψωμὶ
φαρμάκι ῥίχνουν, σὰν ζυμώνουν γιὰ τᾶμας.
(Φεύγουνε ἡ Μαρία μὲ τὸν Παναγιώτη).

ΣΚΗΝΗ Β΄.

(Πύργος ἀπομονωμένος εἰς τὰ Γιαννιτσάνικα,
σύνορο Καλαμάτας. Νύκτα.)

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ, ΚΕΦΑΛΑΣ, ΠΕΤΡΟΒΑΣ, ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

᾿Σ τὴ σκάλα, Πέτροβα, καλὰ ἔρριξες τὸ γιοφύρι,
κανεῖς ἐδῶ νὰ μὴ μπορῇ νὰ ἀνεβῇ ᾿ς τὸν Πύργο ;

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Τὸ ἔρριξα, εἰς τὴν αὐλὴ μονάχῃ τὰ κοπέλια
καθόνταν· πρέπει καὶ ᾿ς αὐτὰ φωνὴ νὰ βγάλης κάτω
νὰ κοιμηθοῦν· τί κάνουνε ; κοντεύει μεσονύχτι.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Μονάχοι τοὺς θὰ κοιμηθοῦν σὰ ᾿δοῦνε τὰ μασγάλια,
μὴπως χελάσαν, κλείσουνε καλὰ τῆς ὀξω πόρταις.
Μὴν τοὺς μηλησῆς· ἔχουνε κάποιχ ὑποψία,
καὶ χθὲς ἐκεῖνος ὁ ψηλὸς μοῦ ἔλεγεν· «ἀφέντη,
πότε θᾶρχίς· ὁ πόλεμος ; ᾿τοίμασθ τὸ τουφέκι».

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Κι ἄλλῃ χρειάζοντ ᾿ρμυκτὰ πολὺ τὸ συλλογοῦμαι,
τόσοι ποῦ θυῶρουν χωρικοὶ τουφέκιχ καὶ μαπαροῦτι.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Μπαροῦτι βρίσκομ· εὐκολῃ, γιὰτ ᾿εῖνε δύο μύλοι

ἐδῶ κοντά, ποῦ μυστικὰ φθειάνουν ὅσο θελήσης,
μόνο τουφέκια !

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΣΑΣ.

Θαύρεθουν κι' αὐτά, μὴ συλλογιέστε,
μεγάλος εἶνε ὁ Θεός· ἐμεῖς μὲ τὰ δρεπάνια
καὶ μὲ τὰλέτρια, ὁ Χριστὸς σὺν εἶνε βοηθός μας,
πολλὴ θὰ κάνωμε δουλειά· δὲν εἶδες χθές ὁ Φράγκος
ποῦ διάβηκε ἀπ' τὸ χωριὸ τί εἶπε θυμωμένος ;
«Ντροπή σας!», εἶπε, σεῖς πιδιὰ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων,
σέ τέτοιον τόπον ὡμορφο νὰ ζῆτε σκλαβωμένοι·
γλήγορα πάρτε τὰρματα ! καὶ ὅλ' οἱ Εὐρωπαῖοι
σὺν τὸ ἀκούσουν, θελάρθουν βοήθεια νὰ δώσουν.»

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Αὐτὸ θὰ γείνη, 'πίσω πειλὸν νὰ πᾶμε δὲν μπορούμε.
'Ἡ Ὑπερτάτη, ξέρετε, ἀρχὴ 'ς τῆς εἰκοσπέντε
Μαρτίου θέλει 'ς τὸ Μωρεῖα τὸ κίνημα νὰρχίσῃ.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΣΑΣ.

Ὁ Γερμανὸς ὁ Παλαιῶν Πατρῶν 'ς τὴν ἄγια Λαύρα,
μοῦ γράφει φίλος μυστικὰ, σημαία θὰ σηκώσῃ.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Ἐμεῖς ἐδῶ ποῦ λέγετε νὰ σηκωθοῦμε πρῶτα;

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Καὶ ποῦ ἄλλοῦ ; ἐλεύθερο πρέπει ναύρουμε τόπο
νὰ μαζευτοῦν ὅσοι θαστοῦν τὰ ἄρματα 'ς τὰ χέρια,
κ' εὐθὺς νὰρχίσ' ὁ πόλεμος. Ξέρετε ; περιμένω
ἀπόψε τὸν Πετρόμπεη καὶ τοὺς Πατριαρχαίους·
οἱ τρεῖς Καπετανάκιδες κ' ὁ Μούρτζινος θὰ ἔρθῃ
καὶ οἱ Κουμουντουράκιδες μαζὶ κ' οἱ Κυβελᾶτοι !

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Θάρθουνε οἱ Ντουράκηδες προτῆτερα, τὸ ξέρω.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ὅλοι 'ς τὰ ξημερώματα ἔδῳ θελεῦρεθούνε.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός ! καὶ ὁ Κολοκοτρώνης
θελᾷν' αὐτὴ τὴ νύκτα 'δῶ.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Παππᾶ μου, τί μοῦ λέςεις !
ἀλήθεια πῶς θελᾷρθ' ἔδῳ καὶ ὁ Κολοκοτρώνης,
ὁ κλέφτης ποῦνε ς' τᾶρματα ὁ πρῶτος ἀκουσμένος ;

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Θελᾷρθη καὶ μοῦ μήνυσε, θᾷρθη καὶ ὁ Νικήτας,
μαζί κ' ὁ Ἀναγνωσταρᾶς.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τοῦτο τιμὴ μεγάλη
'θελᾷνε εἰς τὸν Πύργο μου· με γράμματα μεγάλα
πάνω ς' τὴ πόρτα θὰ γρᾶφῃ ἐτούτη ἡ ἡμέρα.
Μὰ τί θὰ κάμουν ; τί ζητοῦν ; γιὰ τί 'πο 'δῶ διαβαίνουν !

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Τῆς Καλαμάτας θελὰ πᾶν τοὺς ἀρχηγούς νὰ σμίζουν,
γιατ' ἀποκεῖ λογάριασαν τὴν Κρήτη νὰ σηκώσουν.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Καὶ ποιδνε λένε ἀρχηγὸ πῶς θελὰ κάμουν πρῶτο
'ς τὴν Καλαμάτα ; πρέπει 'κεῖ βέβαια νᾶνε ντόπιος.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Τὸν Παναγιώτη, γιατ' αὐτοὺς ἀκούστηκε πῶς εἶνε
ἀπ' ὅλους γενναίτερος, ὁ πρῶτος ς' τὸ τουφέκι.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ἐκεῖνο τὸ παλῆόπαιδο ;

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ

Ἐκεῖνον θελὰ κάμουν.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τότες ἐγὼ δὲ θέλω πειὰ Μανιάτη νὰ μὲ λένε,
θὰ σπάσω τὸ τουφέκι μου, κορμάτιν θὰ τὸ κάμω.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Ὁ Παναγιώτης, ξέρε το, θελᾷχη φαγωμένους
πενῆντα Τούρκους.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Καὶ μ' αὐτὸ θὰ πῇ πῶς εἶνε ἄξιος
νὰ γείνη ἀρχηγὸς 'ς ἐμᾶς ;

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Ἐς τὸν τόπον τοῦ θὰ γείνη·
ἄλλοιῳς σὲ ὅλο τὸ Μωρεῖν ὁ πρῶτος ἓνας εἶνε,
αὐτὸς ποῦ μᾶς λευτέρωσε ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίταις.

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Αὐτὸν τὸν ξέρουν τὰ βουνὰ ποῦκαμε χίλιαις μάχαις.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Πρῶτοι δὲν εἶνε 'ς τὸ Μωρεῖν οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
γιατ' ὡς τὰ χτές τί ἦτανε; ἐγύριζαν 'ς τὰ ὄρη
κατάδικοι· τὰξίωμα ἓνας μονάχα ἔχει,
αὐτὸς ποῦ 'ς τὸν Ταῦγετο Πετρόμπεης λογιέται.
Πέντε χιλιάδες σέρν' αὐτὸς ἐλεύτερους Μανιάταις,
ποῦ δὲν ἐπλέρωσαν ποτὲ χαράτσι τοῦ Σουλτάνου
καὶ λέγετ' ἄρχοντες, χρυσά, βασιλικὰ ντυμένος.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Τώρα θὰ δοῦμε 'ς τὸ σπαθὶ ποιὸς εἶνε πρῶτος, τᾶλλα
ποτὲ δὲ λογαριάζονται, σὰν πόλεμος θὰ γείνη.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Καὶ 'ς τᾶλλα εἶνε ξακουστοὶ οἱ Μυρομιχαλαῖοι,
ποτὲ δὲν ἐνικήθηκαν, Νεραϊδὰ χουν μάννα.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Παιδιά μου, τί τῆς θέλετε τέτοιαις φιλονεικίαις ;
ἐδῶ θάρθουν, καὶ μόνοι τους τὸν ἀρχηγὸν ἐκλέγουν,
ἔμπρὸς ᾗ τὴν πατρίδα τὴν ἀρχὴ κανεῖς ἄς μὴ γυρεύῃ.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ναί, μὰ ἡ Μάνη, δὲν μπορεῖ, πρέπει νὰ εἶνε πρώτη
ᾗ τῆς ἱστορίαις γράφεται, εἰς ὅλα τὰ βιβλία,
πῶς πάντοτε μὲ τᾶρματτα ἐλεύτερη λογοῦνταν.
Καὶ τέλος πάντων εἰμπορεῖ νᾶν ὁ Κολοκοτρώνης
ἐξακουσμένος ἀρχηγός, μὰ ἕνας Πικναγιώτης,
ποῦ τότε λέν παντοῦ φονεῖ! . . .

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Φονεῖ ἄς τῶν Τουρκῶν εἶνε.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ὅ,τι κι' ἂν εἶνε, δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ τὸν χωνέψω,
δὲν τότε λέγω ἀρχηγό· κ' ὕστερα τί τὰ θέλεις ;
δὲν ἔχω μάτι νὰ τὸν ἴδῳ· μοῦ πῆρε τὸ κορίτσι,
ποῦ ἦταν ὠμορφότερο ᾗ ὅλη τὴν Καλαμάτα.

ΚΕΦΑΛΑΣ (ᾗ τὸν Παππαφλέσα).

Ἄ ! τοῦτο εἶν' ἡ ἀφορμή· τὸ εἶχα ᾗ ἀκουσμένο,
πῶς μιὰ φορὰ ἐκόντεψαν νὰ σκοτωθοῦν οἱ δύο τους.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ (ᾗ τὸν Καβηλιέρη).

Γιὰ νὰ κορίτσι, βρὲ πικιδί, θὰ σκοτωθῇτε τώρα ;

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Θὰ σκοτωθῶμε, ξέρε το, δὲν εἰμπορῶ ᾗ τὰ μάτια
νὰ τὸν ἴδῳ· τοῦ τῶπα μιὰ, δύο φορὰς καὶ πέντε,
ἂν τὸν συντύχω πουθενά, τὰ μάτια του θὰ βγάλω.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Δὲν κάνουν ἔτσι ὅσοι πονοῦν τὴν ἄμοιρη πατρίδα.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ποιὸς τὴν πατρίδα δὲν πονεῖ; μὰ βλέπεις, δὲν τὰ κόβω
τὰ γένεια τῶρα μῆνες τρεῖς, ἐκδίκησι θὰ κάμω.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Θάμαστε ὅλοι ἑνάντιοι, αὐτὸ κατακλαβαίνεις;

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ὅχι, θελὰ παλέψωμε οἱ δύο μας μονάχοι.

(Ἀκούγονται φωναίς.)

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Τί τρέχει;

ΚΕΦΑΛΑΣ (κυττάζοντας ὄξω).

Κάποιον κυνηγοῦν, ὡς φαίνεται, οἱ Τοῦρκει.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ (φωνάζει).

Εἰς τὰ μασγάλια, γλήγορα! πιάσετε τὰ τουφέκια!

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Νά τος! μαζί του ἔρχεται, δὲ ξέρω, σὰ γυναῖκα . . .
εἰς τὸ φεγγάρι φαίνεται τέτοιο κορμὶ νὰ ἔχῃ.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Βαρεῖτε ὅπου βλέπετε σαρίκι ἔς τὸ κεφάλι!

(Ἀπαυστα τουφεκίσματα ἀπὸ μέσα κι' ἀπόξ' ἀπὸ τὸν Πύργο.)

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Ἐφθάταν, νά τους! ἤρθανε, ἔς τὴ σκάλα ν'ἀνεβοῦνε
θέλουν οἱ δυὸ χριστιανοί.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ῥίξτε τὸ γιοφύρι!

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Τούρκους δὲ βλέπω τῶρα πειά, ἐπήρανε τὰ πίσω.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός! γλυτῶσαν οἱ Ῥωμαῖοι.

(Παύει τὸ τουφεκισμα. Ὁ Παναγιώτης καὶ ἡ Μαρία
μπαίνουν εἰς τὸν Πύργο.)

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Χίλια καλῶς ὠρίσχετε ! τὰ δέρφια μας, καλῶς τα !
Πῶς σὰς ἐγλύτωσ' ὁ Θεὸς ἀπ' τῶν σκυλιῶν τὰ χέρια !
(Ὁ Καθηλιέρης σασιῖζει καὶ καρφώνει τὰ μάτια του
ἀπάνω εἰς τὸν Παναγιώτη.)

ΜΑΡΙΑ (ἔς τὸν Παππαφλέσα).

Κατατρεγμένοι, γέροντα ! μὰς γλύτωσ' ἡ εὐχή σου.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Ποῦθ' ἔρχεστε ; τί πάθετε ;

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Μὴν τοὺς ῥωτᾶς, μὲν δὲς τους
λίγο νερὸ νὰ ρθῇ ἡ καρδιά σου τὸν τόπο της.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ τῶντι

λίγο νερό ! καὶ ὕστερα τί ἔτρεξε σὰς λέμε.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ (ἔς τὸν Παναγιώτη).

Βρὲ δὲ μοῦ λὲς ποιὸς εἶσαι σύ ; τί θέλεις ἐδῶ πέρα ;
Δὲ σοῦ τὸ εἶπα μὲν φορὰ, δὲ σοῦ τὸ εἶπα πέντε,
ὅπου κι' ἂν σ' εὔρω, ζωντανὸς τὰ χέρια μου δὲ φεύγεις ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Μία φορὰ κι' ἕναν καιρὸ ἤμουν ἐγὼ ὁ χτρός σου·
τωρᾶμαι ὁ καλῆτερος ἀπ' ὅλους σου τοὺς φίλους.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Γιὰ δές τον ! ποῦ τὰ μάτια του τὰ νύχια μου θὰ βγάλουν.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ (εἰς τὸν Καθηλιέρη).

Παιδί μου, ἅς τὰ λόγι' αὐτά· δὲν εἶνε ἀδερφός σου ;

ΜΑΡΙΑ.

Ἀπ' ἀδερφὸ καλῆτερος τὰ τωρινὰ τὰ χρόνια.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Πῶς ἀποκότησες ἐδῶ τὸ πόδι νὰ πατήσης ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Γιατί 'ς τὸν ὄρχο ποῦδωκα εἶνε κι' αὐτὸ γρχμμένο,
νὰ μὴν πειράζω βλάμηδες καὶ Φιλικοὺς διόλου.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Στάσου ! μὴν ἔγεινες καὶ σύ ; . . .

ΜΑΡΙΑ.

Κύτταξε τὸ σπαθί του !
εἶνε ζωσμένος ἀπὸ γῆς τοῦ Γεδεὼν ῥομφαία.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Μ' ἐμύησεν ὁ ἱερεὺς ὁ τῶν Ἑλευσινίων.

(Ἀνοίγει τὸν κόρφο καὶ φαίνεται ὁ σταυρὸς πατῶντας τὸ μεσοφέγαρο·
σὲ λίγο λέει 'ς τὸν Καβηλιέρη.)

Ὅταν καὶ σὺ τῶρχ κοτῆς, σήκωσε τὸ μαχαῖρι,
τὸν ἀδερφὸ μαχαίρωτε.

ΜΑΡΙΑ.

Δὲν μαχαιρώνεις τοῦτον,
'ς τὴν ἄμοιρη πτρίδα μας θάμπήξης τὴ λεπίδα.
Φωνάζουνε τᾶδέρφικ μας, φωνάζουν ἀπ' τοὺς τάφους
τὰ ματωμένα κόκκλκ τῶν ἀδικοσφγμένων·
«ἀφήστε τῆς διχόνοιαις, ἀφήσετε τὰ πάθη,
τὴ μάinna σας γλυτώτετε ποὺν' κατὰπληγωμένη».

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ ('ς τὸν Καβηλιέρη).

Ἔτσι, παιδί μου, θὰ γενῇ τί στέκεις καὶ τὸν βλέπεις ;
ἄφησ' τὴ λαύρα, τὴ φωτιά, ποῦ ἔχεις μέσ' εἰς τὸ στῆθος,
καὶ σκύψ' ἀγκάλιασέ τονε.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τί λέεις, Παππαφλέσα ;
ἐκεῖνον ὅπου μ' ἔκαμε τῆς νύχτες νὰ γυρίζω,

χωρίς τὰ μάτια μου στιγμὴ ὁ ὕπνος νὰ μοῦ κλείσῃ ;
ὄχι, δὲν ξεύρ' ἄλλο καιρὸ ἂν ἔτσι θὰ τὸν τύχω . . .

(Ξεσπαθώνει.)

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ (ξεσπαθώνοντας τὸ ἴδιο).

Καὶ τί θαρρεῖς ; μονάχος σου πῶς βρίσκεσ' ἐδῶ πέρα ;
λησμόνησες τί ἔπαθε ὁ φαφλατᾶς Γαλάτης,
γιατὶ κρυφὰ ἐπρόδωσε τὴν Ἑταιρείαν ; Τώρα
τὸ ἴδιο τὸ κεφάλι σου 'ς τοὺς ὤμους σου δὲ στέκει.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τὸ ξέρεις πῶς 'ς τὸν πύργο μου, μονάχα νὰ σφυρίζω,
διακόσιοι φθάνουν μονομιᾶς μὲ τᾶρματα Μχινιάταις ;

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ

(ἀρπάζει τὸ δεξιὸν χεῖρ' αὐτοῦ μὲ τὸ ἄλμα νὰ σφυρίξῃ).

Θὰ ξερχθῇ τὸ χεῖρ' σου, δὲ λυώνει τὸ κορμὶ σου,
βρουκόλκας αἰώνια θᾶσαι βσχνησμένος,
ἂν τέτοιο κάμῃς ἄδικο σὲ ὅλη μὲς τὸ γένος.
Δὲν εἶνε τῶρα τοῦτος πειλὸς ὁ Παναγιώτης κεῖνος,
ποῦ ἀγαποῦσε μὲς φορὰ τὴν ἀγαπητικὴν σου
ὁ Παναγιώτης στρατηγὸς τῆς Ἑταιρείας εἶνε,
ζωσμένος μὲ τοῦ Ἰσρχήλ τοῦ νέου τῇ ῥομφαίᾳ.
Δῶσέ του χεῖρ' γλήγορα, δῶσε κι' ἀγαπηθῆτε
χωρὶς ἀγάπη γκαρδικὴ ῥωμαίικη νὰ γείνη
ποτέ δὲ θὰ τᾶξιωθῇ ὁ σκλαβωμένος τόπος.
ἀγαπηθῆτε ! τὰ σπχιὰ αὐτὰ μίαν ἡμέρα,
ἂν πολεμοῦν εἰλικρινά, 'ς τὴν Πόλιν θελὰ πᾶνε.
Ἀκόμη συλλογίζεσαι ; ῥίξε το τὸ σπαθί σου.

(Ὁ Καβηλιέρης ρίχνει τὸ σπαθί κάτω.)

Πήγαινε ! ἄμε γλήγορα, ἄμε νὰ γκαλιαστῆτε,
γιατ' εἶστ' ἀδέρφια δύστυχα, τῆς ἰδίας μάννας τέκνα.

(Ὁ Καβηλιέρης δίνει τὸ χεῖρ' αὐτοῦ εἰς τὸν Παναγιώτη.)

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Νὰ ἔχῃ δόξαν ὁ Θεός !

(Εἰς τὸν Καθηλιέρη.)

Σὲ τοῦτο τὸ σημεῖο

(Βγάζει τὸ σταυρὸ ἀπὸ τὸ στήθος του.)

σχύψτε καὶ προσκυνήσετε, νᾶχετε πάντ' ἀγάπη.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἐγὼ καὶ κεῖνον ποῦφκγε μὲ δόλο τὸ γονεῖό μου
τὸν συχωρνᾶω, νὰ μοῦ πῇ μονάχα πῶς θελᾷ ῥθῃ
μαζί 'ς αὐτὸν τὸν πόλεμον, τὸ γένος ποῦ θὰ κάμῃ.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ (εἰς τὸν Παναγιώτη).

Τὸ ξέρεις, δὲν τὸ ἔχομεν ἐμεῖς 'ς τῇ Μήνῃ τοῦτο,
νὰ συχωρνοῦμε τὸν ὀχτρὸ ποῦχει βρυσιὰ 'πωμένῃ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ἐδικήσου με.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Ὡς τὸ πέλκχος πολλὴ σὰν εἶν' φουρτοῦνα,
τὰ πάθη τοὺς οἱ ἄνθρωποι τὰ λητμονοῦνε ὄλα,
ξομολογοῦνται γλήγορα, γιὰτ' ἔρχεται ὁ χάρος.
Τὸ ἴδιο, ἀδέρφια μ', γλήγορα μέσ' 'ς τῇ φωτιᾷ θάμποῦμε,
καὶ πρέπει γιὰ τὸ θάνατο νᾶμεστὰ τοιμασμένοι.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ἄχ ! οἱ Μανιάταις ὅστερα τί ἔχουν νὰ μοῦ 'ποῦνε ;

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Αἶ ! τοὺς Μανιάταις· ξέρω γὰρ τί θελὰ τοὺς μιλήσω·
θὰ τοὺς εἰπῶ οἱ Σφακινοί, καὶ σεῖς καὶ οἱ Σουλιῶταις
εἴσαστ' οἱ μόνοι 'ς τὰ βουνὰ ποῦχετ' ἐλευτερίᾳ.

Ὅποιος εὖρῃ στεριᾷ, πικρῇ σὰν ἔρθῃ τὸ ποτάμι,
'ς τοὺς ἀλλουνοὺς πρέπει αὐτὸς τὸ χέρι του νὰ δίνη.

Καὶ τώρα θὰ συλλογιστοῦν οἱ Ἑλληνας Μανιάταις,

ὁ Καθηλιέρης μιὰ φορὰ πῶς ἤθελε μιὰ κόρη
τῆς Καλχμάτσης, κι' ἄῤῃχν τοῦ τὴν ἐπῆρεν ἄλλος ;

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Δὲν εἶν' αὐτό, τὴν προσβολή... .

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Ἦς τῆς τέτοιαις ὥραις μία
εἶνε μεγάλη προσβολή, γιὰ τὴν πατρίδα ὅ,τι
μπορεῖς νὰ κάμῃς, γιὰτ' αὐτὸ πρόθυμος νὰ μὴν εἶσαι.
Σύ, Καθηλιέρη, γλήγορα. ἔλα νὰγκαλιαστῇτε
μαζί, σὰς ἔνωσ' ὁ Θεὸς σὲ μιὰ μεγάλην ὥρα.

(Ὁ Καθηλιέρης ἀγκαλιάζει τὸν Παναγιώτη.)

MARIA.

Ποιοὶ ἄγγελοι μᾶς ἔφεραν ἵς αὐτὸ τὸν πύργο ; ἴδές τους !
θαρρῶ πῶς γάλα βύζαζαν ὅλοι' ἀπὸ μία μάννα.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Ἀλήθεια ὅλοι βύζαζαν τὸ γάλα μιᾶς πκτρίδας.
Μία φωνὴ ψηλὰ ψηλὰ πὸ τὰ οὐράνια λέει·
«Μαρία ! μεγαλύτερη ἵς τὸν κόσμον εὐτυχία
δὲ γίνετ' ἄνθρωπος νὰδῇ».

MARIA (κυττάζει καλὰ καλὰ τὸν Παναγιώτη).

Μὰ στάσου· βρέ, παιδί μου,
θαρρῶ πῶς βλέπω αἵματα εἰς τὸ ποκάμισό σου.
Χριστέ μου ! μέσα ῥαῖσε ἵς τὸ στῆθος ἡ καρδιά μου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Δὲν εἶνε, μάννα, τίποτα ! ἐδῶ κοντὰ ἵς τὸ χέρι
μιὰ μπάλλα ἦρθε ξέφορτσα.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τώρα εὐθὺς νὰ φέρω
τὸ χόρτο ὅπου μονομιᾶς τὸ σταματᾷ τὸ αἷμα.
(Ψάχνει νὰβρῇ τὸ χόρτο.)

ΜΑΡΙΑ.

Παιδάκι μου, δὲν τῶλεγες ἐδῶ καὶ τόσην ὥρα ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὸ ξέχασα· δὲν ἄκουγα, μαννούλα μου, τὸν πόνον
ἀπ' τῇ χαρᾷ μου.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ (φέρνοντας τὸ χόρτο εἰς τὴ Μαρία).

Ἔννοια σου ! εὐθύς μ' αὐτὸ θὰ γιάνη

ὅ,τι πληγὴ κι' ἂν ἔπαθε· τρεῖς τῶχουν δεσποτάδες
βλογήσ'· ἓνας καλόγερος μοῦ τῶχει χαρισμένα,
ποῦ μιὰ φορὰ τὸν γλύτωσα ἀπ' τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.
Ἰπάνω 'ς τὸ ὄρος τοῦ Χελμοῦ τὸ εἶχε μαζεμμένο
πὸ γένεια· ἀγριοκάτσικου καὶ κέρατα λαφίνας.

(Εἰς τὸν Παναγιώτη.)

Μὰ 'πέ μ' ἀλήθεια, ξέχασα προτοῦ νὰ σὲ ἐρωτήσω,
τί ἔπαθες ; 'ς ἐμένα πῶς νὰ ἔρθῃς τὸν ὄχτρό σου ;

ΜΑΡΙΑ.

Ἀχ ! εἶν' τὰ πάθη μας πολλά.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὸ ξέρεις, μὲ πειράζουν
οἱ Τοῦρκοι, κ' ἔκοψα κ' ἐγὼ ἐνὸς ἀγᾶ τὰ γένεια.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τίνος ἀγᾶ ; γιὰ 'πέ μου τον.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἐκείνου τοῦ Ῥεστέμη

τοῦ σκιᾶ.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Πῶς ; τοῦ Ῥεστέμπεη ; ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.
Τώρα θὰ σ' ἔχω 'ς τὴν καρδιὰ χίλις φορὰς ἀκόμη,
γιατὶ κ' ἐμένα θέλησε μιὰ μέρα νὰ μὲ βρίσῃ.
Λοιπὸν καλὰ τοῦ τᾶκοψες ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τὸν ἔκαμν κουροῦπι,
ποῦ ὅλ' οἱ ἄλλοι μπέηδες κρυφὰ τὸν ἐγελοῦσαν.

ΜΑΡΙΑ.

Γιὰ τοῦτο μὰς ἐδιώξαν· χιλιάδες ἐνενηντα
γρόσσα θελὰ πλερώσωμε· τὸ γυιό μου τὸ Διονύσι
ἦρθαν καὶ πῆραν ἄξαφν, τὸν ἔχουν ἀμννάτι.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Τὸ καῦμένο τὸ παιδί, ποῦ ὅλοι τὸ ζηλεῦν,
ποῦ εἶχε τόσην ὠμορφιά !

ΜΑΡΙΑ.

Τίποτα μὴ φοβᾶσαι·
ἔτσ' ἄσκημο τὸν ἔκαμν.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ἄμ' ἂν σοῦ τὸν σκοτώσουν ;

ΜΑΡΙΑ.

Σὰν τὸν σκοτώσουν, μάρτυρας ἂς πάῃ τῆς πκτρίδος·
τώρα πολλοὶ θελὰ χαθοῦν, καὶ αὐτὸς ἂς εἶν' μὲζ' τους·
τὴν ἀτιμία δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ ὑποφέρω.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ (μόνος του).

Τί μάννα ! τώρα βέβαια θάναστηθῇ τὸ γένος,
σὰν τέτοιαις μάνναις θρέφουνε νέους ἀντρειωμένους.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Φώτισι θάτανε Θεοῦ 'ς τὸν πύργο μου νάρθητε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τῷ ὄντι, γιὰτ' ἐλέγχμε, δὲ θὰ τὸ φντασθοῦνε
οἱ Τοῦρκοι πῶς εἰς τοῦ ὀχλοῦ τὸν πύργο θελὰ πᾶμε.
Μὰ δὲν εἰξέρω μυρωδιὰ πῶς ἄξαφν τὸ πῆρε
ἐκεῖνος ὁ Σεφερχγὰς καὶ μ' ἄλλους δεκαπέντε

ἔδῳ κοντὰ μᾶς βρήκανε· γυρίσαμε' τὰ τουφέκια,
καὶ πρῶτος ποῦπεσε νεκρὸς ἦτανε ὁ Σεφέρης.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Ἀλήθεια τὸν σκοτώσατε ; κακὸς ποῦ ἦταν Τοῦρκος !
μιὰ μέρα τρία ζωντανὰ εἶχε παιδιὰ ψημένα.

ΜΑΡΙΑ.

Ἐγώ, ἐγὼ τοῦ ἔρριξα μέσ' ἔς τὴν καρδιά τὸ βόλι·
ἔγυρε μιά, σηκώθηκε, μὰ πάλι μ' ἄλλη μία
τὸν εἶδα, χάμω ἔπεσε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τοῦ κάκου μᾶς ἐφέρνιν
ἕως ἐδῶ κυνηγητά.

ΚΑΒΗΛΙΕΡΗΣ.

Καὶ τῶρ κατὰ στέκουν ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ὅχι, σὰν εἶδαν πῶς ἐδῶ κοντᾶμαστε φτασμένοι,
ἐφύγανε φωνάζοντας· «εἶνε Μανιάτη πύργος·
πᾶμε ! γιὰτὶ δὲν παίζουνε οἱ κλέφταις ἀπ' τῆ Μάνης».

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Τώρα νὰ φήσωμεν αὐτά, τὸ ξέρετε, σὲ δύο
ἡμέραις . . .

(Κτυποῦνε τὴν πόρτα· λέει ἔς τὸν Καβ. Λιέρη.)

Μὰ γιὰ κύτταξε· κατὰ χτυποῦν τὴν πόρτα.

(Ὁ Καβηλιέρης ἀνοίγει καὶ μπαίνει ὁ Κολοκοτρώνης κρατῶντας
σημαία μὲ τὸ Νικηταρᾶ καὶ τὸν Ἀναγνωσταρᾶ.)

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Γιὰ ὁδὲς τον ! ἄγγελοι ἐδῶ τὸν φέρανε τὸ γέρο,
ποῦ τὸν ἀκούγει' ἢ κλεφτουριά, ἢ Ῥούμελη τὸν θέλει.

ΠΕΤΡΟΒΑΣ.

Δὲν εἶνε ὁ Νικηταρᾶς τῆτρομο πκλληκᾶρι
αὐτὸς ἐκεῖ ὁ ὦμορφος ;

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Κι' ὁ ἄλλος σὰν νὰ μοιάζῃ
θαρρῶ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, 'ς τὴ φρονιμάδα πρώτου.
(Ὁ Κολοκοτρῶνης, ὁ Νικηταρᾶς καὶ ὁ Αναγνωσταρᾶς βάνουν
δάκτυλο 'ς τὸ δεξιὸ αὐτῶν· οἱ ἄλλοι 'ς τὸ ζερό μάτι.)

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ (μόνος του).

Τῆς Ἑτχιρείας εἶν' αὐτὰ τῶν Φιλικῶν σημεῖα.

(Ἐν τοῖς ἀλλοιούσ.)

Ὅλοι λοιπὸν ποῦ εἴμχστε ὀδὼ πέρχ, τῆς πκ-τρίδος
ἄρματωλοὶ λογοῦμαστε μπράβο σου, Καβηλιέρη !
ἡ Μάνη τὸ ἀπέδειξε πῶς ἔχει ἀντρεωμένους·
πολλαῖς φροχίς μοῦ γλύτωτε ὦς τώρχ τὸ κεφάλι·
καὶ τώρχ 'κεῖ θὰ στήτωμε τὸ πρῶτο τὸ ταμποῦρι,
ποῦ γλήγορχ τὸν πόλεμο εἰς τὸ Μωριά θάρχισῃ.

ΜΑΡΙΑ.

Ὅχι, θεὸ νὰ περάσετε πρῶτ' ἀπ' τὴν Καλαμάτα.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Ποιὰ εἶσαι σύ, ποῦ φαίνεσαι σὰν κλέφτης ἀντρεωμένος :

ΜΑΡΙΑ.

Λησμόνησες ; μ' ἐξέχασες ; μὲ ἤμουν κοριτσάκι
ἀλήθεια τότε δώδεκα χρονῶν σὰν ἦρθα 'πάνω
'ς τὸ σπήλιο ποῦ μ' ἐστείλανε μέσ' ἀπὸ τὴν Καλαμάτα·
ψωμί νερό σοῦ ἔφερχ ποῦ ἤσουν πεινασμένος.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Ἐσὺ 'ς ἡ Καλαματιανή, τὸ ὦμορφο κορίτσι,
ποῦρθε μονάχο 'ς τὸ βουνὸ ἀνέμετα 'ς τὰ γκάθια,
καὶ τὴ ζωὴ μοῦ γλύτωτε ποῦ μουν γιὰ νὰ πεθάνω ;

Γιὰ στάσου νὰ σὲ δῶ καλὰ ! στάσου νὰ σοῦ μιλήσω.
Πῶς τρέχουνε τὰ μάτια μου τώρα ποῦ σὲ θυμοῦμαι !
τῷ ὄντι τὰ ξανθὰ μαλλιά νὰ τὰ ! σὰν τὸ μετὰξι
εἶν' ἄσπρα, μὰ δὲ χάσανε τὴν ὠμορφάδ' ἀκόμη.
Γιὰ 'πέ μου, ἐπαντρεύτηκες ; ὁ ἄντρας σου ποῖος εἶνε ;

ΜΑΡΙΑ.

"Αντρα δὲν ἔχω τώρα πειά, μὲν τήρα τὸ παιδί μου.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

'Ο Πανηγιώτης, ἥρωας δλοῦθε ξακουσμένος,
εἶν' τῆς Μαρίας τὸ παιδί ;

ΜΑΡΙΑ.

Αὐτός, ποῦ πολεμοῦνε
οἱ σκύλοι οἱ παράνομοι κομμάτια νὰ τὸν κόψουν.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

"Οχι, θελὰ τοὺς κάμωμεν ἐμεῖς αὐτοὺς κομμάτια.

ΜΑΡΙΑ.

"Αχ ! καπετάνιε, τὸ παιδί μου πῆραν τὸ Διονύσι
καὶ ἀμανάτι τῷ χουνε· θὰ φᾶνε τὴ γενειά μας,
κηρύξαν, ἂν δὲ δώσωμε χιλιάδες ἐνενηντα.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Ποῖος θελὰ φάη τὴ γενειὰ ἐκείνη, ποῦ τὸ χέρι
τοῦ κλέφτη τῆς Καρύταινας θέλει νὰ προστατέψῃ ;
'Αδέρφικ, 'κοῦστε ! πᾶνε πειὰ τὰ ψέματ' μεγάλη
θάρχισι ἐπανάστασι· ἐδιάβη τὸ ποτάμι
ὁ Ὑψηλάντης, στρατηγὸς ποῦ ἦταν τῆς 'Ρωσσίας·
εἰς τὰ Βαλκάνια ῥχίνισαν νὰ σφάζουνε οἱ Τοῦρκοι,
κ' ἂν δὲν θὰ πάρωμε σπαθὶ κ' ἐδῶ μικροὶ μεγάλοι,
θελὰ μᾶς κόψουν σὰν τραγιά.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Ὁ γέρος σὺ δὲν εἶσαι
ὁ πρῶτος ὅλου τοῦ Μωρεῖα ; εὐθὺς συμβούλεψέ μας,
ᾧ πέ μας τί θελὰ κάμωμε.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Ἦτανε γιὰ νὰ πᾶμε
ᾗ τῇ Μάνη, ᾗ τὸν Πετρόμπεη· μὰ τῶρα κάλλιο πᾶμε
ᾗ τὴν Καλαμάτα, καὶ μὴνῶ εἰς τὸν Μαυρομιχάλη
ἐκεῖ νὰ ῥθῇ· τί λέτε σεῖς ;

ΚΕΦΑΛΑΣ.

Ἔμεῖς τί νὰ εἰποῦμε ;
ὁ καπετάνιος ὅτι ᾧ πῇ εἶνε δικός μας νόμος.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Νὰ πᾶμε, ναί· μοῦ μῆνυσαν οἱ ἄρχοντες οἱ πρῶτοι
τῆς Καλαμάτας, δέχονται νὰ δώσουν ὅ,τι ἔχουν,
φθάνει νὰ γείνη ὁ πόλεμος· θὰ σηκωθῇ σημαία
γαλάζια νάχη τὸ σταυρό, καὶ γύρω γύρω μ' ἄστρα
θελὰ γροκφῇ, ἢ λευτερὴ ἢ θάνητο ζητοῦμε.
Σὰν τὰ τρχιὰ ποῦ βρίσκουνε σκυφτὰ εἰς τὰ λειβάδια
δὲ θέλομε νὰ ζοῦμε πειά, θάνοίξωμε τοὺς τάφους
τῶν πάππων, τῶν πατέρων μας, ἐκεῖ νὰμποῦμε μέσα,
παρὰ σὲ Τούρκου πειὰ ζυγὸ νὰ μείνουν τὰ παιδιὰ μας.

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Τὰ ἴδια, ἀπαράλλακτα καὶ ὁ μητροπολίτης
Μονεμβασίας χίλιαι φορὶς μοῦχει ᾧ πωμένα.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Αὐτὸς ὁ ἄγιος ἐκεῖ θὰ ῥθῇ νὰ εὐλογῇ
ἐτούτη τῇ σημαίᾳ μας.

(Σηκώνει τὴ σημαίαν.)

Ἔτσι μίαν ἡμέρα
ἐφάνηκε ἔς τὸν ὕπνο μου ἐδῶ καὶ δύο μῆνες
ἕνας δεσπότης ἀψηλός· γύρω τρυγύρω νέφη
χρυσᾶ τῇ μίτρᾳ σκέπαζαν, ποῦ εἶχε ἔς τὸ κεφάλι.
Τὸν εἶδα κ' ἐθαμπώθηκα, δὲν μπόρουν νὰ τὸν βλέπω,
μόν' ἔπεσα ἔς τὰ γόνατα· μ' ἐσήκωσεν ἐκεῖνος,
μία σημάχια μοῦδωκε καὶ μοῦπ'· «ἄρματωλέ μου
Κολοκοτρώνη, φθάνουνε ἡμέραις δοξασμέναις·
τὸ ὄνομά σου θὰ γραφῇ μ' ἀθάνατα ψηφία
ἔς τὴν ἱστορία, θενὰ λὲν πῶς ὁ Κολοκοτρώνης
ἅπ' τὸ Μωρεῖα αἰῶνια τοὺς ἐδιώξε τοὺς Τούρκους».

ΠΑΠΠΑΦΛΕΣΑΣ.

Μεγάλος εἶνε ὁ Θεός, γλήγορ' αὐτὸ νὰ γείνη.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Σύ, Καθηλιέρη, ξέρω γώ, πῶς σ' ἀγαπᾷ τῆς Μζνης
ὁ πρῶτος· σῦρε γλήγορα καὶ ἑπὲς του πρέπει ν'ἄρθη
μεθαύριο πρωτὶ πρωτὶ ἀπάνω ἔς τὸ βουνάκι
ποῦ πρωτοβλέπει τὴν αὐγὴν ὁ ἥλιος σὰν προβάλῃ.
Ἐμεῖς, ἀδέρφια, γλήγορα παῖμε ἔς τὴν Καλαμάτα.
Ἀπὸ τὰ κεῖ ἔς τοὺς Σφακινοὺς σκοπεύω νὰ μηνύσω
εἰς τὰ ῥματὰ νὰ σηκωθῇ γηᾶντρειωμένη Κρήτη.
Ὁ γυιὸς τ' Ἀνδρούτσου μοῦῤγραψε, ἡ Ρούμελη πῶς θ'ἔνε
ὅλη ἔς τὸ πόδι μονομιᾶς. Ὁμπρός, παιδιά! κανέννας
μὴ λογαριάζῃ τὴ ζωὴ· τέτοιαις λαμπραῖς ἡμέραις
οἱ πάπποι καὶ πατέρες μας ἂν εἶχαν νὰ ἰδοῦνε,
θὰθέλανε μία στιγμή νὰ ζήσουνε μονάχα.

(Ὁ Κολοκοτρώνης σηκώνει τὴ σημαία ὅλοι μαζί τραγουδοῦνε.)

Γιὰ ὅδες γεράκι, ποῦ ἦτανε μὲ σίδερα δεμένο,
πῶς ἔσπασε τὰ σίδερα ἔς τὸν οὐρανὸ πετάει!

Γύρω τριγύρω φαίνονται οί κάμπ' αναγαλλιάζουν
κι' ανοίγουν τὰ ξερά κλαριά ποῦ ἦταν παγωμένα.
Καπνὸς κι' ἀντάρρα φοβερὴ θὰ βγάλῃ' ἀνεμοζάλη,
νὰ πνίξῃ τᾶγριο θεριὸ πῶς μᾶς ἐτυραννοῦσε.
Δῶσ' μας, Χριστέ μου, δύναμι, δῶσε μας, Παναγιά μας,
νὰ δοῦμ' οἱ μαῦροι λευτεριά, ποῦμαστε σκλαβωμένοι.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Τὸ σπίτι τοῦ Πανίγου. Νύκτα.)

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ καὶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τί ἔχεις, κύρ Πανάγο ; πῶς ἐξύπνησες
μὲ τόσο τρόμ' ; ἀκόμη δὲν ἐφάνηκε
καλὰ τὸ ἄστρο τῆς αὐγῆς εἰς τὸ βουνό.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἄχ ! τούτ' ἡ νύκτα· μάτι δὲν ἐμπόρεσα
νὰ κλείσω· κάθε ὥρα μου ἐφαίνονταν
πῶς νὰ μὲ σφάξουν ἤρχουνταν τσελάτηδες.
Χριστέ μου ! κύττα πάλι, νά ! μου φαίνεται
πῶς εἶν' ἐδῶ μπροστά μου ὁ πατέρας μου
καὶ μου φωνάζει ! τώρα . . . γλήγορα κ' ἐγὼ
μαζί του θελὰ πάω.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Κὺρ Πανάγο μου,
ὦ Παναγιώτης λείεις νὰ ἐγλύτωση ;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἐκεῖνος θὰ γλυτώσῃ, συλλογίστηκε
καλὰ νὰ φύγῃ· μόν' ἐμεῖς, κορίτσι μου . . .
γιὰ κύττα κεῖθε πέρα ! κ᾿ἔτι φάνεταί
σὰν νὰ μχυρίζῃ, τεῖνε ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Δὲν εἶν' τίποτα·
μια κουκουβάγια εἶνε.

(Ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς κουκουβάγιας.)

Ἄκου δυνατὰ

ὁποῦ φωνάζει !

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ὅλη νύχτα φώναζε·
καὶ τὸ σκυλὶ ποῦ εἶνε κάτω 'ς τὴν αὐλὴν
οὐρλιάζουνταν καὶ κεῖνο τόσο δυνατὰ,
ποῦ τ᾿ἄλογό μου ξύπνησε, καὶ τ᾿μοιρο
ἀρχίνισε νὰ κλαίῃ σὰν τὸν ἄνθρωπο.
Πότ' ἐξωμολογήθῃς σύ, Σταυρούλα ; 'πές,
μετάλαβες ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Χριστέ μου ! λές δὲν ἔχομε
ζωή ; θὰ μᾶς σκοτώσουν ;

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἄχ ! εἶν' ἄσφαλτο,
οἱ παλαιοὶ τὸ λένε, τ᾿ἄλογα σὰν κλαῖν.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μά, κύρ Πανάγο, σ' αγαποῦν τοῦ λόγου σου
οἱ Τοῦρκοι . . .

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Μ' αγαποῦνε ! Χθές μ' ἐκύτταξε
κάποιος ἄγᾶς μὲ ἓνα μάτι φοβερό·
καὶ ἄκουσα πῶς ὅλ' οἱ μπέηδες μαζὶ
ζητοῦνε χωρὶς ἄλλο τὸ κεφάλι μου.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἀλήθεια ! καὶ τί στέκεις τότε ; 'τοίμασε
τὰ ἄρματα σου, κῆνεμ νὰ ποθάνωμε
παλληκρήσια.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἄδες ἀντρεῖτο θηλυκό !
Καλὰ τὸ λείεις, στάσου . . .

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τοὺς ἀνθρώπους σου
κράξε νὰ μαζωχτοῦνε εἰς τὸν πύργου σου,
νὰ πιάσουν τὰ μασγάλια.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Τί θὰ κάμουνε
οἱ μαῦροι, ποῦνε λίγοι ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Δῶσέ μου ἐδῶ
ἐκεῖνο τὸ τουφέκι· δέκα μόνη μου
θα φάω Τούρκους, πρὶν μὲ ρίξουνε νεκρή.
(Ὁ Πανάγος σφυρίζει καὶ ἔρχονται μονομιᾶς
οἱ ἀνθρωποὶ του.)
Γλήγορα, παλληκάρια, τὰ τουφέκιά σας !

γιατὶ φοβοῦμαι σήμερα οἱ ἄπιστοι
θάρθοῦνε νὰ μᾶς φᾶνε.

Α'. ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Ἔτσ', ἀφέντη μου,
ἀκούσαμε τὸ ἴδιο 'ς τὸ παζάρι χθές.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ὅγλήγορα ! τὰ πάντα νᾶνε ἔτοιμα !
δὲν πρέπει σὰν δειλοὺς νὰ μᾶς ξεβγάλουνε,
μόνο 'ς τὸν πύργο γύρω νὰ βρομέσουνε
τὰ Τούρκικα τὰ λέσια, καὶ νὰ φέρουνε
εἰς τοὺς Μουρντάταις φρερὸ θανατικό.
Ἀντέστε τὰ σπαθιά σας νᾶκονίσετε!

ΣΚΗΝΗ Β'.

Μεχεμές (διοικητήριον).

Συνέδριον ἑκταχτον τοῦ ΒΟΕΒΟΔΑ, ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗ,
ΧΑΜΗΤΜΠΕΗ, ΡΕΣΤΕΜΠΕΗ καὶ ἄλλων Τούρκων ἀρχόντων
τῆς Καλαμάτας. Κοντὰ στέκει κι' ὁ ΑΡΑΠΗΣ.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καθὼς σοῦ εἶπα, πρέπει, Βοεβόδα μου,
ὄλα νὰ τὰ κυττάξης 'ς τὰ ὑπόγεια,
μοῦ λέν, ἀνάβουν κίτρινα κεριά πολλοί,
κι' ὀρκίζονται πεσμένοι εἰς τὰ γόνατα
τοὺς Τούρκους νὰ περάσουν ὅλους 'ς τὸ σπαθί.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Καὶ μένα μὲν ἡμέραν ὅπου διάβαινα
ἀπὸ' νὰ σπῖτι καὶ πού πέρα μακρὰ,
σὰ μυρωδιὰ μοῦ ἦρθε λιθανιοῦ πολλοῦ.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Καὶ τὸ λιβάνι τώρα φταίει, βρ' ἄδερφέ ;
δὲν καίνε τόσο οἱ χοντζάδες 'ς τὰ τζαμιά ;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Σιώπαινε, Χαμήτη, καὶ δὲν παίζουνε,
καλὰ τὸ ξέρω, τώρα οἱ χριστιανοί.
Σὰ 'ς τὸν καιρὸ θὰ κάμουν πάλι τοῦ Ὁρλώφ,
γιατὶ δὲν βάννουν γινῶσι τοῦτοι οἱ Ῥωμηοί,
μόν' ὁ Θεός τους, λένε, εἶνε γνωστικὸς
καὶ τοὺς βχστάγει', ἄλλοιῶς Ῥωμηοῦ δὲ θᾶμενε
ῤουθοῦνι' ὡς τώρα.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καὶ τί λές ; θὰ φήσωμε
νὰ παίζουν ἔτσι ; πρέπει γλήγορα σπαθί
νὰ πέσ' 'πάνω 'ς ὅλους, γέροντες, παιδιά.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ξέρεις πῶς ὁ Σουλτάνος θέλει τὸ ῤαγια ;
ὕστερα θὰ πληρώνης τὸ χαράτσι σύ.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Πληρώνω, δὲ μὲ μέλει τρίδιπλῃ διπλᾷ,
παρὰ νὰ γείνουν ἄρχοντες χριστιανοί.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Χασσάνη, μὴ σὲ μέλῃ, γιχτ' ἐφρόντισα.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ἐφρόντισες ; ποῦ εἶνε ὅλ' οἱ συγγενεῖς
τοῦ Παναγιώτη ; πρέπει ν' ἔχθουν μονομιᾶς,
τὰ δόντια τους νὰ βγάλω μὲ τὸ χέρι μου.

ΑΡΑΠΗΣ.

Νὰ βγάλῃς γένεια πρῶτ'·, μπέη, κύτταξε.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Βρωμάραπα !

ΒΟΕΒΟΔΑΣ

Σωπατε ! ἔστειλα ἄκατὸ

ἄρματωμένους τὸν Πανάγο ναῦρουνε
καὶ τῇ Σταυρούλα.

ΡΕΣΤΕΜΜΕΗΣ

Μπράβο ! τώρα μάλιστα·
τῇ θέλω νὰ τὴν ἔχω ἔς τὸ χαρέμι μου.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ

Πάρ' τῆνε σὰν τὴν θέλῃς.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ

Πῶς ; μὲ τὸ στανιὸ
θελὰ τὴν πάρῃ ;

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Μάλιστα, μὲ τὸ στανιό·
ἐγὼ σὰν θέλω, θὰ τὴν κάνω Τούρκισσα.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ

Δὲν εἶνε τώρα πόλεμος νὰ κάνουμε
τοὺς σκλάβους νὰ πικρῶνται τῇ θρησκείᾳ τους.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ

Ὅς τοὺς σκύλους πάντῃ μάχη τοὺς γκιοῦριδες,
μὰς εἶπεν ὁ προφήτης, πρέπει νὰ χωμε.

ΑΡΑΠΗΣ.

Καὶ γένειν εἶπ' ὁ Μουχαμέτης νὰ χωμε.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ

Βρωμάραπα !

ΒΟΕΒΟΔΑΣ (εἰς τὸν Ῥεστέμπεη).

Θυμώνεις ; κάμε βρ' ἀδερφέ,
ὅ,τι κι' ἂν θέλῃς· γράφουν ἀπὸ τὸ Σταμποῦλ

φωτιὰ νὰ πέσῃ, σίδερο εἰς τοὺς Ῥωμηοὺς·
γιατὶ κ' ἐκεῖ τὸ ἴδιο θελὰ κάμουνε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Δεν ἄκουσα τῷ ὄντι, πῶς τὸν ταρσανᾶ
Κεφαλλωνῖταις καὶ Τσακῶνοι θέλησαν
νὰ κάψουνε ἔς τὴν Πόλι; Θέλεις νὰ σοῦ' πῶ
ἐγὼ ποιὸν ἔχω σὲ ἀπέχθεια πολλή;
Ἐκεῖνον τὸν Πανάγο τὸν ὑποκριτή.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Σοῦ εἶπα πῶς θελᾷρθῇ τῶρα γλήγορα·
γιὰ ὅλους ἔχω στείλῃ γὼ τοὺς προεστούς.

ΑΡΑΠΗΣ.

Αἶ! νὰ τους, ποῦ προδκίνουν μὲ τὴ φέσα τους,
καὶ μὲ τὴν καλαμάρα εἰς τὴ μέση τους!

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Εἶν' ὁ Ἡλίας πρῶτος καὶ ὁ Κυριακός,
κι' οἱ ἄλλοι ὅλοι φίλοι, ἄνθρωποι καλοί.
Μὰ τὸ Ῥαμπῇ, δὲν κάνει τοῦτοι νὰ χαθοῦν.

(Μπαίνουνε οἱ Προεστοί.)

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Γιὰ νὰ σοῦ' πῶ, Ἡλία, Κυριακὲ καὶ σεῖς
οἱ προεστοὶ οἱ ἄλλοι· τὸ γνωρίζετε
πῶς ἔς τὸ ντοβλέτι ἂν φχνῆτε ἄπιστοι,
θὰ σᾶς περάσωμ' ὅλους ἀπὸ τὸ σπαθί;

ΗΛΙΑΣ.

Ἐφέντη μ', ἡ ζωὴ μὲς εἰς τὰ χέρια σας·
μὰ πρῶτα νὰ μᾶς πῆτε τί ἐκάμαμε·
Ἐμεῖς πιστοὶ ῥαγιάδες, ποῦ πλερώνομε
μὲ προθυμία κάθε δόσιμον εὐθύς! . . .

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Κάνεις πῶς δὲν τὸ ξέρεις· αἴ, ὑποκριτή!
ποῦσαι χωμένος πρῶτος σὺ ὡς τὸ λαιμό·

ΗΛΙΑΣ.

Μὰ τεῖχω καμωμένα ; νάπολογηθῶ.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Θαρρεῖς πῶς δὲν τὸ ξέρω, 'ς τὸ ὑπόγειο
πῶς ἔκρυψες μπαροῦτι ;

ΗΛΙΑΣ.

Βοεβόδα μου,
τοῦ λόγου σου πιστεύεις τέτοιαις ἀβανιαίς ;
πότ' ὡς τὰ τῶρα 'ς τὸ ντοβλέτι ἔφταιξα ;
ἀδύναμ' ὅπως ἔχω τὸ κορμὶ ἐγὼ
λὲς εἶμαι γιὰ μπκρούτικ καὶ γιὰ τᾶρματτα ;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Ἄρχοντα, νοικοκύρις ποῦ δὲν πείραξε
ὡς τῶρα μὴδὲ μυῖγα.

ΑΡΑΠΗΣ ('ς τοὺς ἀλλουνοὺς).

Σὰν τῆς ὄρνιθα

λέει πῶς ἔχει πκστρικὰ τὰ πόδια του.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Τῶρα κι' ὁ βρωμκράπης πάστραις θὰ μᾶς πῇ !

ΒΟΕΒΟΛΑΣ.

Κοτσάμπκτη ! σὲ τοῦτα δικηὸν ἔχετε·
μὰ δὲ μοῦ λὲς οἱ κλέφτικis 'ς τὰ βουνὰ γιὰτὶ
ἐπῆραν μπούγιο ; κι' ὁ Κολοκοτρώνης, λέν,
πῶς κκτεβχίνει μὲ πολλοὺς ἀρμακτωλοὺς !

ΗΛΙΑΣ.

Μπέη μου, μὲ συμπάθειο ! σεῖς τὰ φταίγετε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

*Ορίστε ! νὰ μᾶς βρίζῃ τὸν ἐφέραμε.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Σώπα καὶ σύ, σὲ βρίζει ! εἶνε ἄρχοντας
καὶ πρέπει νὰ μιλήσῃ.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

"Ακου, μπρὲ 'Ρωμῆ !
ἐμένα βλέπε· τί μοῦ λές πῶς φταῖμ' ἐμεῖς ;

ΗΛΙΑΣ.

Γιατί σὰν εἶνε κλέφταις πάνω 'ς τὰ βουνά,
θαρρεῖς ἐσᾶς μονάχα πῶς πειράζουνε ;
προχθὲς δὲν μοῦ ἐπῆραν ἀπ' τῇ στάνῃ μου
τὸ πειδὸ παχὺ κοιάρι ; "Εχει' ὁ Παδισάχ
ὁ πολυχρονισμένος τόσο στράτευμα·
ᾶς στείλῃ νὰ τοὺς πιάσῃ, κι' ἂν δὲ σύρωμε
ἐμεῖς οἱ πρῶτοι τὸ σκοινί, στάχτη ἐδῶ
νὰ γεῖν' αὐτὴ τὴν ὥρᾱ.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Νὰ παλουκωθῇς,
ὄχι νὰ γείνης στάχτη ! Βοεβόδα μου,
κάθεσαι καὶ πιστεύεις τέτοιον πονηρό ;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Τί πονηρίαις δὲ μοῦ λές σοῦ ἔκαμε ;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Εἰς τὸ καντῆ δὲν εἶπε τοῦτος τὴν προχθὲς,
γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἕναν, πῶς ἀπόθανε,
κ' ἐγὼ τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου νὰ ζῇ ;

ΗΛΙΑΣ.

*Αμ. κεῖνος ἦταν ἄνθρωπος τοῦ ντοβλετιοῦ.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ξέρτε σεῖς τὸν ταπεινὸ
νὰ κάντε τῆς δουλειαίς σας.

(Ἐν τῷ Βοεβόδα.)

Βοεβόδα μου,

ἀνίσως καὶ δὲν ἔχουν οἱ Ῥωμηοὶ σκοπὸ

νὰ κάμουνε σεφέρι, τὸ κεφάλι μου

θέλω νὰ κόψῃ ὁ τζελάτης μονομιᾶς.

Ἐν τῇ φυλακῇ θάμποῦνε τοῦτοι γλήγορα·

εἰς τὴν ἀρχὴν τῇ σβήνεις τῇ μικρῇ φωτιά,

μὰ σὰ γενῇ μεγάλη, δὲν τῇ σβήνουνε

ὅσο κι' ἂν πολεμοῦνε.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Εἰς τὸ σπῖτι τους

ἄς πᾶν νὰ μέινουν.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ὅχι, ἔδῳ θὰ μέινουνε·

δὲν ἔχω μπιστοσύνη ἔς τοὺς Γκιαοῦριδες.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Χασσάνη, ἔχεις δίκην, ἔδῳ θὰ μέινουνε.

(Ἐν τοὺς γύρω στρατιώταις.)

Κρατῆστε τους ἐδῳ κοντὰ ἔς τῇ φυλακῇ.

(Φαίνονται πυῶρχονται ὁ Πανάγος καὶ ἡ Σταυρούλα
συνοδευμένοι ἀπὸ Τούρκους καθάζιδες.)

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ (μόνος του).

Πωπῶ! ποιοὶ ν' τοῦτοι, ποῦ δεμένους φέρνουνε;

Σὰν νᾶνε ὁ Πανάγος καὶ ἡ νύφη του

Σταυρούλα· μπά! γικτ' ἔτσι;

(Ἐν τὸν Βοεβόδα.)

Βοεβόδα μου,

σὺ ἔχεις προσταγμένα νὰ τοὺς φέρουνε
μὲ τέτοιο τρόπο τούτους τοὺς ῥαγιάδες μας ;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ (εἰς τὸν Χαμήμπην).

Δὲ ξέρω, τώρα π' αὐτουνοὺς θὰ μάθωμε.

(Ἵς τοὺς στρατιώταις.)

Τί τρέχει, παλληκάρια, τί τοὺς φέρνετε ;

Α'. ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ.

Τοὺς φέρνομε, γιὰτί κοντέψαν ὅλους μας

ς τὸν πύργο νὰ μᾶς φῶνε.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Πῶς ; Πανάγο, σὺ
ποῦ σ' εἶχα γιὰ τὸν πρῶτ' ἀπ' ὅλους ἄρχοντα !

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Αὐτὸς ἀπ' ὅλους εἶνε ὁ χειρότερος.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἀπ' ὅλους εἶμιχι πρῶτος, τὴν ἀπόφασιν
γνωρίζω τῇ δικῇ σας· κάνετε καλὰ,
σὰν τὸν ἀξαδερφό μου δὲν ἐπίστευα !

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ (εἰς τὸν Βοεβόδα).

Δέ σ' τῶπα ἔγω, ἐφέντη μ', δὲν εἶνε ῥαγιάς
ἀπὸ τὸν Πανραγιώτη πειδὲ χειρότερος ;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ἄ ! μὲ τὸν Πανραγιώτη ἤσουνε καὶ σὺ,
μόνο ὅς τὰ χεῖλη πάντα εἶχες τῆς γλυκαῖς
ἐκεῖναις κολακείαις· τώρα διάλεξε
μὲ ποῖον τρόπο τὸν πυχτέρα σου θυρῆς.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Ἐγὼ ἴαν τρόπο τώρα ξέρω μοναχά,
παππᾶς νὰρθῇ νὰ μετὰλάβω.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ (᾿ς τὸ Βοεβόδα).

Τὸ Ῥωμῆδ

αὐτὸ δὲ μοῦ χαρίζεις, Βοεβόδα μου;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ὁχι, κανένα δὲ χαρίζω τώρα πειά.

Οἱ σκύλοι ! ὅλοι τοῦτο τῶχουν καὶ καλὰ
᾿ς τὸ νοῦ βαλμένο, νὰ μᾶς διώξουν ἀπὸ ᾿δῶ·
καὶ νὰ σοῦ ᾿πῶ, Χαμῆτη· ἀπὸ δῶ κι' ὀμπρὸς
σ' ἀμῶνω τὸν προφήτη, ἄλλη μιὰ φορὰ
ἂν ᾿πῆς κανένα λόγῳ γιχτ' αὐτοὺς καλό,
δὲ σ' ἔχω πειὰ γιὰ Τοῦρκο.

(᾿Σ τὸ Χασσάνμπεη.)

Τί χρειάζεται,

᾿πέτε μου σεῖς οἱ ἄλλοι, ᾿ς τὸν Ῥωμῆδν αὐτόν;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ἢ φοῦρκα.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Τὸ παλοῦκι.

ΑΡΑΠΗΣ.

Πειὸ εὐγενικὸ

δὲ θᾶνε μὲ τσιμποῦκι νὰ τὸν στείλω ᾿γὼ
σιαγμένο στολισμένο, ὅπως εἶν' αὐτὴ
τὴν ὥρα, ναῦρη τὸν χρυσὸ πατέρα του,
τὸν Μωραγιάννη ᾿κεῖνο τοῦ βιλαετιοῦ;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Τί λείεις, βρε Ἀράπη;

ΑΡΑΠΗΣ.

᾿Σ τὸ τσιμποῦκι του

λιγοῦλι χόρτο θενὰ βάλω, καὶ σὲ μιὰ
στιγμὴ νᾶδῆτε πῶς κοιμᾶται σὰν παιδί.

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Μπέηδες ! θυμηθῆτε πῶς τοῦ Παδισάχ
μπεράτ' ἔχει' ὁ Πανάγος καὶ τὸ σάχ σερίφ,
καὶ δὲ μποροῦμε βίαι νὰ τοῦ κάμωμε.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ (περιπαιχτικά).

Τότες θὰ μεταλάβῃ σὰ Χριστιανός.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Μὲ τί θὰ μεταλάβῃ δὲ σκεφτήκαμε.

ΑΡΑΠΗΣ.

Μὲ τί θὰ μεταλάβῃ; νά ! δὲν παίρνετε

(Δείχνει τὴ Σταυρούλα.)

ἐτοῦτο τὸ κορίτσι μὲ καλὸ χορσὶ
νὰ τὸν κεράσῃ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μαύρη ὥρα ποῦφτασε !

φαρμάκι θὰ μᾶς δώσουν καὶ μὲ μᾶς γελοῦν.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

*Ελα νὰ τὸν στολίσῃς· θὰ τὸν κάμωμε
γαμπρὸ νὰ καμαρώνῃ.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ναί, Πανάγο μου,
ναί, ἄρχοντά μου, θὰ σταθῶ μονάχη μου
τὴν ὥρα νὰ σὲ σιάξω τὴν ὕστερινή.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σταυρούλα, τί θὰ γείνης; συλλογίσου το
ποιὰν ἔχεις μάμμα.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ποιὸν ἀρραβωνιαστικὸ
δὲ λείεις κάλλιο; τὸ τσιμποῦκί σου κ' ἐγὼ
θὰ γγίξω, γιὰ νὰ πέσω μετὰ σὲ νεκρή.

ΑΡΑΠΗΣ (ἔς τὸ ῥεστέμπεη).

Τάκους τί λέει τὸ πουλί σου ; τῶχασες

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Τί λέεις ; θαποθάνης ; ὄχι σὺ μαζὶ
θαρθῆς μ' ἐμένε.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μετὰ σέ νάρθῶ ἐγώ ;
τὰ μάτια θὰ σοῦ βγάλω μὲ τὰ νύχικ μου.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (χαϊδευτικά).

Ἔλα ποῦ ἀγριεύεις· θὰ σέ κάμω ἔγω
σὰν ἡμερο ἀρνάκι.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Γιὰ δοκίμασε !
καὶ θελαῖδῃς ποιὰ εἶνε ῥαβωνιστικὴ
τοῦ Παναγιώτη, πρῶτου Καλαματιανοῦ.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Λυσσάω ! ξέρεις πῶς σέ πιάν' ἀπ' τὸ λαιμὸ
αὐτὴ τὴν ὥρα καὶ σέ πνίγω ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μάρτυρας

θὰ πάω τότε.

ΑΡΑΠΗΣ

(δίνοντας ἓνα ποτήρι μὲ ποτὶ εἰς τὴ Σταυρούλα).

Δῶς αὐτὸ τοῦ μπάρμπα σου.

(Ἡ Σταυρούλα χτυπᾷ μία δυνατὴ μπάτσα τοῦ Ἀράπη,
καὶ αὐτὸς πέφτει.)

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Καλὰ νὰ πάθῃς· ἔτσι ντε στραβάρκx !

ΠΑΝΑΓΟΣ (μόνος).

Καῦμέν' ἀξάδερφέ μου, σὺ τὸ ἔλεγες,

«'πὸ Τούρκους μὴν προσμένῃς ἄλλ' ἀπὸ κακὸ».
Πόσαις φοραῖς μὲ τούτους δὲν ἐφάγαμε !
πόσαις φορὰς 'ς αὐτοὺς δὲν ἔκαμα καλὸ !
εἰς τὸ ντοβλέτι δὲν ὠμίλησα γι' αὐτοὺς
νὰ τοὺς γλυτώσω ! Τώρα τὸ ἀνάθεμα
ἀφίνω 'ς τὰ παιδιὰ μας καὶ 'ς τὰ γγόνια μας,
νὰ ἔχουν πάντα μὲ τοὺς Τούρκους πόλεμο.
Σταυρούλα μου, νὰ ζήσης ! σὺ τὰ μάτια μου
σὰ νεκρωθῶ νὰ κλείσης, καὶ τὰ χέρια μου
σὺ νὰ σταυρώσης.

ΑΡΑΠΗΣ (φέρνοντας ἓνα τσιμποῦκι 'ς τὸν Πανάγο).

Ἔλα τώρα πάρε το
ἐτοῦτο τὸ τσιμποῦκι· θῆνε πειδὲ γλυκὸ
ἀπὸ τὰ κεῖνο ποῦπιες, σὰν ἐκάθισες
γαμπρὸς εἰς τὸ τραπέζι τὸ νυφιάτικο.
(Ἡ Σταυρούλα ἀγριοκυττάζει τὸν Ἀράπη.)

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Σταυρούλα μ', ἄφησέ τον· πρέπει νὰ τὸ πιῶ
ἐτοῦτο τὸ τσιμποῦκι· ὦχου, θεία μου,
τοῦ Πάναγιώτη μάννα, πῶς μοῦ τῶλεγες
καλὰ τοῦ καυμένου γιὰ νὰ ρθῶ μαζί !

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἦ αὐτὸν τὸν τόπο, ποῦ μᾶς λὲν πειδὲ ὡμορφος
πῶς εἶν' ἀπὸ τοὺς τόπους ὅλους, πῶς θεριά
μᾶς ἦρθαν τέτοια, ὅπου δὲ μερώνονται,
μόν' ὅλο μᾶς ξεσχίζουν μὲ τὰ δόντια τους !

ΠΑΝΑΓΟΣ (μόνος του).

Ἀχ ! ποῦνε τὰ παιδιὰ μου ; ἡ μητέρα τους
ἐχάθηκε 'ς τὴ γέννα, γιατί τρόμαξε

σάν ἄκουσε πῶς Τοῦρκοι πνίξανε κρυφά
ἓνα μικρό της ἀδερφάκι . . . Σάν πουλιά
σᾶς ἔχω γὼ θρεμμένα· πάρτε τὰ βουνά !
γιατί θελὰ σᾶς ψήσουν, μαῦρα, ζωντανά.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ (᾽ς τὸν Ἀράπη).

Τί στέκεσαι κι' ἀκούεις τέτοια κλάματα ;
δῶσέ του τὸ τσιμποῦκι, γηὰ τὸν δένομε
εἰς τὴν οὐρὰ τᾶλόγου, ποῦχω ἄγριο,
καὶ τὸ ἀφίνω νὰ πηδάη ᾽ς τὰ γκρεμνά.

ΠΑΝΑΓΟΣ.

Δῶσέ μου τὸ τσιμποῦκι· ἄλλη μιὰ φορὰ
κατάρα θελάφήσω ᾽ς τοὺς χριστιανούς,
ποτέ μὲ Τοῦρκο νὰ μὴ φᾶν μαζί ψωμί.

(Παίρνει τὸ τσιμποῦκι ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀράπη.)

Ἄχ ! γύρω ᾽δὲς πῶς ὅλ' ἀνθοῦνε τὰ δεντρά !
μοσχοβολοῦν οἱ κάμποι ἀπ' τὰ λούλουδα
κ' ἐμέν' ὁ μαῦρος Χάρος παίρνει πριχοῦ ᾽δῶ
᾽ς τὴν Καλαμάτα φλάμπουρο μὲ τὸ σταυρό . . .
Ναί . . . ᾽δέ το ! ᾽δέ το ! φθάνει, τούτη τῇ νυχτιὰ
θελᾶρθῇ χωρὶς ἄλλο ἀπ' τὸν οὐρανό.

Σὲ τί ταξείδι πάω ! ἄχ ! σταμάτησε,
Χάρο μου, λίγο τοῦ θανάτου τὴν ὁρμὴ
νὰ δῶ τὸ φῶς ποῦ φέρνει κεῖνος ἄγγελος
ἄρματωμένος μὲ σπαθί, μὲ τὸ σταυρό.

(Βάζει τὸ τσιμποῦκι εἰς τὸ στόμα καὶ λείει ᾽ς τὴ Σταυρούλα.)

Τὸ χέρι σου, Σταυρούλα, τώρα δῶσέ μου,
νὰ παραγγείλω θέλω ᾽ς τὰ παιδάκια μου.

(Ἐρχεται ᾽ς ἔκστασι.)

Νᾶχουνε τὴν εὐκὴ μου, μὲ τὰ δέρφιά μας

γιά τὸ χατῆρι τῆς πατρίδος τρέχουνε
μὲ πείνα γυμνωμένα . . . γλήγορα θάρβῃ
᾿ς τὸν τόπο τοῦτο βασιλεὺς χριστιανός.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄχ ! θεῖέ μου ! κ' ἐμένα 'λίγο δῶσέ μου
ἀπ' τὸ τσιμποῦκι· μὴδὲ δάκρυα δὲ μπορῶ
νὰ χύσω, μὰ μοῦ καίει μέσ' τὰ σωθικά
μία φωτιά μὲ πόνο, ποῦ δὲ λέγεται.

ΠΑΝΑΓΟΣ (σηκώνεται).

Ἔ, Τοῦρκοι, Τοῦρκοι ! ἴδέτε γύρω φάντασμα
ὅλο πληγὴς γιομᾶτο, μὲ τ'ἀλέτρια
ἄρματωμένο, μὲ κουπιὰ ᾿ς τὰ χέρια του
τὰ μαῦρ' ἀπ' τὸ μπαρῶτι· νά ! σᾶς ἐπνίξε.
Φύγετ' ἀπὸ ᾿δῶ πέρα, γιατίι κόκκαλα
τῶν πεθαμμένων βλέπω νὰ σηκώνωνται,
γιά νὰ σᾶς ῥίξουν ὅλους εἰς τὴ θάλασσα.
Σταυρούλα μου ! πεθαίνω· σφίξ' τὸ χέρι μου·
ὁ ἄγγελός μου νὰ τὸν ὁποῦ ἔρχεται
γελῶντας ! θέλει νὰ μοῦ πάρῃ τὴν ψυχή.
Ἡ Παναγίχ, νά ! ποῦστέκεται κοντὰ
καὶ ὁ Χριστός μας !

(Ξεψυχᾷ)

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Πάει ! ἐξεψύχησε·
πάν τὴν ψυχὴ τ' ἀγγέλοι ᾿ς τὰ πουράνια.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (εἰς τὴ Σταυρούλα).

Καὶ σὺ θὰ πάῃς ὁμοία.

(᾿Σ τὸν Ἀράπη.)

Πάρ' την γλήγορα
κι' ἄμε την 'ς τὸ χαρέμι, βρὲ στραβάραπα.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ (εἰς τὸν Ῥεστέμπεη).

Σὲ ποιὸ χαρέμι λέεις ; ξέρεις ποιά 'μαι 'γώ ;
τοῦ Παναγιώτη, σοῦπα, 'ραβωνιαστική.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Κ' ἐγὼ ποιὸς εἶμαι ξέρεις ; ὁ Ῥεστέμπεης,
ποῦ σκοτωμένους ἔχω ἐκτὸ Ῥωμηούς.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μὲ μπαμπεσιά, πιστεύω, θὰ τοὺς σκότωσες.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ξέρεις τί θὰ σοῦ κάνω ; σιγανὴ φωτιά
θὰ πῶ νὰ βάλουν νὰ σὲ ψήσουν ζωντανή.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Δὲν κάνεις ὅ,τι θέλεις ; μόνο τὸ κορμὶ
ἔχεις νὰ βασανίσῃς, 'ς τὴν ψυχὴ καμμιὰ -
δὲν ἔχεις ἐξουσία.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (εἰς τὸν Ἀράπη).

Φέρε τὸ σουβλί

ἐκεῖνο, μωρ' Ἀράπη, ποῦ σοῦ εἶπα χθές.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Καὶ τί μὲ φοβερίζεις ; θᾶν' κατόρθωμα
ἓνα κορίτσι νὰ σουβλίσῃς ; τί μ' αὐτό ;
ἐμένα ὁ παπποῦς μου κι' ὁ πατέρας μου
τουρκαρβανίταις χίλιους ἐσκοτώσανε.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (μόνος του).

"Αχ ! εἶν' ἀλήθειαι τοῦτα.

(Εἰς τὸν Ἀράπη.)

Ποῦν' ἡ σούβλα, σὺ ;

ΑΡΑΠΗΣ.

Ἐδῶ τὴν ἔχω !

(Εἰς τὴν Σταυροῦλα.)

Ἄές την ! αἶματτα ξερά

ἔχει ἅπὸ τόσους κλέφταις ὅπου σούβλισε.

(Ἡ Σταυροῦλα σηκώνει τὸ χέρι της, ὁ Ἀράπης φεύγει.)

ΑΡΑΠΗΣ.

Πῶ πῶ ! τρομάρα ποῦνε ἔς τὴν παλάμη της.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ἔλα, καλὸ κορίτσι ! πάρε τῆς λαμπρῆς

τὴν ὥμορφη λαμπάδα· θὰ σὲ κάνω με

σὰν τὸ ἄρνάκι ποῦ τὸ πᾶσχα ψήνουνε.

Κρίμας τὸ μαγουλάκι ἅυτὸ τὸ κόκκινο !

πᾶδικα θελὰ γένη στάχτη καὶ καπνός·

κρίμα ἔς ἅυτὰ τὰ μπράτσα τᾶσπρα καὶ παχειά !

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ (κρατῶντας τὴ σούβλα εἰς τὸ χέρι καὶ
δείχνοντας τὸ Ῥεστέμπεη).

Κρίμα σὲ τοῦτο τὸ μεγᾶλο τὸ κορμί,

ποῦ θὰ τὸ φᾶν κοράκοι, λύκοι τοῦ βουνοῦ.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Ποιὸς τῶπ' ἅυτό ; ἐμένα θὰ μὲ θάψουνε

ἔς τὰ μεζαρλίικη ἤσυχο.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μία φωνὴ

γλήγορα θελάκούσης ἔς ὅλο τὸ Μωρεῖα,

ποῦ θενὰ λέη· «σηκωθῆτε, χριστιανοί !

τοὺς Τούρκους γιὰ νὰ φᾶτε μὲ τὰ δόντια σας».

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Τούτ' ἡ φωνὴ θὰ μοιάζῃ τοὺς βρουκόλακες,

ποῦ λέν τὴν νύχτα βγαίνουν ἅπ' τὰ μνήματα.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Καὶ τῶντι θὰ χυθοῦνε σὰ βρουκολάκες,
μαύρη τρομάρα νὰ σᾶς πιάτη, δύστυχοι!

(Ἀκούεται Φωνὴ δυνατῇ·

Ὁ τᾶρματα! σηκωθῆτε οἱ Χριστιανοί.)

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (᾽ς τοὺς γύρω Τούρκους).

Τί εἶνε τούτη ἡ φωνὴ ποῦ ἔκουσα;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Κανεὶς τρελλὸς θὰ εἶνε.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τούτη ἡ φωνὴ
εἶνε τῶν βρουκολάκων ποῦ σοῦ ἔλεγα.

(Ξανακούγεται ἡ Φωνή·

Ὁ τᾶρματα! σηκωθῆτε οἱ Χριστιανοί.)

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (᾽ς τὴν Χασσάνμπεη).

Ἀπὸ τρελλὸ λές νᾶνε τούτη ἡ φωνή;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Καθόλου δὲν πιστεύω νᾶν' ἀπὸ τρελλό.

(Ξανακούγεται ἡ Φωνὴ καὶ λέει τώρα·

Ὁ Παραγιώτης φθάνει μὲ τοὺς ἀρχηγούς.)

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Πῶ πῶ! τί λένε!

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ (εἰς τὴ Σταυρούλα).

Γλήγορα, κορίτσι μου!

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τί γλήγορα; τᾶκούεις; εἶν' οἱ ἄγγελοι
ποῦρθαν νὰ μὲ γλυτώσουν· ἡ ἀράδα μου
εἶν' τώρα

(Τοῦ ἀρπάζει τὸ σπαθί.)

νὰ σοῦ πῶ καὶ ἐγώ· «Ῥεστέμπεη!

Χριστιανὸς θὰ γείνης, ἢ σοῦ ἔκοψα
μὲ τοῦτο τὸ σπαθί σου τὸ κεφάλι σου».

(Ὡς τόσο ζώνουνε μὲ τῇ Μαρίας ὁ Παναγιώτης,
ὁ Πετρόμπεης, ὁ Παπαφλέσας, οἱ Καπετανάκηδες, ὁ
Μούρτσινας, κλπ. τὸ παζάρι καὶ φαίνονται γύρω
τὰ ἄρματα τῶν Χριστιανῶν.)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Μὴν κινηθῆνε, Τοῦρκοι! γιὰτί βλέπετε
ἐδῶ τὸν Παναγιώτη μὲ τὴν κλεφτουριά.

(Οἱ Τοῦρκοι βάνουν τὸ χέρι εἰς τὸ σπαθί.)

Τοῦ κάκου! μὴ ζητᾷτ' ἀντίστασι 'ς ἐμᾶς
νὰ κᾶμετε καθόλου· ῥίξτε μιὰ ματιὰ
τριγύρω, καὶ θᾶδῆτε πῶς σᾶς ζώσανε
τῆς Μάνης, Καλαμάτης, καὶ τοῦ Λειονταριοῦ
τὰ πειδὲ καλὰ καπετανάτα· γλήγορα
τοὺς προεστοὺς ποῦ ἔχετε 'ς τὴ φυλακὴ
νὰ βγάλτε, νὰ μᾶς δῶστε ὅσιν ἔχετε
ἄρματα φυλαγμένα, γιὰτί σὲν κλωστή
θελὰ κοπῇ ἢ ζωὴ σας τούτη τὴ στιγμή.

(Ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἀφίνουν τὸ σπαθί καὶ κάνουν νόημα πῶς
προσκυνοῦνε· ἡ Σταυρούλα πηδάει καὶ χύνεται εἰς
τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Παναγιώτη.)

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ (εἰς τὸν Κολοκοτρώνη).

Μοῦ δίνεις, καπετάνιο, ἄδεια νᾶπῶ,
ἐκεῖνο ποῦχ' αὐτὴ τὴν ὥρα 'ς τὴν καρδιά;

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Γιὰ 'πὲς νᾶδοῦμ' τί θέλεις, 'πὲς ἐλεύθερα.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Καλὰ καταλαβαίνω, σεῖς ἢ κλεφτουριά
ποῦ πάντα ζῆτε 'ς τὰ βουνὰ μὲ τᾶρματα,

δὲν προσκυνᾶτε Τούρκους, μὲ τὸ δίκηο σας·
μὰ τοῦτοι οἱ ῥαγιαῖδες ποῦ ὡς τὰ προχθές
ἐσκύφτανε σὰ βώδιχ τὸ κεφάλι τους
καὶ μᾶς ἐπροσκυνοῦσχν, δίκηο τὸ θαρρεῖς,
νὰ γείνουν ἀφεντάδες ᾽ς τὸ κεφάλι μας;

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Γιὰ νὰ σοῦ 'πῶ, Χχτσάνη· εἴσαστ' ἀπ' ἀρχῆς
ἐσεῖς εἰς τὸ Μωρέα, γηχ' 'πὸ μακρυὰ
μᾶς ἤρθετε, 'πὸ πέρ' ἀπ' τὴν Ἀνατολή;

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ἡ πρώτη μας πκτρίδα λὲν πῶς εἶν' ἐκεῖ.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Λοιπὸν ἐκεῖ νὰ πᾶτε, καὶ νὰ φήσετε
᾽ς τὴν πρώτη τους πκτρίδα τοὺς χριστιανούς.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Θὰ φύγωμε, μὲ πρῶτα εἰς τὰ αἵματα
θὰ κολυμπήσωμ' ὅλοι, νὰ τὸ ξέρετε,
καὶ τούτους τοὺς ῥαγιαῖδες ὅλους σὰν ἀρνιὰ
θὰ σφάζωμε.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Θὰ γείνουν τοῦτοι ἄγρια
λειοντάριχ, σὰν τουφέκιχ πιάσουν καὶ σπαθιά.
Μὲν ἄς τα τοῦτα τώρα· εἶσαι σκλάβος μας,
τὸ βλέπεις, τὸ γνωρίζεις.

ΧΑΣΣΑΝΜΠΕΗΣ.

Ὅχι, θάνατος

καλήτερχ νὰ μοῦρθη.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Τότε σήκωσε

τὴν πάλλα σου, νὰ πέσης σὰν πολεμιστής.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (᾿ς τὸ Ῥεστέμπεη).

Καὶ σὺ νὰ προσκυνήσης, γιατίι σ' ἔφαγα.

ΡΕΣΤΕΜΠΕΗΣ.

Δὲν προσκυνᾶν οἱ Τοῦρκοι τὸ ῤαγιᾶ ποτέ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (πυροβολῶντας).

Τότες μὲ τῇ πιστόλα τούτη σὲ βρωῶ.

(Ὁ Ῥεστέμπεης πέφτει κάτω νεκρός· ὁ Κυλοκοτρώνης μὲ τὸ σπαθὶ ῥίχνει κάτω τὸν Χασσάνμπεη πληγιομένο.)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἔσεῖς οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι, τί θὰ κάμετε ;
δίνετε τᾶρματά σας κι' ἀπ' τὸν τόπο μας
νὰ φύγετε, χωρὶς κανέννας ἀπὸ σᾶς
νὰ πάθῃ ;

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Ποιὺς μᾶς δίνει τέτοια ἔγγυήσι ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τῆς Καλαμάτας πρῶτο παλληκάρι ἔγω.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ (εἰς τὸν Χαμήτμπεη).

Χαμήτη, σὺ ποῦ ξέρεις τοὺς Χριστιανοὺς
καλήτερα, τί λέεις ;

ΧΑΜΗΤΜΠΕΗΣ.

Δὲν ἀκούστηκε,

ὁ Πανηγιώτης μιὰ φορὰ δὲ φύλαξε
τὸ λόγο του ὡς τώρα.

ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

Πάρτε τᾶρματᾶ·

ἀπὸ τὴν Καλαμάτα τῆς φαμίλιας μας
παίρνομε καὶ θὰ πᾶμε μὲ τοὺς ἄλλουνοὺς
Ὁθωμανοὺς.

(Οἱ Τοῦρκοι ῥίχνοντας τᾶρματα καὶ μὲ χαμηλὰ
τὰ μάτια φεύγουνε.)

ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ.

Ποῦ πᾶνε τοῦτοι, Θεόδωρῃ;

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Ἄς πᾶνε ὅπου θέλουν· θὰ φροντίσωμε
ὕστερα τί θὰ γείνη.

ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ.

ἽΣ τὴν Τριπολιτσά

μὴν πᾶνε νὰ κλειστοῦνε;

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Τί θὰ βλάψ᾽ αὐτό;

κκλήτερα! ἔκεί μέσῃ θὰ τοὺς κλείσωμε,
καὶ γύρω μὲ τουφέκια θὰ τοὺς κάψωμε
σὺν τρύλους ἔς τὸ μαντρί τους.

ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ.

Μπρέ! καλὰ τὸ λέε.

Γιὰ τήρῃ γύρω, μήπως εἰς τῆς φυλακαῖς
Χριστιανοὺς κλεισμένους ἔχουνε πολλοὺς.

(Βγαίνουν ἔξω ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Πετρόμπεης.)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (εἰς τὴ Σταυρούλα).

Σταυρούλα μου! ποῦ εἶν' ἡ πρώτη σου χαρά;
πῶς στέκεις ἔτσι μὲ τὸ πρόσωπο σκυφτό;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄχ! τί νὰ πῶ ἢ μκύρη; πῶς θὰ σᾶς τὸ ἴπῳ;

ΜΑΡΙΑ (σιγανή).

Σταυροῦλά μου, τί τρέχει; μὴ τοῦ πήρανε
τὸ ἅγιον τὸ μῦρον οἱ Ἀγαρηνοί;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ. (σιγανή).

Δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός, μητέρῃ μου!

ἀγνὸ κορίτσι σὺν καὶ προῶτα βρίσκομαι.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τότες γιατί με τόση λύπη στέκεσαι;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Δὲν εἶδετε ἀκόμῃ ἔς τὴν πολλὴν χαρὰ
τί μαύρη ὥρα ἔς τὴν γενειά μας ἔφτασε !

ΜΑΡΙΑ.

Σταυρούλα μου, τί τρέχει; λέγε γλήγορα.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ἄδτε τον πῶς κοιμήθη !

(Δείχνει τὸν Πανάγο ποῦ εἶνε σὰν κοιμισμένος ἀπάνω
σὲ μία καρέκλα.)

ΜΑΡΙΑ.

Παναγίκα μου !

ποιὸς εἶνε ; ὁ Πανάγος ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Ὁλοζώντανος

θαρρεῖς πῶς εἶνε· μὰ ἔς τὸν οὐρανὸ ψηλὰ
πέταξε ἡ ψυχὴ του, εἶνε μάρτυρας.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Σταυρούλα μου, τί λέεις ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Τὸν φαρμάκωσαν
μὲ τὸ τσιμποῦκι ποῦ ἔς τὰ χέρια του κρατεῖ.

ΜΑΡΙΑ.

Ἄχ ! τὰ σκυλιὰ τὸν πρῶτον ἄρχοντα ἐδῶ,
ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μας τὸν κκλητέρο.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Ἀξάδερφέ μου ! τὰ σκυλιὰ σὲ φάγανε·
ἐπίστευες σὲ Τούρκους, ποῦ δὲν ἔπρεπε.

MARIA.

"Αχ! σοῦ τὸ εἶπαμ' οἱ φτωχοί, σ' τὸ εἶπαμε·
Πανάγο μου, δὲν εἶνε ἄγρια θεριά
ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἄλλα· λένε πῶς κι' αὐτὰ
μερώνουν τὰ λειοντάρια, καὶ ἀπ' τὸ χέρι μας
παίρνουν ψωμί καὶ τρῶνε· μόνο τὰ σκυλιὰ
οἱ Τοῦρκοι δὲ μερώνουν, πάντα μὲ σπαθί
καὶ μὲ τὴ σούβλα στέχουν.

(Ἐν τῇ Σταυρούλᾳ.)

"Ελα, κόρη μου.

ἔλα τὰ μάτιξ νὰ τοῦ κλείσωμ' γλήγορα.
Ἄκους; μοσχοβολάει, 'ς τὰ πουρανια
μὲ τοὺς ἀγγέλους εἶνε. "Αχ! γιὰ σήκω μιά,
συμπέθερέ μου, σήκω· τὸ περπάτημα
ἐκεῖνο ποῦν' τὸ πρῶτο; ποῦ σὲ βλέπανε
νὰ περπατᾷς 'ς τοὺς δρόμους οἱ Χριστιανοὶ
κ' ἐλέγαν· «τοῦτος εἶνε ὁ πατέρας μας,
'ς τοὺς Τούρκους ξέρει καὶ μιλεῖ, τὸν σέβονται,
καὶ μᾶς ῥηνεύει πρίχου πᾶμε 'ς τὸ καντῆ. »

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τώρα καλὰ τὸ βλέπω, ἦτανε κι' αὐτὸ
ἀπὸ Θεοῦ, καθόλου 'δῶ νὰ μὴ σταθῶ! . . .

MARIA.

Σὲ τέτοιαις ὥραις, σώνει, Παναγιώτη, πειά,
μὴ λέμε τέτοια· ὕστερὰ ποῦ λευτεριά
'ς τὸ σκληρωμένο τοῦτο τόπο θάκουστῇ,
δλόχρυσο στεφάνι θενὰ βάλωμε
σὲ τοῦτον ὁποῦ πάει γιὰ τὸ ἔθνος του.
Μόνο, παιδί μου, κύττα, τὸ Διονύσι μας

ἂν θαῦρωμε· πῶς τρέμω μὴν τὸν ἔβρισαν
οἱ Τοῦρκοι ! γιὰ τὸ Χάρο τώρα ποῖος μπορεῖ
ῶρα πολλή νὰ κλαίῃ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Παναγία μου!

(᾽Σ τὸν Παναγιώτη.)

Πᾶμε, τὸν ἀδελφὸ σου πᾶ νὰ εὔρωμε.

(Ἀκούεται ψαλμωδία· «Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον,
Κύριε ἐλέησον».)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τί εἶν' ἡ ψαλμωδία τούτη, μάννα μου;

ΜΑΡΙΑ.

Οἱ ἄμοιροι ᾽ τῆς τόσκις μαύρικς συμφορικς
ξεχάσκαμε τί μέρικς εἶνε ἄγιικς.

Δεν τὸ νογᾶτε; εἶνε τὸ ᾽πιτᾶφιο
τῆς ἐκκλησίας· δὲ συλλογιστήκαμε
πῶς τώρα μέγα ξημερωμένει σάββατο.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μαζὶ θελᾶνε κι' ὁ μητροπολίτης μας.

Χοιστέ μου! πᾶμε, πᾶμε ἐκεῖ κοντὰ καὶ ᾽μεῖς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Νά! κείνοι τώρα θὰ περάσουν ἀπὸ ᾽δῶ.

ΜΑΡΙΑ (σηκώνοντας τὰ χεῖρα καὶ βλέποντας ὄψω).

Χριστέ μου! ποῦ σὲ τάφο μπῆκες γιὰ τὰ μάς,
κι' ἀφῆκες μὲ κερριὰ νὰ σὲ καρφώσουνε,
φέρε μου τὸ πικιδί μου, τὸ Διονύσι μου,
καὶ νὰ σοῦ κάμω τὴν εἰκόνα ᾽λόχρυστη.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

᾽Αχ! φέρτονε, Χριστέ μου, Παναγία μου,

ἀπ' τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια γλύτωσέ τους,
κι' ὁκάδες νὰ σοῦ φέρω τῶμορφο κερί.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Στάσ' ! ὁ μητροπολίτης μὲ τοὺς ἱερεῖς
ὀμπρὸς ὀμπρὸς πηγαίνουν.

(Φαίνονται ὑπὸ μακρὰ ὁ Μητροπολίτης, τὸ ἱπτάσιο,
ὁ Θανάσης, ὁ Διονύσις καὶ λαός.)

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Μὰ ὑπὸ δεξιὰ
ἐκεῖ δὲ βλέπεις κάποιον ἄσχημο παιδί ;

MARIA.

Ὑπαπαντή μου ! ἡ καρδιά μου πῶς χτυπᾷ !

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Δέ μοιάζει τᾶδερφοῦ μου, τοῦ Διονύσι μας ;

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ.

Κι' ὁ ἄλλος σὰ νὰ εἶνε ὁ πατέρας σου.

MARIA.

Χριστέ μου, φέρ τον ! . . . ἄχ ! ἀλήθεια, νᾶτونه !

(Ἐρχονται ὁ Διονύσις μὲ τὸν πατέρα του Θανάση
τὸν ἀντρα τῆς Μαρίας.)

MARIA (πέφτει ἔς τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Διονύσι).

Ἐγλύτωσες, παιδί μου ; νεκρανάστεις
τὴν σήμερον ἡμέραν ἔγεινεν.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ.

Αὐτὴ

μ' ἐγλύτωσε, μαννούλα μ' ἡ ἀσκήμια μου.

ΘΑΝΑΣΗΣ.

Μαρία μ', ἦταν τοῦτο φῶτισι Θεοῦ.

Σὰν πῆγαμ' ἐκεῖ πέρα, ποῦ τὸν ἔστειλε

ὁ βοεβόδας γι' ἀμανάτι, στράβωσε
τὰ μοῦτρά του καὶ εἶπεν ὁ πασσᾶς· «αὐτὸ
τὸ συχαμένον τὸ πικρὸν τί τῷ ττειλαν;
᾿ς ὀλίγαις μέρξιν ἄστε τον, πᾶ νὰ χαθῇ!
τί τόνε θέλω; νὰ μοῦ τρώῃ τὸ ψωμί; »

ΜΑΡΙΑ.

Εὐλογημένο τοῦ Χριστοῦ μας τῶνομα.
Ὑπκπαντή μου, σὺ μοῦ τὸ ἐγλύτωσης,
χρυσῇ θελὰ σὲ κάμω.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Τώρα βέβχια

πιστεύω δίχως ἄλλο, καὶ τοῦ γένους μας
ἀνάστασι θὰ γείνη.

(Ἐρχονται πίσω μ' ἐλευτερωμένους τοὺς προεστοὺς ὁ Κο-
λοκοτρώνης, ὁ Πετρόμπεης καὶ οἱ ἄλλοι καπετάνιοι.)

Νά! γυρίζουνε

πίσ' εἰς καπετχνεοὶ· φέρουνε μαζὶ
ὅλους τοὺς προεστῶτες.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ (βλέποντας τὸ Μητροπολίτη καὶ
πίσ' ἀπ' τὰ παρασκήνια τὸν ἐπιτάφιο).

Τώρ', ἀδέρφικ μου,

βαθειὰ τί ἔχω δὲν εἰξεύρω ᾿ς τὴν καρδίᾳ.
Σταυρῶσαν τὸ Χριστό μας, τὸν ἐβόλανε
σὲ μνημα, καὶ σὲ λίγο θ' ἔβγη ὁ πκπᾶς
«ἀνάστα» νὰ φωνάξῃ, «Κύριε, τὴν γῆν
νὰ κρίνῃς»· ἀπ' τὸ μνημα θὰ κυλίσουνε
τὴν πέτρ' ἀγγέλοι, γιὰ νὰ ἔβγη ὁ Χριστὸς
στράφτοντας ἀπὸ δόξα! Ἀπκράλλακτα
κ' ἡ ἄμοιρη πκτρίδα ἐστχυρώνουνταν

αἰῶνες τώρα τέσσαρες· ἐπίναμε
νερό τὰ δάκρυα, καὶ μὲ μαύρους στεναγμούς
ἅπ' τὸ τραπέζι πάντα σηκωνόμαστε.
Ἐξ τὸ μητροπολίτη ! τέτοιον εἶδα χθὲς
ἔς τὸν ὕπνῳ μου τῇ νύχτᾳ πῶς μ' ἀθάνατο
στεφάνι διχμχντένιο μ' ἐστεφάνωνε ! . . .
Ἀδέρφια ! ἔς τὰ πουργάνια γράφηκεν αὐτὸ
πῶς δίχως ἄλλο τοῦτ' ἢ ἐπανάστασι
θὰ φέρ' ἐλευθερία εἰς τὸν τόπο μας.
Κανεῖς γυναικὰ μὴ συλλογιστῇ, πικιδιά·
μονάχῃ τὴν πατρίδα γιὰ γυναικὰ του
καὶ γιὰ πικιδιά τ' ἄς ἔχῃ ὅποιος βούλεται
νάδῃ μιὰ μέρα, ποῦ δὲν γίνετ' ἅπ' αὐτῇ
νάξ' πεῖδ μεγάλη, σὰν θὰ ῥάξῃ ἔς τὸ Μωρεῖα
μὲ τὴν κορώνᾳ βησιλειᾶς χριστιανός.
Σηκῶστε τὴ σημαία, τὸ βαγγέλιο
φέрте νὰ ὀρκιστοῦμε, ἀπὸ μᾶς κανεῖς
νὰ μὴ δειλιάσῃ σὰν ἰδῇ τὸ θάνατο.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ.

Ὅλοι θὰ ὀρκιστοῦμε.

(Σηκώνει τὰ χέρια του.)

Ὑψιστε Θεέ !

τὰ βάσανα σὺ βλέπεις τῶν Χριστιανῶν·
τὸν ἄγγελόν σου στείλε μὲ τὴν φλογερὰν
ῥομφαίαν νὰ πατάξῃ τοὺς Ἀγερηνοὺς
δοξάζων τὸν σταυρόν σου.

ΟΛΟΣ Ο ΛΑΟΣ.

Γένοιτο ! ἀμήν !

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ (ἔς τὸν Κολοκοτρώνη).

Τῶν Μακκαβαίων ζώσου τὴν ῥομφαίαν σὺ
τοῦ Ἰσραὴλ νὰ γείνης ἐλευθερωτής.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

Καὶ ποῖος τώρξ εἰς τοῦ κλέφτη τὸ σπαθί
ἀντίστασι θὰ κάμῃ, σὰν ἀπ' τὸ Θεοῦ
εἶν' ἀποφασισμένο νὰ νικήσωμε;
Ὅμπρός! ἄρματωθῆτε ὅλος ὁ λαὸς
νὰ πᾶμε ἔς τὸ Βαλτέτσι, ἔς τὴν Τριπολιτσά,
νὰ διώξωμε τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὸ Μωρεῖν.
Ὅλπίζω, θελὰ πᾶμε κι' ὡς τὸν Ὀλυμπο,
ἐκεῖ ποῦν, τὰ λημέρια τῶν ἄρματωλῶν.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ.

Ὅμόνοια, ὦ τέκνα! εἰς τὰ χέρια μας
παρέδωκε ὁ Χριστὸς μας τοὺς Ἀγαρηνοὺς.

(Στηκῶνουνε πάλι τὴ σημαία, χτυποῦνε ἡ σάλπιγγες
καὶ τραγουδοῦνε ὅλοι μαζί.)

Ὅμπρός, ὁμπρός! τὰ ἄρματα
μικροὶ μεγάλοι πιάστε,
νὰ διώξωμε τὸν ἄνομο
Τουρκὸν ἀπ' τὸ Μωρεῖν.

Τὸ χέρι μας νὰ δώσωμε
πέρα ἔς τοὺς Ῥουμελιώταις,
π' ὁ γυιὸς τ' Ἀνδρούτσου πολεμᾷ,
μαζί κ' ἡ κλεφτουριά.

Ἀγγέλοι! ἔμπρὸς πηγαίνουνε
κι' ἀνοίγουνε τὸ δρόμο,

«ὁμόνοια» φωνάζουνε,
«ὕπομονή, παιδιά!»

Τὰ δύο τοῦτα γλήγορα
ἔς τοὺς Ἑλληνας θὰ δώσουν
κλειδιά νὰ μποῦνε νικηταὶ
μέσα ἔς τὴν ἁγιά Σοφιά.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΣΗΜ. Περὶ τοῦ «ἀρχόντος Τζάνε» ἰδὲ καὶ William Gell Narrative.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ

Ἐν τῇ Ἐπιγραφῇ ἀντὶ εἰς μέρη τέσσαρα γράφε εἰς
μέρη τρία.

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ

Τὰ χιόνια δεν ἔλυώσανε, προσμένουν νᾶρθουν κι' ἄλλα
νὰ ποπαγώσουν τὴν καρδιά τοῦ Νέμτσου καὶ Ντεντέσκου,
π' ἀφίνουν τὸν Ἀγαρηνὸ χριστιανοὺς νὰ σφάζη.
Τὸ φίδι, ὁποῦ σέρνεται μὲ τὴν κοιλιὰ 'ς τὸ χῶμα,
κρυμμένο μέσ' 'ς τὴν τρύπα τοῦ ζέστη κ' αὐτὸ γυρεύει·
κ' οἱ Τοῦρκοι μόνο τρέχουνε σὰ λύκοι λυσσασμένοι,
ναύροῦν γυναικες καὶ πιτσιδιά, τὸ αἷμά τους νὰ πιοῦνε.
Κεὶ κάτω, ποῦ τὰ κύματα βοῦζουνε 'ς τὰ βράχια,
τὰ παληκάρια ἔρχονται τῆς Κρήτης καὶ κυττάζουν
τὴ θάλασσα, 'π' ἀπ' τὴν πολλὴ ἐμαύρισε φουρτούνα.
Τὰ μάτια τους δακρύζουνε, βγάζουν φωνὴ καὶ λένε·
Μάννα μας μάννα, τὸ ψωμὶ φαρμάκι τί μᾶς δίνεις
νὰ τρῶμε σὰ σὲ φυλακὴ κλεισμένοι' ἀτιμασμένοι;
Τὰ δέρφια μας, ποῦ 'ς τὴ σιλαβιά τὸν τύραννο παλαίβουν,
ξεσχίζουμε τὰ σπλάχνα μας μ' ἐκεῖνα ποῦ μᾶς γράφουν.
"Αχ! γίνου σπλαχνικώτερη, τὴ μάνητά σου πᾶψε,
σὺ θάλασσα, ποῦ τὸ νησι μὲ τοὺς ἀφροὺς ῥαντίζεις·
εἶδησι φέρε γλήγορα πῶς φάνηκε 'ς τὰ ὄρη
ἀνθὸς ἀπ' τὴν ἀμυγδαλιά, ποῦ διώχνει τὸ χειμῶνα·
καὶ τότε 'δῶ δὲ στέκομε, θάρβοῦμε κολυμπώντας·
γιὰ τὰ τουφέκι' ἂν δὲ βρεθῇ μολύβι καὶ μπαροῦτι,
πέτραις πολλαῖς εἶν' 'ς τὰ βουνά, νὰ φανε τοὺς ἐχτροὺς μᾶς.

Δεκέμβριος 1889.

Τα

ξεσκ.

Ἄχ! γ

σὺ θάλασσα, τ

εἶδ' ἔσσι φέρε

ἀνθός ἀπ'

καὶ

γιὰ

πέτραι.